

Opetushallitus

Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015

Sisällys

LUKU 1 PAIKALLISEN OPETUSSUUNNITELMAN MERKITYS JA LAADINTA	5
1.1 Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma	5
1.2 Paikallisen opetussuunnitelman laatimista ohjaavat periaatteet.....	6
1.3 Paikallisen opetussuunnitelman arviointi ja kehittäminen.....	7
1.4 Paikallisen opetussuunnitelman laadinta ja keskeiset opetusta ohjaavat ratkaisut	8
LUKU 2 OPETUKSEN JÄRJESTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT	11
2.1 Aikuisten perusopetuksen kohderyhmät	11
2.2 Opetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet	11
2.3 Koulutuksen laajuus ja rakenne	12
2.4 Arvoperusta	13
2.5 Oppimiskäsitys.....	15
2.6 Paikallisesti päätettävät asiat.....	16
LUKU 3 AIKUISTEN PERUSOPETUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET	17
3.1 Aikuisten perusopetuksen tehtävä	17
3.2 Opetuksen valtakunnalliset tavoitteet.....	17
3.3 Tavoitteena laaja-alainen osaaminen	19
3.4 Paikallisesti päätettävät asiat.....	24
LUKU 4 OPPIMAAN OPPIMISEN JA YHTEISKUNTAAN INTEGROITUMISEN TOIMINTAKULTTUURI	26
4. 1 Toimintakulttuurin merkitys ja kehittäminen	26
4. 2 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet	26
4.3 Oppimisympäristöt ja työtavat.....	29
4. 4 Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet	31
4.5 Paikallisesti päätettävät asiat.....	34
LUKU 5 OHJAUS, OPPIMISEN JA OPISKELUN TUKI, OPISKELUHUOLTO SEKÄ KASVATUSKESKUSTELUT JA KURINPIDOLLISTEN KEINOJEN KÄYTTÖ	35
5.1 Ohjaus.....	35
5.2 Oppimisen ja opiskelun tuki	37
5.3 Opiskeluhoolto (Määräys annettu 16.6.2014)	38
5.4 Kurinpidollisten keinojen käyttö	39
5.5 Paikallisesti päätettävät asiat.....	40
LUKU 6 YHTEISTYÖ JA OPETUKSEN JÄRJESTÄMISTAPOJA.....	43
6.1 Yhteistyö.....	43
6.2 Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus	44

6.3 Vankilaopetus	44
6.4 Paikallisesti päätettävät asiat	45
Vankilassa muille kuin oppivelvollisille annettavan perusopetuksen paikallinen tuntijako	47
Vankilaopetukseen liittyvät käytänteet	48
LUKU 7 OPPIMISEN ARVIOINTI	51
7.1 Arvioinnin tehtävät ja oppimista tukeva arviointikulttuuri	51
7.2 Arvioinnin yleiset periaatteet	52
7.3 Arvioinnin kohteet	53
7.4 Opintoissa eteneminen	54
7.5 Hyväksilukeminen ja osaamisen osoittaminen erityisessä tutkinnossa	55
7.6 Todistukset alkuvaiheessa	55
7.7 Suoriutumisen arviointi varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa	56
7.7.1 Kurssisuorituksen arviointi	56
7.7.2 Oppiaineen oppimäärän arviointi ja päättöarvosanan muodostaminen	56
7.7.3 Perusopetuksen koko oppimäärän suoritus	57
7.7.4 Aikuisten varsinaisessa perusopetuksessa käytettävät todistukset ja todistusmerkinnät	57
7.8 Paikallisesti päätettävät asiat	59
LUKU 8 AIKUISTEN PERUSOPETUKSEN ALKUVAIHEEN OPETUS	60
8.1 Ohjaaminen alkuvaiheen opetukseen ja alkuvaiheen tehtävä	60
8.2. Paikallisesti päätettävät asiat	60
8.3 Oppiaineet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa	61
LUKU 9 VARSINAINEN AIKUISTEN PERUSOPETUS	62
9.1 Opintojen aloittaminen varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa	62
9.2 Paikallisesti päätettävät asiat	62
9.3 Oppiaineet varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa	63
9.3.1 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS	64
9.3.1.1 SUOMEN KIELI JA KIRJALLISUUS	66
9.3.1.2 SUOMI TOISENA KIELENÄ JA KIRJALLISUUS	76
9.3.2 TOINEN KOTIMAINEN KIELI JA VIERAAT KIELET	83
9.3.2.1 TOINEN KOTIMAINEN KIELI, RUOTSI B1-OPPIMÄÄRÄ	85
9.3.2.2 VIERAS KIELI, ENGLANTI, A-OPPIMÄÄRÄ	91
9.3.3 MATEMATIIKKA	99
9.3.4 USKONTO	107
9.3.5 ELÄMÄNKATSOMUSTIETO	112

9.3.6 HISTORIA.....	117
9.3.7 YHTEISKUNTAOPPI	123
9.3.8 FYSIIKKA.....	129
9.3.9 KEMIA	137
9.3.10 BIOLOGIA	144
9.3.11 MAANTIETO.....	151
LIITE 1 AIKUISTEN PERUSOPETUSTA TÄYDENTÄVÄN OPISKELIJAN OMAN ÄIDINKIELEN OPETUKSEN TAVOITTEET, SISÄLLÖT JA OPPIMISEN ARVIOINTI	158

LUKU 1 PAIKALLISEN OPETUSSUUNNITELMAN MERKITYS JA LAADINTA

1.1 Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

Perusopetuksen ohjausjärjestelmän tarkoituksena on huolehtia koulutuksen tasa-arvosta ja laadusta sekä luoda hyvät edellytykset opiskelulle. Perusopetuksen ohjausjärjestelmän normiosan muodostavat perusopetuslaki ja -asetus, valtioneuvoston asetus, opetussuunnitelman perusteet sekä paikallinen opetussuunnitelma ja siihen perustuva lukuvuosisuunnitelma.

Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet laaditaan perusopetuslain ja -asetuksen¹ sekä tavoitteet ja tuntijaon määrittävän valtioneuvoston asetuksen² pohjalta. Opetussuunnitelman perusteet ovat Opetushallituksen antama kansallinen määräys, jonka mukaisesti paikallinen opetussuunnitelma laaditaan³. Opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on tukea ja ohjata opetuksen järjestämistä sekä edistää yhtenäistä aikuisten perusopetusta maan kaikissa aikuislukioissa, kansanopistoissa ja muissa aikuisten perusopetusta tarjoavissa oppilaitoksissa. Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet ovat sovellus oppivelvollisten perusopetuksen perusteista. Tämä perusteasiakirja kattaa aikuisten perusopetuksen kokonaisuudessaan alkuvaiheesta perusopetuksen päättövaiheeseen.

Aikuisten perusopetus on opetuksen kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet ja sisällöt liittyvät yhteen ja muodostavat opetuksen ja toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi opetussuunnitelman perusteet sisältävät tehtäviä ja tavoitteita koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä. Perusteasiakirja sisältää myös viittauksia lainsäädäntöön, johon perusteissa määrättävät asiat perustuvat.

Aikuisten perusopetus on osa aikuiskoulutusjärjestelmää ja tämän vuoksi aikuisten perusopetuksessa käytetään käsitettä opiskelija oppilaan sijaan. Opiskelijalla on perusopetuslain turvaama oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, opintojen ohjausta sekä oppimisen ja koulunkäynnin tukea⁴. Tämän oikeuden turvaamiseksi jokainen opiskelijoiden kanssa työskentelevä noudattaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja muita työtä ohjaavia normeja.

Paikallinen opetussuunnitelma on tärkeä osa aikuisten perusopetuksen ohjausjärjestelmää. Sillä on keskeinen merkitys sekä yhteisten kansallisten tavoitteiden ja sisältöjen että paikallisesti tärkeänä pidettyjen tavoitteiden ja tehtävien ilmaisussa ja toteuttamisessa.

Paikallinen opetussuunnitelma luo yhteisen perustan ja suunnan päivittäiselle koulutyölle. Se on strateginen ja pedagoginen työkalu, joka linjaa opetuksen järjestäjän toimintaa ja koulujen työtä. Opetussuunnitelma liittyy koulutyön kunnan muuhun toimintaan aikuisten perusopetuksessa olevien opiskelijoiden oppimisen ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Opetussuunnitelman perusteet ohjaavat

¹ Perusopetuslaki (628/1998), perusopetusasetus (852/1998), valtioneuvoston asetus perusopetusasetuksen muuttamisesta (423/2012)

² Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (422/2012)

³ Perusopetuslaki 14 § 1 mom.

⁴ Perusopetuslaki 30 § 1 mom.

opetuksen järjestäjiä kehittämään koulujaan kasvuyhteisöinä ja opiskelijoille mielekkäinä ja kannustavina oppimisympäristöinä niin, että asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa mahdollisimman hyvin. Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelma liittyy koulujen toiminnan muuhun paikalliseen toimintaan saman kohderyhmän oppimisen ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

1.2 Paikallisen opetussuunnitelman laatimista ohjaavat periaatteet

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen opetussuunnitelman laadinnasta sekä sen toteutumisen arvioinnista ja kehittämisestä⁵. Opetussuunnitelmassa päätetään opetuksen ja oppimisen arvioinnin, opiskelun ohjauksen, tuen ja opiskeluhuollon sekä yhteistyön ja erityisissä tilanteissa toteutettavan opetuksen järjestämisestä ja toteuttamisesta. Opetussuunnitelmassa täydennetään ja painotetaan paikallisesta näkökulmasta aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman valtakunnallisissa perusteissa määritellyjä tavoitteita, toimintaa ohjaavia linjauksia, keskeisiä sisältöjä ja muita opetuksen järjestämiseen liittyviä seikkoja. Opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman ottaen huomioon paikalliset olosuhteet, erityispiirteet ja mahdollisuudet, opiskelijoiden tarpeet sekä koulun oman itsearvioinnin ja kehittämistyön tulokset.

Paikallisen opetussuunnitelman tehtävänä on edistää opetuksen laadun jatkuvaa kehittämistä, vahvistaa koulutuksellista jatkumoa ja luoda hyvä perusta toisen asteen koulutukseen siirtymiselle. Koska aikuisten perusopetusta järjestetään useimmiten aikuislukioissa ja kansanopistoissa, jotka järjestävät myös muuta koulutusta ja opetusta, opetussuunnitelman laadinnassa huolehditaan koko oppilaitoksen tavoitteiden ja käytäntöjen yhdenmukaisuudesta tai keskinäisestä yhteensopivuudesta. Sama periaate koskee mahdollista laajempaa opetuksen järjestäjäverkkoa.

Opetuksen järjestäjä hyväksyy aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä ja ruotsinkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten⁶. Paikallinen opetussuunnitelma voidaan laatia kaikille saman opetuksen järjestäjän kouluille yhteisenä tai siten, että suunnitelma sisältää opetuksen järjestäjän yhteisiä sekä useamman koulun yhteisiä ja/tai koulukohtaisia osioita. Opetuksen järjestäjät voivat myös sopia järjestäjärajat ylittävstä yhteistyöstä ja yhteisistä seudullisista opetussuunnitelmalinjauksista.

Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman tulee luoda realistinen ja motivoiva koulutuspolun osa siihen osallistuville opiskelijoille. Erityistä huomiota kiinnitetään sellaisten opiskelijoiden opiskeluedellytyksiin, joiden osaamistaso on heikko, joiden peruskouluopinnot ovat huomattavan vajavaiset tai ne puuttuvat kokonaan. Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman laadintatyössä osallistutaan paikallisen koulutustarjonnan kehittämiseen rakentamalla mielekästä koulutusjatkumoa sekä varmistamalla opiskelijoiden sujuva siirtyminen jatkokoulutukseen tai työelämään. Paikallisen opetussuunnitelman laadinnassa tehdään paikallisesti tai alueellisesti yhteistyötä muiden samojen opiskelijaryhmien kanssa työskentelevien tahojen kanssa. Näitä ovat muut oppilaitokset, työ- ja elinkeinotoimistot, erilaiset koulutus- ja kulttuuripalveluiden tarjoajat sekä opiskeluhoollon ja alle 18-vuotiaita koskevan kodin ja koulun yhteistyön osalta kunnan sosiaali- ja terveystyöntekijät⁷.

⁵ Perusopetuslaki 15 § 1 mom.

⁶ Perusopetuslaki 15 § 1 mom.

⁷ Perusopetuslaki 15 § 2 mom.

Koska huomattava osa aikuisten perusopetuksessa olevista opiskelijoista on maahanmuuttajia tai muutoin maahanmuuttajataustaisia, opetuksen järjestäjän tulee ottaa huomioon sellainen erityisesti maahanmuuttajille ja vieraskielisille suunnattu koulutus, johon osa aikuisten perusopetuksen opintoihin hakeutuvista opiskelijoista on jo saattanut osallistua. Tätä koulutusta ovat

- perusopetukseen valmistava opetus (Opetushallituksen päätös opetussuunnitelman perusteista 14/011/2009)
- aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus (Opetushallituksen päätös opetussuunnitelman perusteista 1/011/2012)
- aikuisten maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon koulutus (Opetushallituksen päätös opetussuunnitelman perusteista 2/011/2012).

Paikallisen opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon opetuksen järjestäjän koulutusta ja samaa kohderyhmää koskevat muut suunnitelmat ja päätökset sekä mahdollinen opetuksen järjestäjän kestävä kehityksen tai kulttuurikasvatuksen ohjelma. Lisäksi otetaan huomioon yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma⁸.

Opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelmaan perustuvan lukuvuosisuunnitelman. Opiskelijalla on perusopetuslain turvaama oikeus saada opetussuunnitelman mukaista perusopetusta⁹. Tämän oikeuden turvaamiseksi jokainen opiskelijoiden kanssa työskentelevä toteuttaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja noudattaa muita työtä ohjaavia normeja.

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on huolehtia opetustoimen henkilöstön osallistumismahdollisuuksista sekä eri ryhmien välisestä moniammatillisesta yhteistyöstä opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelman laadinnassa ja toimeenpanossa. Opiskelijoille tulee varata mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman laadintaan¹⁰. Oppilaitoksen eri henkilöstöryhmien ja opiskelijoiden osallistumismahdollisuuksista opetussuunnitelman valmisteluun huolehditaan riippumatta siitä, laaditaanko opetussuunnitelma oppilaitoskohtaisena, oppilaitosten yhteisenä vai alueellisena opetussuunnitelmana. On tärkeää, että alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelmatyöhön ja koulun toiminnan suunnitteluun, erityisesti toimintakulttuurin sekä kodin ja koulun yhteistyön kehittämisessä.

Mikäli opetuksen järjestäjä tarjoaa mahdollisuuden suorittaa näiden opetussuunnitelman perusteiden mukaista opetusta vankilassa tai muussa rangaistuslaitoksessa, siitä tulee päättää opetussuunnitelmassa. Vankilassa tai muussa rangaistuslaitoksessa järjestettävässä opetuksessa tuntijakoasetuksen määräämistä tuntijaosta voidaan poiketa.¹¹

1.3 Paikallisen opetussuunnitelman arviointi ja kehittäminen

Perusopetuslaki velvoittaa opetuksen järjestäjän arvioimaan antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistumaan ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Arvioinnin keskeiseksi

⁸ Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 6 §

⁹ Perusopetuslaki 30 § 1 mom.

¹⁰ Perusopetuslaki 47 a §

¹¹ Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta 7 § 4 mom.

tarkoituksiksi laki määrittelee koulutuksen kehittämisen ja oppimisen edellytysten parantamisen.¹² Paikallisen opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelman toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja kehittäminen ovat osa tätä tehtävää.

Valtaosa aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman toteutumisen arvioinnista on opetuksen järjestäjän ja koulujen itsearviointia. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia. Siinä voidaan hyödyntää myös kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia. Myös perusopetuksen valtakunnalliset laatukriteerit¹³ tukevat itsearviointia ja sen pohjalta tehtävää omaa kehittämistyötä. Opetuksen järjestäjä päättää laatukriteereiden käytöstä.

Valtakunnalliset muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät aina vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien itsearviointiin ja omaan kehittämistyöhön perustuen.

1.4 Paikallisen opetussuunnitelman laadinta ja keskeiset opetusta ohjaavat ratkaisut

Paikallinen opetussuunnitelma ja sitä tarkentava lukuvuosisuunnitelma sekä muut suunnitelmat laaditaan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla edellä kuvattuja tavoitteita ja periaatteita noudattaen. Opetuksen järjestäjä voi päättää opetussuunnitelmaan sisältyvien päätösten delegoinnista kouluille ja koulukohtaisen opetussuunnitelman laadinnasta.

Tässä alaluvussa määrätään ne paikallisesti päätettävät opetussuunnitelmaratkaisut sekä opetussuunnitelmassa kuvattavat asiat, joita ei käsitellä muissa luvuissa. Tässä määriteltyjen asioiden lisäksi opetussuunnitelman perusteiden kussakin pääluvussa määrätään tarkemmin, mitä opetussuunnitelmassa tulee kyseisessä luvussa kuvattun kokonaisuuden osalta päättää ja kuvata.

Opetuksen järjestäjä päättää opetussuunnitelman laatimiseen sekä seurantaan ja arviointiin liittyvistä ratkaisuista ja toimintatavoista:

- mitkä ovat opetuksen järjestämisen lähtökohtien ja paikallisen toimintaympäristön erityispiirteet ja miten ne otetaan huomioon opetussuunnitelman valmistelussa
- noudatetaan iltalukion saavutettavuusstrategiaa
- mikä on paikallisen opetussuunnitelman laatimistapa (koulukohtainen, koulujen yhteinen, kuntakohtainen, seudullinen tai muu ratkaisu)
- opetussuunnitelma tehdään nuorten perusopetuksen linjausten mukaisesti
- millä kielillä annettavaa opetusta varten opetussuunnitelma laaditaan
 - laaditaan suomen kielellä annettavaa opetusta varten
- miten aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon saman oppilaitoksen muut opetussuunnitelmat (pampulan paikka muuttunut!)
 - on yhdenmukainen aikuislukion opetussuunnitelman kanssa
- mikä on opetussuunnitelman rakenne ja missä muodossa se julkaistaan

¹² Perusopetuslaki 21 § 1 ja 2 mom.

¹³ Perusopetuksen laatukriteerit, opetus- ja kulttuuriministeriö 2012

- rakenne noudattelee valtakunnallisen opetussuunnitelman rakennetta. Se on sähköisessä muodossa iltalukion kotisivulla.
- miten henkilöstö ja opiskelijat sekä alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden huoltajat osallistuvat opetussuunnitelman laatimiseen, arviointiin ja kehittämiseen
 - opetussuunnitelma laaditaan yhteistyössä henkilöstön kanssa. Opiskelijoille annetaan Wilman kautta mahdollisuus ilmaista mielipiteensä opetussuunnitelmasta
- mitkä muut tahot ovat mukana opetussuunnitelman laadinnassa ja toteutuksessa
 - laadinnassa kuullaan opiskeluhuoltohenkilöstöä
- miten huolehditaan opiskeluhuoltoa sekä alle 18-vuotiaiden osalta kodin ja koulun yhteistyötä käsittelevien osuuksien laatimisesta yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten kanssa
 - noudatetaan hyväksyttyä Turun kaupungin oppilas- ja opiskeluhuoltosuunnitelmaa
- miten kotoutumista edistävä yhteistyö rakennetaan osaksi opetussuunnitelmaa ja sen laadintaprosessia
 - tehdään yhteistyötä eri viranomaisten kanssa, esim. TE-palveluiden kanssa sekä maahanmuuttajille koulutusta tarjoavien muiden koulutuksen järjestäjien kanssa.
- miten opetussuunnitelman toteutumista seurataan sekä miten opetussuunnitelmaa arvioidaan ja kehitetään.
 - seurataan opettajain kokouksissa ja tehdään tarvittavat muutokset

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa opetuksen järjestämiseen liittyvät ratkaisut:

- mikä on alkuvaiheen ja/tai varsinaisen perusopetuksen opetustarjonta
 - kuvataan kohdassa 8.1.
- pakollisina opetettavat oppiaineet, niiden oppimäärät sekä kurssien nimet ja koodit
- valinnaisina tarjottavat oppiaineet, niiden oppimäärät sekä kurssien nimet ja koodit
- mikä on opetuksen järjestäjän kieliohjelma aikuisten perusopetuksessa
 - määritellään iltalukion opinto-oppaassa
- mitkä ovat ne opetussuunnitelmaa täydentävät suunnitelmat ja ohjelmat, joiden toteuttamiseen paikallisessa opetussuunnitelmassa sitoudutaan (esimerkiksi kestävän kehityksen ohjelma, tasa-arvosuunnitelma, tietostrategia, kulttuurikasvatussuunnitelma)
 - noudatetaan Turun kaupungin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa, kestävän kehityksen suunnitelmaa ja sivistystoimialan tietostrategiaa
- mitkä ovat muut paikallisesti tärkeät näkökohdat ja ratkaisut.
 - otetaan huomioon paikalliset näkökohdat soveltuvin osin

Vankilaopetuksen osalta paikallista päätöksentekoa ohjaavat näkökohdat sisältyvät lukuun 6.

Opetussuunnitelmaan voidaan sisällyttää yhdenvertaisuuslain¹⁴ edellyttämä suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Suunnitelma voidaan laatia myös erillisenä.

Opetussuunnitelmaan voidaan myös sisällyttää naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain¹⁵ mukainen tasa-arvosuunnitelma. Suunnitelma voidaan laatia myös erillisenä. Tasa-

¹⁴ Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 6 §

arvosuunnitelma laaditaan lähtökohtaisesti vuosittain, mutta sen voi tehdä myös kahdeksi tai kolmeksi vuodeksi.

¹⁵ Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) ja sen muutos (1329/2014) 5 a §

LUKU 2 OPETUKSEN JÄRJESTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Aikuisten perusopetuksen kohderyhmät

Aikuisten perusopetus on tarkoitettu oppivelvollisuusikänsä ylittäneille, joilla ei ole ollut oppivelvollisuusikäisenä kypsyttää tai mahdollisuutta suorittaa perusopetusta tai joilla on tarve täydentää perusopetuksen tutkintoaan tai korottaa oppiaineiden arvosanoja. Kohderyhmässä on opiskelutaustaltaan ja valmiuksiltaan hyvin erityyppisiä opiskelijoita. Kohderyhmät ovat osittain keskenään päällekkäisiä.

Aikuisten perusopetusta tarvitsevat

- perusopetuksen loppuvaiheessa Suomeen tulleet nuoret, jotka eivät ole ehtineet saada perusopetuksen päättötodistusta valmiiksi oppivelvollisuusikäisenä tai joiden valmiudet ovat jääneet heikoiksi perusopetuksen aikana
- 17-25 -vuotiaat maahanmuuttajataustaiset, jotka eivät voi osallistua oppivelvollisuusikäisille järjestettävään opetukseen ikänsä takia, mutta tarvitsevat perusopetuksen päättötodistusta ja opiskelunvalmiuksia jatkaakseen opintoja toiselle asteella
- muut maahanmuuttajataustaiset aikuiset, jotka heikon peruskoulutuksensa takia tarvitsevat erityisesti perusopetuksen alkuvaiheessa annettavia taitoja, kuten luku- ja kirjoitustaitoa sekä matemaattisia valmiuksia tai jotka tarvitsevat päättötodistusta päästäkseen jatko-opintoihin
- vangit, joilta puuttuu perusopetuksen päättötodistus tai joilla ei ole tarvittavia opiskelunvalmiuksia jatkaakseen opintoja toiselle asteelle
- aikuiset romanit, joilla on vain vähän peruskouluopintoja tai peruskoulun päättötodistus puuttuu
- kantaväestöön kuuluvat suomalaiset, jotka ovat keskeyttäneet peruskoulun oppivelvollisuusikäisenä
- aikuiset, jotka opiskelevat yhtä tai useampaa oppiainetta aineopiskelijana tai haluavat korottaa peruskoulun arvosanoja.

2.2 Opetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Perustuslain mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen¹⁶. Kunta päättää perusopetuksen järjestämisestä muille kuin oppivelvollisille¹⁷. Perusopetuslaissa säädetään, miltä osin perusopetuslakia tulee noudattaa aikuisten perusopetusta järjestettäessä ja mihin etuuksiin opiskelija on oikeutettu¹⁸. Seuraavassa tekstissä käytetään sanaa ”oppilas”, jos teksti on suora lainaus lainsäädännöstä.

Perusopetuksessa noudatetaan valtakunnallisesti yhtenäisiä perusteita siten kuin perusopetuslaissa säädetään. Opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä¹⁹. Oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman

¹⁶ Suomen perustuslaki 16 § 1 mom. (731/1999)

¹⁷ Perusopetuslaki 5 § 1 mom. (642/2010)

¹⁸ Perusopetuslaki 46 §

¹⁹ Perusopetuslaki 3 § 1 ja 2 mom.

mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä²⁰. Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön²¹. Opiskeluhuollon järjestämistä ohjaa oppilas- ja opiskelijahuoltolaki²².

Yhdenvertaisuuden edistämistä ohjaa yhdenvertaisuuslaki²³ ja sukupuolten tasa-arvon edistämistä tasa-arvolaki²⁴.

Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon opetushenkilöstön kelpoisuuteen liittyvät säännökset sekä muun muassa turvallisuuteen ja työsuojeluun liittyvät säännökset sekä henkilötietojen käyttöä, julkisuutta ja yksityisyyden suojaa koskevat säännökset ja tekijänoikeussäännökset.

Perustuslakia ja perusopetuslakia täydentävät kansainväliset ihmisoikeussopimukset. YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus muodostaa historiallisen ja eettisen perustulkinnan ihmisoikeuksien merkittävydestä²⁵. Suomi on sitoutunut useisiin kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin. Näistä keskeisiä ovat Lapsen oikeuksien sopimus, Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus eli ns. TSS-sopimus, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus sekä Vammaisten oikeuksien sopimus²⁶. Saamelaisten oikeuksien turvaamiseksi otetaan lisäksi huomioon YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista²⁷.

2.3 Koulutuksen laajuus ja rakenne

Aikuisten perusopetuksessa opiskelija voi

- suorittaa perusopetuksen oppimäärän
- suorittaa perusopetuksen oppiaineita tai niiden osia kursseina
- korottaa perusopetuksen päättötodistuksen arvosanoja
- suorittaa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opinnot tai niiden osia.

Opiskelijan opinto-ohjelma rakennetaan sen mukaan, millaisia opintoja opiskelija tarvitsee, jotta hän pääsee opiskelutavoitteeseensa.

Aikuisten perusopetuksen lähtökohtana on näkemys siitä, että aikuisopiskelija rakentaa osaamistaan aikaisemmin oppimilleen tiedoille ja taidoille, elämäkokemukselleen ja mahdollisille rinnakkaisille opinnoille. Näin ollen opetustarjonnassa on hyvä olla valinnaisuutta ja vaihtoehtoja, jotka mahdollistavat opiskelun erilaisissa elämäntilanteissa. Opiskelijan henkilökohtainen opinto-ohjelma rakennetaan joustavasti ja yksilöllisesti ottaen huomioon aikaisempi koulutus ja mahdollisesti opintoja korvaava työkokemus. Opiskelijalla on oikeus täydentää opinto-ohjelmaansa muiden koulutuksen järjestäjien koulutustarjonnalla. Opinto-ohjelma on kooste niistä oppimääristä ja kursseista, jotka opiskelija aikoo suorittaa saavuttaakseen asettamansa muodolliset

²⁰ Perusopetuslaki 30 § 1 mom.

²¹ Perusopetuslaki 29 §

²² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)

²³ Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014)

²⁴ Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) ja sen muutos (1329/2014)

²⁵ YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus 1948

²⁶ YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista SopS 59-60/1991, TSS-sopimus SopS 6/1976, Euroopan ihmisoikeussopimus SopS 85-86/1998, YK:n vammaisen henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus 2006

²⁷ YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista 2007

opiskelutavoitteet. Opinto-ohjelma on osa opiskelijan henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa, jota käsitellään tarkemmin luvussa 5.1.

Aikuisten perusopetuksen opinnot muodostuvat valtioneuvoston antaman asetuksen (422/2012) mukaan eri oppiaineiden ja aineryhmien pakollisista ja valinnaisista kursseista. Asetuksessa määritellään oppiaineittain ja oppiaineryhmittäin pakollisten kurssien vähimmäismäärät, valinnaisina tarjottavien valtakunnallisten kurssien vähimmäismäärät ja koko oppimäärään sisältyvien opiskeltavien kurssien vähimmäismäärä. Perusopetuksen oppimäärän kokonaislaajuus on vähintään 44 kurssia. Perusopetusasetuksen mukaan vankilassa järjestettävässä opetuksessa oppimäärän laajuudeksi riittää 30 kurssia²⁸, mutta opetuksen järjestäjän harkintaan jää, mikä vähimmäislaajuus on opiskelijan edun mukaista.

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen laajuutta ei ole erikseen määrätty, mutta alkuvaiheen täytyy antaa opiskelijalle sellaiset tiedot ja taidot, että hänellä on mahdollisuus jatkaa opintojaan varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa. Alkuvaiheen opinnot voidaan jakaa kursseiksi paikallisesti päätettävällä tavalla. Alkuvaiheen opintoja varten kullekin opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma.

Aikuisten perusopetuksessa kurssin kesto on keskimäärin 28 tuntia²⁹. Lähiopetuksessa opetukseen tulee tuntia kohden käyttää vähintään 40 minuuttia³⁰.

2.4 Arvoperusta

Opiskelijan ainutlaatuisuus ja oikeus hyvään opetukseen

Aikuisella opiskelijalla on oikeus kehittyä omista lähtökohdistaan opiskelijana, yksilönä ja yhteiskunnan jäsenenä. Opintojen tulee antaa aineksia opiskelijan identiteetin, maailmankatsomuksen ja -kuvan sekä ihmiskäsityksen jatkuvaan kehittämiseen. Opiskelu antaa aineksia ja mahdollisuuksia yhteisten arvojen pohdintaan sekä valmiuksia arvioida niiden toteutumista. Opiskelijan valmiudet toimia aktiivisena kansalaisena sekä oman opiskeluyhteisönsä, perheensä ja lähipiirinsä aikuisena autonomisena jäsenenä paranevat opiskelun avulla.

Jokaisella opiskelijalla on oikeus hyvään ja tavoitteelliseen opetukseen. Opintojen tulee olla mielekkäitä sekä opiskelijan tavoitteiden että opetuksen järjestäjän näkökulmasta. Aiemmin opittujen tietojen ja taitojen huomioiminen ja yksilölliset opiskeluratkaisut tukevat aikuisen hyvää opintopolkua. Kannustava ja arvostava ilmapiiri ja aikuisopiskelijan elämäntilanteen huomioon ottavat opiskelu- ja arviointitavat ovat hyvän, vuorovaikutteisen ja turvallisen oppimisympäristön perusta. Perusopetus antaa tiedolliset ja taidolliset valmiudet jatko-opintoihin ja tukee myönteistä asennetta elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen. Opiskelusta syrjäytyminen merkitsee sivistyksellisten oikeuksien toteuttamatta jäämistä.

Arvojen pohdinnan merkitys korostuu maailmassa, jossa monimediainen tiedonvälitys, globaalit tietoverkot, sosiaalinen media ja vertaissuhteet muokkaavat opiskelijoiden arvomaailmaa.

²⁸ Perusopetusasetus 8 § 1 mom.

²⁹ Perusopetusasetus 8 § 1 mom.

³⁰ Perusopetusasetus 8 § 2 mom.

Arvokeskustelut opiskelijoiden kanssa ohjaavat heitä tunnistamaan ja nimeämään kohtaamiaan arvoja ja arvostuksia sekä pohtimaan niitä kriittisesti.

Ihmisyys, sivistys, tasa-arvo ja demokratia

Aikuisten perusopetus tukee opiskelijan kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Ihmisyyteen kasvussa jännitteet pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välillä ovat väistämättömiä. Sivistykseen kuuluu taito käsitellä näitä ristiriitoja eettisesti ja myötätuntoisesti sekä rohkeus puolustaa hyvää. Sivistys merkitsee yksilöiden ja yhteisöjen taitoa tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan perusteella. Eettisyyden ja esteettisyyden näkökulmat ohjaavat pohtimaan, mikä elämässä on arvokasta. Sivistynyt ihminen tahtoo hyvää ja pyrkii toimimaan oikein. Hän osaa arvioida eri lähteistä saatavan tiedon luotettavuutta ja käyttää tietoa kriittisesti. Sivistykseen kuuluu myös pyrkimys itsesäätelyyn sekä vastuunottoon omasta kehittämisestä ja hyvinvoinnista.

Aikuisten perusopetus ylläpitää ja vahvistaa elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittamista sekä ohjaa niiden puolustamiseen. Se edistää hyvinvointia, demokratiaa ja aktiivista toimijuutta kansalaisyhteiskunnassa. Tasa-arvon tavoite ja laaja yhdenvertaisuusperiaate ohjaavat aikuisten perusopetuksen kehittämistä. Aikuisten perusopetus edistää osaltaan taloudellista, sosiaalista, alueellista ja sukupuolten tasa-arvoa. Opetus on opiskelijoita uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamatonta. Opetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen väylänä.

Kulttuurinen moninaisuus rikkautena

Aikuisten perusopetus rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle. Se on muodostunut ja muotoutuu eri kulttuureiden vuorovaikutuksessa. Opetus tukee opiskelijan integroitumista tai kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan sekä hänen oman kulttuuri-identiteettinsä rakentumista. Opetus vahvistaa luovuutta ja kulttuurisen moninaisuuden arvostamista, edistää vuorovaikutusta kulttuurien välillä ja sisällä sekä luo täten pohjaa kulttuurisesti kestäväälle kehitykselle.

Eri kulttuuri- ja kielitaustoista tulevat ihmiset kohtaavat toisiaan aikuisten perusopetuksessa sekä tutustuvat monenlaisiin tapoihin, yhteisöllisiin käytäntöihin ja erilaisiin katsomuksiin. Asioita opitaan tarkastelemaan toisten elämäntilanteista ja olosuhteista käsin. Opiskelu yhdessä yli kieli-, kulttuuri-, uskonto- ja katsomusrajojen luo edellytyksiä aidolle vuorovaikutukselle ja hyvälle yhteistyölle. Opiskelu vahvistaa taitoja toimia monikulttuurisessa yhteiskunnassa omaa kulttuuriperintöä unohtamatta. Aikuisten perusopetus ohjaa opiskelijoita tunnistamaan eri kulttuureiden yhteisiä hyvää elämää kannattelevia arvoja ja periaatteita. Se rakentaa perustaa ihmisoikeuksia kunnioittavalle maailmankansalaisuudelle ja rohkaisee toimimaan myönteisten muutosten puolesta monitahoisten keskinäisriippuvuuksien maailmassa.

Kestävän elämäntavan välttämättömyys

Aikuisten perusopetus edistää kestävästä elämäntapaa ja ekososiaalista sivistystä kaikessa toiminnassaan ja opetuksessaan. Kestävän elämäntavan ulottuvuudet ovat ekologinen, taloudellinen sekä sosiaalinen ja kulttuurinen. Ekososiaalisen sivistyksen johtoajatuksena on luoda elämäntapaa ja kulttuuria, joka vaalii ihmisarvon loukkaamattomuutta, ekosysteemien monimuotoisuutta ja uusiutumiskykyä sekä samalla rakentaa osaamispohjaa luonnonvarojen kestäväälle käytölle perustuvalla kiertotaloudella. Ekososiaalinen sivistys lisää ymmärrystä erityisesti ilmastonmuutoksen vakavuudesta ja ohjaa toimimaan kestävästi.

Ihmisellä on vastuu teknologian ohjaamisesta suuntaan, joka parhaalla mahdollisella tavalla varmistaa ihmisen ja luonnon kestävästä tulevaisuudesta. Opetuksessa tunnustetaan kestävästä kehityksen välttämättömyys, pohditaan kulutus- ja tuotantotavoissa ilmeneviä ristiriitoja tämän pyrkimyksen kanssa sekä etsitään ja toteutetaan yhteistoimin ja pitkäjänteisesti elämäntapaamme korjaavia ratkaisuja. Opiskelijoita ohjataan tunnistamaan kehitykseen vaikuttavia yhteiskunnallisia rakenteita ja ratkaisuja sekä vaikuttamaan niihin. Perusopetus avaa näköalaa sukupolvien yli ulottuvaan globaaliin vastuuseen.

2.5 Oppimiskäsitys

Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan opiskelija on aktiivinen toimija opinnoissaan. Hän suunnittelee opiskeluaan, asettaa sille tavoitteita ja arvioi toimintaansa. Samalla hänen taitonsa valita tuloksellisia opiskelumenetelmiä kehittyvät. Opiskelun avulla hän kehittää taitojaan tavoitteiden asettamisessa, tuloksellisten opiskelumenetelmien valinnassa sekä aiemmin opitun ja uuden tiedon yhteensovittamisessa. Ajattelutaitojen monipuolinen harjoittaminen sekä kielen, kehon ja eri aistien käyttö ovat oppimisen kannalta olennaisia. Uusien tietojen ja taitojen oppimisen rinnalla opiskelija oppii refleктоimaan oppimistaan, kokemuksiaan ja tunteitaan.

Koska oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten opiskelijoiden, opettajien ja muiden aikuisten sekä eri yhteisöjen ja oppimisympäristöjen kanssa, opiskelijan tahto toimia vuorovaikutuksessa ja halu kehittää yhdessä toimimisen ja oppimisen taitoja on olennaista. Yhdessä oppiminen edistää opiskelijoiden luovan ja kriittisen ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoja. Se antaa mahdollisuuden harjoitella rakentavaa ja avointa keskustelua, perustella omia kantoja ja arvioida niitä kriittisesti. Se lisää herkkyyttä ymmärtää erilaisia näkökulmia. Kielitaito on keskeinen oppimisprosessin resurssi: opiskelija käyttää kielitietoisuuttaan sekä eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena. Aikuisella opiskelijalla on elämäntilanteesta riippuen myös monia muita rooleja, joissa hän voi kartuttaa ja harjoitella opintoihin sisältyviä tietoja ja taitoja. Opiskelijoita ohjataan myös arvioimaan toimintansa seurauksia ja vaikutuksia muihin ihmisiin ja ympäristöön.

Aikuisopiskelijan aiemmat tiedot, taidot ja opiskelukokemukset vaikuttavat oppimistilanteisiin ja opiskelijan käsityksiin itsestään oppijana. Taito ja tahto arvioida ja tarvittaessa muuttaa omia odotuksia, käsityksiä sekä totuttuja toimintatapoja luo edellytyksiä tulokselliselle oppimiselle. Oppimisprosessin aikana saatava rohkaiseva ja realistinen ohjaus ja palaute vahvistavat opiskelijan myönteistä minäkuvaa, pystyvyyden tunnetta ja itsetuntoa sekä luottamusta omaan mahdollisuuksiinsa. Myönteiset tunnekokemukset, opintosisältöjen merkityksellisyys, oppimisen mielekkyyden ja ilon kokemukset sekä uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat

kehittämään omaa osaamista pitkäjänteisesti. Oppimiskokemukset vaikuttavat opiskelijan tapaan suhtautua opiskeluun ja hänen tavoitteisiinsa sekä valitsemiinsa opiskelutapoihin.

Oppimaan oppimisen taitojen kehittyminen on perusta tavoitteelliselle ja elinikäiselle oppimiselle. Opiskelijaa ohjataan tiedostamaan omat tapansa oppia ja käyttämään tätä tietoa oppimisensa edistämiseen. Oppiminen näkyy muutoksena ajattelu- ja toimintatavoissa kuten opiskelutekniikoiden kehittymisenä, uusina tietoina ja taitoina sekä elämän hallinnan paranemisena. Oppiminen on erottamaton osa yksilön ihmisenä kasvua ja yhteisön hyvän elämän rakentamista.

2.6 Paikallisesti päätettävät asiat

Arvokeskustelut sekä luovat perustan opetussuunnitelman laadinnalle että yhteiselle opetustyölle. Paikallisesti päätetään, miten arvokeskustelut toteutetaan. Tällöin päätetään myös, miten luodaan edellytykset henkilöstön, opiskelijoiden, alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden huoltajien sekä mahdollisesti muiden yhteistyökumppaneiden osallistumiselle keskusteluihin.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- mitkä ovat aikuisten perusopetuksen perusteissa kuvattua arvoperustaa ja oppimiskäsitystä mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat ja painotukset (muilta osin arvoperustan ja oppimiskäsityksen kuvaamisessa opetussuunnitelman perusteiden tekstiä voidaan käyttää sellaisenaan)
- miten arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista opetuksessa seurataan ja arvioidaan.

Mahdolliset koulukohtaiset täydennykset kirjataan koulukohtaiseen opetussuunnitelmaan ja/tai lukuvuosisuunnitelmaan opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti.

- Perinteisen opetuksen rinnalla kehitetään verkko-opetusta, vankilaopetusta ja maahanmuuttajien opetusta.

LUKU 3 AIKUISTEN PERUSOPETUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET

3.1 Aikuisten perusopetuksen tehtävä

Aikuisten perusopetus on osa yleissivistävää opetusjärjestelmää, osa aikuiskoulutusjärjestelmää ja osa aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutusjärjestelmää. Perusopetus tarjoaa mahdollisuuden oppia perustaidot ja laajentaa yleissivistyksen perustaa. Perusopetus antaa valmiudet ja kelpoisuuden toisen asteen opintoihin. Omien vahvuuksien löytäminen ja tulevaisuuden suunnittelu ovat keskeinen osa aikuisten perusopetusta. Perusopetus rakentaa opiskelijoiden myönteistä identiteettiä ihmisinä ja oppijoina. Se täydentää muita aikuisille tarjottavia opiskeluvaihtoehtoja.

Aikuisten perusopetuksen yhteiskunnallisena tehtävänä on edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Perusopetus kartuttaa inhimillistä ja sosiaalista pääomaa. Inhimillinen pääoma koostuu osaamisesta, joka edistää yksilöllistä ja yhteiskunnallista hyvinvointia. Sosiaalinen pääoma muodostuu ihmisten välisistä yhteyksistä, vuorovaikutuksesta ja luottamuksesta. Perusopetuksen tehtävänä on ehkäistä eriarvoistumista ja syrjäytymistä. Perusopetus tukee opiskelijoiden yhteiskuntaan integroitumista ja maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kotoutumista. Perusopetus edistää sukupuolten tasa-arvoa. Se kannustaa yhdenvertaisesti naisia ja miehiä eri oppiaineiden opinnoissa sekä lisää tietoa ja ymmärrystä sukupuolen moninaisuudesta.

Aikuisten perusopetuksen kulttuuritehtävänä on edistää monipuolista kulttuurista osaamista ja tukea opiskelijoita oman kulttuuri-identiteetin ja kulttuurisen pääoman rakentamisessa ja säilyttämisessä. Perusopetus lisää ymmärrystä kulttuureiden moninaisuudesta ja auttaa hahmottamaan kulttuureita menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden jatkumoina, joissa jokainen voi itse olla toimijana.

Aikuisten perusopetuksessa otetaan joustavasti huomioon yhteiskunnalliset muutokset ja ajankohtaiset asiat. Globaalikasvatus luo osaltaan edellytyksiä oikeudenmukaiselle ja kestäväälle kehitykselle YK:n asettamien kehitystavoitteiden suuntaisesti.

3.2 Opetuksen valtakunnalliset tavoitteet

Opetuksen ja kasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista säädetään perusopetuslaissa sekä tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa³¹. Tavoitteet ohjaavat opetussuunnitelman perusteiden kaikkien osa-alueiden laadintaa. Ne ohjaavat myös paikallisen opetussuunnitelman laadintaa ja koulutyötä. Lakiviittauksissa käytetään lakitekstin mukaisesti ilmaisua oppilas, vaikka aikuisten perusteissa muutoin käytetäänkin ilmausta opiskelija.

Kasvu ihmisyyteen ja yhteiskunnan jäsenyyteen

Valtioneuvoston asetuksen 2 §:ssä ilmaistaan perusopetuksen yleistavoite. Sen mukaan opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Opetuksen ja kasvatuksen tulee myös tukea kasvua tasapainoisiksi ja terveen

³¹ Perusopetuslaki 2 § (628/1998) ja valtioneuvoston asetus (422/2012) 2 - 4 §

itsetunnon omaaviksi ihmisiksi. Asetuksen mukaan opetus edistää kulttuurien sekä aatteellisten, maailmankatsomuksellisten ja uskonnollisten, kuten kristillisten perinteiden sekä länsimaisen humanismin perinteen tuntemista ja ymmärtämistä. Elämän, toisten ihmisten ja luonnon kunnioittamisen rinnalla korostetaan ihmisarvon loukkaamattomuutta, ihmisoikeuksien kunnioittamista ja suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Sivistykseen nähdään kuuluvaksi myös yhteistyö ja vastuullisuus, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, kasvu hyviin tapoihin sekä kestävä kehityksen edistäminen.

Tarpeelliset tiedot ja taidot

Asetuksen 3 §:n mukaan opetuksen keskeisenä tavoitteena on luoda perusta oppilaan laajan yleissivistyksen muodostumiselle sekä maailmankuvan avartumiselle. Tähän tarvitaan sekä eri tiedonalojen tietoja ja taitoja että tiedonaloja läpileikkaavaa ja yhdistävää osaamista. Taitojen merkitys korostuu. Asetuksessa todetaan, että opetettavien asioiden tulee perustua tieteelliseen tietoon.

Sivistyksen, tasa-arvoisuuden ja elinikäisen oppimisen edistäminen

Asetuksen 4 § sisältää tavoitteita ja periaatteita, joiden mukaisesti opetus ja kasvatusta sekä oppilashuolto tulee järjestää. Kaiken toiminnan tulee vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä parantaa oppimaan oppimisen taitoja ja edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen. Asetuksessa korostuu vuorovaikutteisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen sekä koulun ulkopuolella tapahtuva oppiminen opetustyön resurssina. Kasvua ja oppimista edistävän toimintakulttuurin sekä toimivan oppilashuollon merkitys nostetaan vahvasti näkyviin.

Aikuisten perusopetuksen erityiset tavoitteet

Aikuisille annettavan perusopetuksen erityisenä tavoitteena on oppilaan osaaminen, elämäkokemukset, olosuhteet, ikä sekä kieli- ja kulttuuritausta huomioon ottaen tarjota mahdollisuus saavuttaa perusopetuksen tiedot ja taidot sekä parantaa oppimaan oppimisen taitoja ja jatko-opintovalmiuksia³². Verrattuna aiempaan asetukseen (1435/2001) vuoden 2012 asetusteksti tuo esiin osaamisen, kieli- ja kulttuuritaustan huomioonottamisen sekä oppimaan oppimisen taitojen parantamistavoitteen.

Valtioneuvoston asetuksessa (422/2012) säädetyt tavoitteet ohjaavat tarkastelemaan opetusta kokonaisuutena, joka rakentaa tässä ajassa tarvittavaa yleissivistystä ja luo pohjaa elinikäiselle oppimiselle. Tiedonalakohtaisen osaamisen lisäksi tulee tavoitella oppiainerajat ylittävää osaamista. Tähän pohjautuen opetussuunnitelman perusteissa määritellään tavoitteet ja sisällöt sekä yhteisille oppiaineille että tavoitteet oppiaineita yhdistäville laaja-alaisille osaamisalueille ja monialaisille oppimiskokonaisuuksille.

³² Valtioneuvoston asetus (422/2012) 5 §

3.3 Tavoitteena laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen lisääntyneen tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Opiskelussa ja työssä onnistuminen sekä vastuulliseksi kansalaiseksi kehittyminen edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista. Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös taitoa käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Siihen, miten opiskelijat käyttävät tietojään ja taitojaan, vaikuttavat opiskelijoiden omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia.

Arvot, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri luovat perustan osaamisen kehittymiselle ja kukin oppiaine rakentaa osaamista oman tiedon- ja taidonalansa sisältöjä ja menetelmiä hyödyntäen. Osaamisen kehittymiseen vaikuttavat sekä ne sisällöt, joiden parissa työskennellään että erityisesti se, miten työskennellään ja miten oppijan ja ympäristön vuorovaikutus toimii. Opiskelijalle annettava palaute sekä oppimisen ohjaus ja tuki vaikuttavat etenkin asenteisiin, motivaatioon ja tahtoon toimia.

Seuraavassa kuvataan seitsemän laaja-alaista osaamiskokonaisuutta ja perustellaan niiden merkitys. Osaamiskokonaisuuksilla on useita liittymäkohtia toisiinsa. Niiden yhteisenä tavoitteena on perusopetuksen tehtävän mukaisesti tukea jokaisen opiskelijan kehittymistä yksilönä ja yhteiskunnan jäsenenä sekä edistää demokraattisen yhteiskunnan ja kestäväen elämäntavan edellyttämää osaamista. Opiskelijoita rohkaistaan tunnistamaan oma erityislaatunsa, omat vahvuutensa ja kehittymismahdollisuutensa sekä arvostamaan itseään.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet on otettu huomioon oppiaineiden tavoitteiden ja keskeisten sisältöalueiden määrittelyssä. Oppiainekuvauksissa osoitetaan oppiaineiden tavoitteiden yhteys laaja-alaiseen osaamiseen.

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

Ajattelun ja oppimaan oppimisen taidot luovat perustaa muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Ajattelun ja oppimisen kannalta on merkityksellistä, miten opiskelijat hahmottavat itsensä oppijoina ja ovat vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Opiskelijat rakentavat uusia tietoja ja taitoja ja sovittavat ne yhteen aiemmin oppimansa kanssa. Aikuisopiskelijan ajatteluun ja oppimiseen vaikuttavat myös hänen elämäkokemuksensa ja asenteensa. Poisoppiminenkin voi olla tarpeen. Olennaista on, miten opiskelija osaa tehdä havaintoja, hakea, arvioida, muokata, tuottaa sekä jakaa tietoa ja ideoita. Opiskelijoita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti päättelemällä ja intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen. Tutkiva ja luova työskentelyote, yhdessä tekeminen sekä mahdollisuus syventymiseen ja keskittymiseen edistävät ajattelun ja oppimaan oppimisen kehittymistä.

Opiskelijoita rohkaistaan käyttämään tietoa itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Hankittua tietoa käytetään ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä uuden keksimiseen. Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus analysoida käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista. Innovatiivisten ratkaisujen löytäminen edellyttää, että opiskelijat oppivat näkemään vaihtoehtoja ja yhdistelemään näkökulmia ennakkoluulottomasti sekä voivat

rohkaistua yleisesti hyväksytyjen ennakkokäsitysten ja tulkintakehysten ylittämiseen. Toiminnalliset työtavat kuten draama, fyysinen aktiivisuus, kokeellisuus ja pelillisuus edistävät oppimisen iloa sekä vahvistavat edellytyksiä luovaan ajatteluun ja oivaltamiseen. Valmiudet eettiseen ja systeemiseen ajatteluun kehittyvät, kun opetuksessa käsitellään asioiden vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä sekä hahmotetaan kokonaisuuksia. Opiskelijoita kannustetaan hankkiutumaan myös koulun ulkopuolella vuorovaikutus- ja asiointitilanteisiin, joissa he voivat oppia sekä uusia asioita että näissä tilanteissa tarvittavaa kieltä. Aikuisopiskelijan oppimiselle mahdollisuus yhdistää uutta opittua omaan arkeen on hyvin motivoivaa.

Aikuisopiskelijoita rohkaistaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä ja olemaan samalla avoimia uusille ratkaisuille. Heitä ohjataan näkemään asioita uusilla tavoilla ja hakemaan tietoa sekä tarkastelemaan ajattelutapojaan uusista näkökulmista. Heidän kysymyksilleen annetaan tilaa. Heitä innostetaan etsimään vastauksia ja kuuntelemaan toisten näkemyksiä sekä pohtimaan omaa sisäistä tietoaan. Opiskelijoita rohkaistaan rakentamaan uutta tietoa ja ymmärrystä. Rohkaisua tarvitaan myös epäselvän ja ristiriitaisenkin tiedon kohtaamiseen ja sen käsittelyyn. Oppivan yhteisön jäsenenä opiskelijat saavat tukea ja kannustusta ideoilleen, jolloin heidän toimijuutensa voi vahvistua.

Jokaista opiskelijaa autetaan tunnistamaan oma tapansa oppia ja kehittämään oppimisstrategioitaan. Oppimaan oppimisen taidot karttavat, kun opiskelijoita ohjataan asettamaan tavoitteita, suunnittelemaan työtään, arvioimaan edistymistään sekä hyödyntämään teknologisia ja muita apuvälineitä opiskelussaan. Opiskelijoita tuetaan rakentamaan hyvä tiedollinen perusta ja kestävä motivaatio jatko-opinnoille ja elinikäiselle oppimiselle.

Kulttuurinen osaaminen ja vuorovaikutus (L2)

Opiskelijat elävät oppimisyhteisössä ja maailmassa, joka on kulttuurisesti, kielellisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti moninainen. Kulttuurisesti kestävä elämäntapa ja monimuotoisessa ympäristössä toimiminen edellyttävät ihmisoikeuksien kunnioittamiselle perustuvaa kulttuurista osaamista, arvostavan vuorovaikutuksen taitoja sekä keinoja ilmaista itseään ja näkemyksiään.

Aikuisten perusopetuksessa opiskelijoita ohjataan ympäristön kulttuuristen merkitysten tunnistamiseen ja arvostamiseen sekä oman kulttuuri-identiteetin ja myönteisen ympäristösuhteen rakentamiseen. Opiskelijat oppivat tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä omia sosiaalisia, kulttuurisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan. Heitä kannustetaan pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa. Heitä ohjataan näkemään kulttuurien, kielten ja katsomusten moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnissa ja arjessa sekä pohtimaan myös, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisena hyväksyä. Kouluyhteisössä ja koulun ulkopuolella tehtävässä yhteistyössä opiskelijat oppivat havaitsemaan, vertailemaan ja arvioimaan eri kulttuureissa vaikuttavia aineettomiakin rakenteita kuten hierarkioita, roolimalleja ja valtaa. Opiskelijoita rohkaistaan hankkimaan kokemuksia toimijuudesta ja osallisuudesta suomalaisessa yhteiskunnassa. Opiskelijoita kannustetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja. Opiskelijat saavat mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta sekä tutustua kulttuuriperintöön ja kulttuuriympäristöihin.

Opiskeluun sisällytetään runsaasti tilaisuuksia harjaantua esittämään mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan eettisesti. Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti ihmisoikeuksien, kuten lapsen oikeuksien tuntemista ja puolustamista sekä luottamusta siihen, että ihmisoikeudet kuuluvat jokaiselle.

Koulu yhteisössä opiskelijat saavat kokemuksia vuorovaikutuksen merkityksestä myös omalle kehitykselle. He kehittävät sosiaalisia taitojaan, oppivat ilmaisemaan itseään eri tavoin ja esiintymään eri tilanteissa. Opetuksessa tuetaan opiskelijoiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi opetuskielillä sekä äidinkiellään että muilla kielillä. Opiskelijoita rohkaistaan vuorovaikutukseen ja itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. Tärkeätä on myös oppia tuntemaan ja käyttämään monipuolisesti kuvia, matemaattisia symboleita ja muita merkkejä. Opiskelijoita rohkaistaan käyttämään oppimisen tukena mielikuvitustaan, kekseliäisyyttään ja huumorintajuun. Opiskelijoita ohjataan edistämään toiminnallaan esteettisyyttä ja nauttimaan sen eri ilmenemismuodoista.

Arjen taidot (L3)

Arjessa tarvitaan monia taitoja. Kyse on fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalista hyvinvointia edistävästä taidoista, toimimisesta teknologisoituneissa ympäristöissä sekä oman talouden hallinnasta ja kuluttamisesta.

Opiskelijoita kannustetaan huolehtimaan itsestä ja toisista sekä harjoittelemaan oman elämän ja arjen kannalta tärkeitä taitoja. Ajanhallinta on tärkeä osa arjenhallintaa ja itsesääätelyä. Opiskelijat oppivat tuntemaan ja ymmärtämään hyvinvointia ja terveyttä edistävien ja sitä haittaavien tekijöiden sekä turvallisuuden merkityksen. Osa aikuisten perusopetukseen osallistuvista on joutunut jättämään peruskoulun kesken ja on vaarassa syrjäytyä. He tarvitsevat usein tukea arjen hallinnan ja itsesääätelyn oppimiseen.

Jokainen vaikuttaa toiminnallaan niin omaan kuin toistenkin hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen. Opiskelijoita ohjataan toimimaan opiskeluyhteisössä vastuullisesti ja turvallisesti, ennakoimaan vaaratilanteita ja toimimaan niissä. Heitä opetetaan tunnistamaan keskeiset turvallisuuteen liittyvät tekijät sekä suojaamaan yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan.

Aikuisten perusopetuksen opiskelijoilla on monia rooleja. Heitä pyritään tukemaan myös vanhemmuudessa sekä opettamaan taitoja esimerkiksi mahdollisten monikulttuurisen perhe-elämän ja kotoutumiseen liittyvien ristiriitojen ratkaisemiseen. Oman ja muiden kotoutumisprosessin eri vaiheiden tiedostaminen ja taito tarkastella omaa tilannetta sen pohjalta edistää opiskelijan hyvinvointia.

Opiskelijat tarvitsevat perustietoa teknologiasta ja sen kehityksestä sekä vaikutuksista eri elämäntilanteilla ja ympäristössä. Opetuksessa tarkastellaan teknologian monimuotoisuutta ja opiskellaan sen toimintaperiaatteiden ymmärtämistä. Opetuksessa harjoitellaan mahdollisuuksien mukaan arjen eri tilanteissa tarvittavien teknisten laitteiden ja järjestelmien käyttöä. Opiskelijoita ohjataan pohtimaan teknologiaan liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä teknologian vastuullista ja järkevää käyttöä omassa elämässä ja yhteiskunnassa. Opiskelijoita kannustetaan käyttämään

monipuolisesti hyväkseen teknologian tuomia etuja ja mahdollisuuksia myös vapaa-ajalla ja omaehtoisessa opiskelussa.

Aikuisopiskelijoita opastetaan kehittämään kuluttajataitojaan sekä edellytyksiään suunnitella ja hoitaa omaa talouttaan. Opiskelijoita ohjataan mainonnan kriittiseen tarkasteluun sekä omien vastuidensa ja oikeuksiensa tuntemiseen kuluttajina. Opiskelijoita ohjataan kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin.

Monilukutaito (L4)

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten tekstien tulkitsemisen, tuottamisen ja arvottamisen taitoja, jotka auttavat opiskelijoita ymmärtämään monimuotoisia kulttuurisia viestinnän muotoja sekä rakentamaan omaa identiteettiään. Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien ja niiden yhdistelmien avulla ilmaista tietoa. Tekstejä voidaan tulkita ja tuottaa kirjoitetussa, puhutussa, painetussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa.

Opiskelijat tarvitsevat monilukutaitoa osatakseen tulkita maailmaa ympärillään ja hahmottaa sen kulttuurista monimuotoisuutta. Monilukutaito merkitsee taitoa hankkia, yhdistää, muokata, tuottaa, esittää ja arvioida tietoa eri muodoissa, eri ympäristöissä ja tilanteissa sekä erilaisten välineiden avulla. Monilukutaito tukee kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä. Sitä kehitettäessä tarkastellaan ja pohditaan myös eettisiä ja esteettisiä kysymyksiä. Monilukutaitoon kuuluu monia lukutaitoja, joita kehitetään opetuksessa. Opiskelijoiden tulee voida harjoittaa taitojaan sekä perinteisissä että monimediaisissa, teknologiaa eri tavoin hyödyntävissä oppimisympäristöissä.

Opiskelijoiden monilukutaitoa kehitetään kaikissa oppiaineissa arkikielestä kohti eri tiedonalojen kielen ja esitystapojen hallintaa. Osaamisen kehittyminen edellyttää rikasta tekstiympäristöä, sitä hyödyntävää pedagogiikkaa sekä oppiaineiden välistä ja muiden toimijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia erilaisista teksteistä nauttimiseen. Oppimistilanteissa opiskelijat käyttävät, tulkitsevat ja tuottavat erilaisia tekstejä sekä yksin että yhdessä muiden kanssa. Oppimateriaalina hyödynnetään ilmaisultaan monimuotoisia tekstejä ja mahdollistetaan niiden kulttuuristen yhteyksien ymmärtäminen. Opetuksessa tarkastellaan opiskelijoille merkityksellisiä, autenttisia tekstejä ja heidän vapaa-ajan tekstejään sekä niistä nousevia tulkintoja maailmasta. Näin opiskelijat voivat hyödyntää opiskelussa vahvuuksiaan ja itseään kiinnostavia sisältöjä sekä käyttää niitä myös osallistumisessa ja vaikuttamisessa.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

Tieto- ja viestintäteknologinen (tv) osaaminen on välttämätön osa yleissivistystä ja arjen taitoja. Se on sekä tärkeä kansalaistaito itsessään että osana monilukutaitoa. Se on oppimisen kohde ja väline. Aikuisten perusopetuksessa huolehditaan siitä, että jokaisella opiskelijalla on mahdollisuudet tv-osaamisen kehittämiseen oman lähtötasonsa pohjalta. Tv:tä käytetään suunnitelmallisesti opintojen eri vaiheissa, eri oppiaineissa ja monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa.

Tieto- ja viestintäteknologista osaamista kehitetään neljällä pääalueella. 1) Vahvistetaan opiskelijoiden ymmärrystä tieto- ja viestintäteknologian käyttö- ja toimintaperiaatteista ja keskeisistä käsitteistä sekä käytännön tv-taitoja omien tuotosten laadinnassa. 2) Opastetaan opiskelijoita käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti. 3) Kehitetään opiskelijoiden valmiuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hallinnassa ja kannustetaan tv:tä hyödyntävään tutkivaan ja luovaan työskentelyyn. 4) Ohjataan opiskelijoita käyttämään tv:tä tarkoituksenmukaisesti vuorovaikutuksessa ja verkostoitumisessa. Kaikilla näillä alueilla tärkeätä on opiskelijoiden osaamistason huomioon ottaminen, opiskelijoiden kiinnostuksen ja aktiivisuuden herättäminen sekä mahdollisuus luovuuteen ja itselle sopivien työskentelytapojen ja oppimispolkujen löytämiseen. Myös yhdessä tekemisen ja oivaltamisen ilo vaikuttaa opiskelumotivaatioon. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa välineitä tehdä omia ajatuksia ja ideoita näkyväksi monin eri tavoin ja siten se myös kehittää ajattelun ja oppimisen taitoja.

Lisäksi syvennetään opiskelijoiden tietämystä tv:n erilaisista sovelluksista ja käyttötarkoituksista sekä sen muuttuvasta merkityksestä arjessa ja ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja vaikuttamisen keinona. Yhdessä pohditaan tv:n käyttömahdollisuuksia opiskelussa, työssä ja yhteiskunnassa. Tv:n vaikutusta opitaan arvioimaan kestävän kehityksen näkökulmasta ja toimimaan vastuullisina kuluttajina. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia tv:n käyttöön kansainvälisessä vuorovaikutuksessa. He oppivat hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä omassa arjessa ja globaalissa maailmassa.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

Työelämä, ammatit ja työn luonne muuttuvat erityisesti teknologisen kehityksen ja talouden globalisoitumisen seurauksena. Työn vaatimusten ennakointi on vaikeampaa kuin ennen. Opiskelijoiden tulee perusopetuksessa saada yleisiä valmiuksia, jotka edistävät heidän jatkokouluttautumistaan ja työllistymistään. Maahanmuuttajilla ne ovat keskeinen osa heidän kotoutumisprosessiaan. Opiskelijoita tuetaan realistisen ja ajantasaisen kuvan saamisesta työelämästä ja omista mahdollisuuksistaan siinä. Opiskelijoiden on tärkeää ymmärtää työn merkitys elämässä ja oma vastuunsa yhteisön ja yhteiskunnan jäsenenä. Opetuksen tehtävä on myös saada opiskelijat oivaltamaan yritteliäisyyden ja yrittäjämäisen toimintatavan merkitys sekä yrittäjyyden mahdollisuudet omassa työllistymisessä. Opiskelu järjestetään niin, että opiskelijat voivat kartuttaa työelämäntuntemustaan, oppia yrittäjämäistä toimintatapaa sekä ymmärtää opiskelussa ja vapaa-ajalla hankitun osaamisen merkityksen oman työuran kannalta.

Opiskelussa harjaannutaan työskentelemään yksin ja yhdessä yhteisen päämäärän saavuttamiseksi. Toiminnallisissa opiskelutilanteissa harjoitellaan työprosessien suunnittelua, ajankäyttöä, ongelmanratkaisutaitoja ja uusien hypoteesien ja vaihtoehtojen keksimistä. Opiskelussa harjoitellaan myös vuorovaikutusta ja kartutetaan työelämässä tarvittavaa peruskielitaitoa.

Opiskelijoita ohjataan tutustumaan Suomen talouselämään sekä elinkeinoelämään, yrityksiin ja yrittäjiin erityisesti omalla lähialueella. Perusopetuksen aikana opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus saada kokemuksia työnteosta sekä yhteistyöstä myös koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Itsensä työllistämisen taidot ja yrittäjyys sekä riskien arviointi ja hallittu ottaminen tulevat tutuiksi myös erilaisten projektien kautta. Opiskelijoita tuetaan verkostoitumisessa.

Opiskelussa harjoitellaan työelämätaitoja, jotka helpottavat opiskelijan siirtymistä työelämään ja menestymistä siinä. Työelämä tietouden ja työnhakutaitojen lisäksi opiskelija saa tietoa ja ohjausta jatko suunnitelmiansa tueksi, kuten tietoa koulutuksensa ja kokemuksensa soveltuvuudesta suomalaiseen työelämään tai siitä, millaista ammatillista tai yleissivistävää koulutusta hän tarvitsee. Opiskelijoita tuetaan tunnistamaan ammatillisia kiinnostuksen kohteitaan ja tekemään sekä perusopetukseen liittyvät että jatko-opintovalintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Yhteiskunnalliseen toimintaan osallistuminen on demokratian toimivuuden perusedellytys. Aikuisten perusopetuksessa vahvistetaan jokaisen opiskelijan osallisuutta sekä kannustetaan heitä aktiiviseen kansalaisuuteen. Osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä sitoutumista yhteisiin päätöksiin harjoitellaan osana opiskelua.

Opiskelijoiden oikeutta olla aloitteellinen ja osallistua päätöksentekoon kunnioitetaan. Opiskelijat osallistuvat oman opiskelunsa, yhteisen koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun mahdollisuuksiensa mukaan. Samalla he saavat kokemuksia sopimusten ja sääntöjen sekä luottamuksen tärkeydestä. Opiskelu edistää opiskelijan taitoa osallistua päätöksentekoon sekä toimia vastuullisesti omassa elämässä ja laajemmin opiskeluyhteisössä ja yhteiskunnassa.

Opiskelijoita kannustetaan seuraamaan yhteiskunnallista keskustelua sekä pohtimaan ajankohtaisten ongelmien ratkaisuvaihtoehtoja eri osapuolten yhdenvertaisuuden, tasa-arvon, oikeudenmukaisen kohtelun ja kestävän elämäntavan näkökulmista. Osallistuessaan sekä koulussa että sen ulkopuolella opiskelijat oppivat ilmaisemaan omia näkemyksiään rakentavasti. He saavat tietoa ja kokemuksia kansalaisyhteiskunnan osallistumis- ja vaikuttamiskeinoista ja -kanavista. Opiskelijat oppivat arvioimaan median vaikutuksia ja käyttämään sen mahdollisuuksia. He oppivat työskentelemään yhdessä ja saavat tilaisuuksia harjoitella neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista. Aikuisten perusopetuksessa opiskelijoita kannustetaan käyttämään demokraattisia oikeuksiaan ja vapauksiaan vastuullisina ja aktiivisina kuntalaisina ja kansalaisina.

Perusopetuksen aikana opiskelijat pohtivat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä sekä erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. Heitä ohjataan ymmärtämään omien valintojensa, elämäntapojensa ja tekojensa merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle. Ympäristön suojelun merkitys avautuu omakohtaisten luontokokemusten kautta. Opiskelijat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää tulevaisuutta rakentaviksi.

3.4 Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa keskustellaan, mitä perusopetuksen tehtävä sekä valtioneuvoston asetuksessa määritellyt opetuksen ja kasvatuksen valtakunnalliset tavoitteet merkitsevät paikallisesti. Pohditaan myös, mitä nämä tavoitteet, niistä johdettu laaja-alainen

osaaminen ja oppiainekohtaiset tavoitteet edellyttävät opetuksen järjestämiseltä, johtamiselta ja koulutyöltä.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- mitkä ovat paikalliset aikuisten perusopetuksen tehtävää mahdollisesti täydentävät ja käytännön toteuttamista ilmentävät näkökohdat (muilta osin tehtäväkuvauksessa perusteiden tekstiä voidaan käyttää sellaisenaan; tehtävää voidaan konkretisoida ja toteuttaa myös käyttäen opetussuunnitelmaa täydentäviä suunnitelmia ja ohjelmia kuten kestävän kehityksen ohjelma tai kulttuurikasvatussuunnitelma)
- mitkä ovat opetussuunnitelman perusteissa määritellyn laaja-alaisen osaamisen mahdolliset paikalliset painotukset ja miten painottuminen ilmenee (muilta osin laaja-alaisen osaamisen kuvaamisessa voidaan käyttää perusteiden tekstiä sellaisenaan)
- mitkä ovat ne järjestelyt ja toimenpiteet, joiden avulla laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutumisesta opetustyössä huolehditaan ja toteutumista seurataan.
- Turun iltalukio antaa joustavan koulunkäyntimahdollisuuden niille opiskelijoille, joilla ei siihen eri syistä ole ollut aiemmin mahdollisuutta. Opetus iltalukiossa on tutkintotavoitteista ja se tähtää tulosvastuussaan peruskoulun päättötutkintoon.

LUKU 4 OPPIMAAN OPPIMISEN JA YHTEISKUNTAAN INTEGROITUMISEN TOIMINTAKULTTUURI

4.1 Toimintakulttuurin merkitys ja kehittäminen

Toimintakulttuuri sisältää kaikki yhteisön toimintatavat, käyttäytymismallit sekä arvot, periaatteet ja kriteerit, joihin työn laatu perustuu. Toimintakulttuuri tulee esille yksilö-, ryhmä- ja yhteisötasolla. Oppilaitoksen toimintakulttuuri on sen historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuva tapa toimia.

Aikuisten perusopetuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka muodostuu

- työtä ohjaavien normien ja toiminnan tavoitteiden tulkinnasta
- johtamisesta sekä työn organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista
- yhteisön osaamisesta ja sen kehittämisestä
- pedagogiikasta ja ammatillisuudesta
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä, arkikäytännöistä ja oppimisympäristöistä.

Toimintakulttuuria muovaavat sekä tiedostetut että tiedostamattomat tekijät. Toimintakulttuuri vaikuttaa sen piirissä oleviin riippumatta siitä, tunnustetaanko sen merkitys ja vaikutukset vai ei. Esimerkiksi oppilaitoksen vuorovaikutus- ja kielenkäyttömallit sekä sukupuoliroolit välittyvät opiskelijoille. Opiskeluyhteisön jäsenet omaksuvat ja ylläpitävät toimintakulttuuriin sisältyviä arvoja ja asenteita osin tiedostamattaankin. Aikuisopiskelijoilla on myös omat, olemassa olevat asenteet ja kulttuuriset käytänteet, joista osa rakentaa tavoiteltavaa toimintakulttuuria, mutta osa voi olla ristiriidassa tavoitteiden kanssa. Toimintakulttuurin merkitysten pohdinta sekä sen ei-toivottujen vaikutusten tunnistaminen ja korjaaminen tavoitteiden suuntaisiksi ovat tärkeä osa toimintakulttuurin kehittämistä.

Toimintakulttuuri ilmenee selvimmin yhteisön käytännöissä. Toimintakulttuuria voidaan kehittää ja muuttaa tarpeen mukaan. Kehittämisen perusedellytys on avoin, vuorovaikutteinen, luottamusta rakentava ja kaikkia yhteisön jäseniä osallistava keskustelukulttuuri. Toimintakulttuuria myös arvioidaan sekä oppilaitoksen henkilökunnan että opiskelijoiden kanssa, mikä antaa suuntaa oppilaitoksen toiminnalle. Toimintakulttuurilla ohjataan niin työyhteisöä kuin opiskelijoitakin yhteisöllisyyteen. Yhdessä tekemisen kulttuuri korostuu aikuisten perusopetuksessa.

4.2 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Aikuisten perusopetuksessa toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet tukevat oppilaitoksia toimintansa suuntaamisessa ja kehittämisessä. Ne velvoittavat opetuksen järjestäjää luomaan edellytykset periaatteiden toteutumiselle.

Oppiva ja kannustava yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Aikuisten perusopetusta tarjoava oppilaitos toimii oppivana sekä kaikkia jäseniään tasa-arvoisesti oppimiseen kannustavana ja oppimista tukevana yhteisönä. Oppivan yhteisön kehittymisen edellytys ja keskeisin työväline on dialogi. Tavoitteiden pohdiskelu ja oman työn säännöllinen arviointi ja kiireettömyys edistävät oppimista. Sitä vie eteenpäin myös yhteistyökumppaneilta sekä kehittämistyöstä, tutkimuksesta ja arvioinnista saadun tiedon hyödyntäminen. Pedagogisen

johtamisen merkitys korostuu. Johtaminen kohdistuu erityisesti oppimisen edellytyksistä huolehtimiseen.

Oppiva yhteisö luo edellytyksiä yhdessä ja toinen toisilta oppimiseen. Aikuisten perusopetuksen opettajilta ja ohjaustyötä tekeviltä edellytetään erityistä taitoa kannustaa ja motivoida oppijoita kohtaamaan oppimiseen, aiempaan opiskelutaustaan ja oppimiskokemuksiin sekä opiskelukieleen liittyvät haasteet. Jokaista kannustetaan löytämään omat voimavaransa ja vahvuutensa. Oppimaan oppimisen ohjauksella on tärkeä merkitys aikuisten perusopetuksessa. Oppivassa yhteisössä ymmärretään fyysisen aktiivisuuden merkitys oppimiselle ja irrottaudutaan istuvasta elämäntavasta. Siinä arvostetaan työhön syventymistä, sisukkuutta opiskelussa ja työn loppuun saattamista.

Yksilöt huomioiva joustavuus

Opiskelijoiden taustojen ja elämäntilanteiden moninaisuus edellyttää perusopetukselta joustavia rakenteita ja opetusjärjestelyjä sekä yksilöllistä opintojen ohjausta. Aikuisten perusopetus on useimmiten jatkumoa opiskelijan aiemmalle opiskelulle oppivelvollisten perusopetuksessa, aikuisten perusopetukseen valmistavassa opetuksessa tai esimerkiksi kotoutumiskoulutuksessa suoritetuille opinnoille tai suomen kielen koulutukselle. Monella opiskelijalla on opintoja myös omasta kotimaastaan.

Opetuksen järjestämisessä ja opiskelussa otetaan huomioon opiskelijoiden taustat ja lähtökohdat, kuten äidinkieli ja kulttuuri, uskonto tai katsomus, maahanmuuton syyt ja maassaoloaika, aikaisempi koulunkäynti sekä opetuskielen taito ja suomalaisen opiskelukulttuurin tuntemus.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Koulu on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa, jossa paikallinen ja globaali limittyvät. Erilaiset identiteetit, kielet sekä katsomukset ja uskonnot elävät rinnakkain ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Oppiva yhteisö hyödyntää tietoisesti sekä oman ympäristön kulttuuriperintöä että kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Se antaa näkyvyyttä Suomessa eläville erilaisille vähemmistöille. Aikuisten perusopetuksessa kotikansainvälisyys on monitahoinen voimavara. Yhteisö hyödyntää maan kulttuuriperintöä ja kulttuuriympäristöjä sekä suhtautuu moninaisuuteen avoimesti ja myönteisesti. Se antaa kasvutilaa monikerroksisille identiteeteille. Se kehittää yksilöiden ja ryhmien välistä ymmärtämystä, välittämistä ja vastuullista toimintaa. Opetus tukee opiskelijan kasvamista sekä suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön että opiskelijan oman kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.

Yksi kulttuurisen moninaisuuden ilmentymä on monikielisyys. Jokainen yhteisö ja yhteisön jäsen on monikielinen. Oppiva yhteisö keskustelee kieliin ja kieliyhteisöihin kohdistuvista asenteista, ymmärtää kielen keskeisen merkityksen oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteetin rakentumisessa että yhteiskuntaan integroitumisessa ja kotoutumisessa. Eri kielten käyttö rinnakkain oppilaitoksen arjessa nähdään luontevana ja kieliä arvostetaan. Myös jokaisella oppiaineella on oma kielensä, tekstikäytänteensä ja käsitteistönsä. Eri tiedonalojen kielet ja symbolijärjestelmät avaavat samaan ilmiöön eri näkökulmia. Opetuksessa edetään arkikielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. Kielitietoisessa yhteisössä jokainen työntekijä, erityisesti opettaja, on

kielellinen malli ja myös opettamansa oppiaineen kielen opettaja. Opetus suunnitellaan ja toteutetaan opettajien yhteistyönä niin, että opiskelijat saavat kaikissa oppiaineissa myös tarvitsemaansa kielellistä tukea.

Hyvinvointi ja turvallisuus

Kaikilla on yhteisössä oikeus turvalliseen opiskelu- ja työympäristöön. Yhteisön rakenteet ja käytännöt rakennetaan tukemaan koko yhteisön ja sen jokaisen jäsenen psyykkistä, sosiaalista ja fyysistä hyvinvointia sekä arjen turvallisuutta. Riskien ja vaaratilanteiden ennaltaehkäisy on osa turvallisuutta. Tilojen, oppimisympäristöjen, opetusvälineiden ja -tilanteiden turvallisuudesta ja esteettömyydestä huolehditaan suunnitelmallisesti.

Hyvät sosiaaliset suhteet, arvostus sekä avoin vuorovaikutus ja ympäristön viihtyisyys luovat edellytyksiä työrauhalle. Kuulluksi tuleminen luo turvallisuutta. Yhteisössä ei hyväksytä kiusaamista, väkivaltaa, seksuaalista häirintää, syrjintää eikä rasismia. Epäasialliseen käytökseen puututaan. Opiskelijalla on oikeus saada ohjausta sekä varhaista ja riittävää tukea. Oppilaitos tekee yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa opiskelijoiden hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Osallisuus ja demokraattinen toiminta

Yhteisö kannustaa opiskelijoita osallistumiseen ja kehittää osallistumista ja vaikuttamista edistäviä rakenteita ja toimintatapoja. Kokemus kuulumisesta yhteisöön sekä siinä kuulluksi ja arvostetuksi tulemisesta lisää opiskelun merkityksellisyyttä. Oppijan tulee olla oman oppimisensa, yhteiskuntaan integroitumisensa ja kotoutumisensa subjekti.

Opiskelijoita kannustetaan osallistumaan opetuksen suunnitteluun sekä oppilaitoksen toiminta- ja harrastusryhmien toimintaan. Oppilaskunta tarjoaa yhden väylän opiskelijoiden osallistumiselle. Oppilaitoksen muut toimintamuodot kuten tukiopiskelijatoiminta, vapaaehtoistyö tai moninaiset kestävän kehityksen toimintamuodot täydentävät sitä. Yhteistyö eri hallintokuntien, kulttuurilaitosten, järjestöjen, yritysten ja muiden toimijoiden kanssa syventävät käsityksiä yhteiskunnasta ja kansalaisyhteiskunnassa toimimisesta. Yhteydet eri maissa toimivien oppilaitosten kanssa lisäävät globalisoituneessa maailmassa toimimisen taitoja.

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Oppiva yhteisö edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi yhdenvertaisina riippumatta mistään henkilöön liittyvästä tekijästä. Yhdenvertainen kohtelu edellyttää yksilöllisten tarpeiden huomioonottamista sekä perusoikeuksien ja osallistumisen mahdollisuuksien turvaamista kaikille.

Oppiva yhteisö edistää arvoillaan ja käytänteillään sukupuolten tasa-arvoa. Opetus on lähestymistavaltaan sukupuolitietoista. Yhteisö rohkaisee opiskelijoita tunnistamaan omat mahdollisuutensa sekä suhtautumaan eri oppiaineisiin, tekemään valintoja ja sitoutumaan opiskeluun ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja. Oppimisympäristöjä, työtapoja ja opetusmateriaaleja kehittämällä ja valikoiden luodaan näkyvyyttä inhimillisen moninaisuuden arvostamiselle.

Vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen

Oppiva yhteisö ottaa kaikessa toiminnassaan huomioon kestävä kehityksen ekologiset, taloudelliset sekä sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat. Se toimii esimerkkinä vastuullisesta suhtautumisesta ympäristöön sekä rakentaa toivoa hyvästä tulevaisuudesta luomalla osaamisperustaa ekososiaaliselle sivistykselle. Yhteisö luo jäsenilleen edellytyksiä hahmottaa menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välistä yhteyttä. Koulu-yhteisössä opiskelijat kehittävät taitoja arvioida oman elämäntapansa kestävyttä ja tarvittaessa muuttaa sitä. He saavat kokemuksia yhteistyöstä hyvän tulevaisuuden rakentamisessa. Opiskelijat ovat mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa kestävää arkea. Oppiva yhteisö rohkaisee opiskelijoita kohtaamaan avoimesti maailman moninaisuutta sekä toimimaan oikeudenmukaisemman ja kestävämmän tulevaisuuden puolesta.

4.3 Oppimisympäristöt ja työtavat

Oppimisympäristöt

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja ja paikkoja sekä yhteisöjä ja toimintakäytäntöjä, joissa opiskelu ja oppiminen tapahtuvat. Oppimisympäristöön kuuluvat myös välineet, palvelut ja materiaalit, joita opiskelussa käytetään. Oppimisympäristöjen tulee tukea yksilön ja yhteisön kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta³³ sekä vahvistaa arjen taitoja. Oppimisympäristöt kannustavat vuorovaikutukseen ja osallistumiseen sekä edistävät yhteisöllistä tiedon rakentamista ja myönteistä opiskeluilmapiiriä.

Oppimisympäristöjen kehittämisessä pyritään pedagogisesti monipuolisiin ja opiskelijan tarpeisiin vastaaviin kokonaisuuksiin. Oppimisympäristöjen tulee tukea aikaisempiin kokemuksiin perustuvaa tietopohjaa ja auttaa opiskelijaa löytämään tehokkaita tapoja täydentää ja kehittää osaamistaan sekä muuttaa tarvittaessa käsityksiään tai toimintamallejaan. Oppimisympäristöjen avulla luodaan mahdollisuuksia joustaviin yksilöllisiin ja yhteisöllisiin opiskelumahdollisuuksiin, luoviin ratkaisuihin sekä asioiden tarkasteluun ja tutkimiseen eri näkökulmista.

Oppimisympäristöjä kehitettäessä otetaan huomioon tiedot ja taidot, joita aikuisopiskelijoille on karttunut työssä, perhe-elämässä ja vapaa-aikana. Tieto- ja viestintäteknologia on olennainen osa monipuolisia oppimisympäristöjä. Sen avulla vahvistetaan opiskelijoiden osallisuutta ja yhteisöllisen työskentelyn taitoja sekä parannetaan mahdollisuuksia opiskelijoiden henkilökohtaisten opintopolkujen toteuttamiseen.

Suomen kielen (S2) oppimisessa koko kohdekielinen ympäristö tukee kielitaidon kehittymistä. Aikuisen kokemuksia arjen erilaisista kielenkäyttötilanteista - sosiaaliset verkostot, harrastukset, asioimiskontaktit - hyödynnetään opiskelussa. Opiskelijaa kannustetaan koulun ulkopuolisten sekä myös erilaisten digitaalisten ja interaktiivisten oppimisympäristöjen käyttöön kielitaidon vankentamiseksi.

³³ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 4 §

Tilaratkaisujen kehittämisessä, suunnittelussa, toteutuksessa ja käytössä otetaan huomioon mahdollisuuksien mukaan tilojen ja kalusteiden muunneltavuus, hyvät ergonomiset, esteettiset, esteettömät ja akustiset olosuhteet sekä tilojen valaistus, sisäilman laatu, viihtyisyys, järjestys ja siisteys. Tilat, välineet ja materiaalit sekä kirjastopalvelut pyritään saamaan opiskelijoiden käyttöön niin, että ne tukevat myös omatoimista opiskelua. Koulun sisä- ja ulkotilojen lisäksi eri oppiaineiden opetuksessa hyödynnetään luontoa ja rakennettua ympäristöä. Kirjastot, liikunta- taide- ja luontokeskukset, museot ja monet muut yhteistyötahot tarjoavat monimuotoisia oppimisympäristöjä.

Työelämän, järjestöjen ja eri alojen asiantuntijoiden kanssa tehdään yhteistyötä tavoitteellisesti verkostoituen. Kulttuurisesti monimuotoisissa oppimisympäristöissä toimiminen tukee opiskelijoiden omaa kulttuuri-identiteettiä sekä vahvistaa osallisuutta, integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan ja työllistymisen mahdollisuuksia.

Oppimisympäristöjen tulee olla turvallisia ja terveellisiä, jolloin ne edistävät opiskelijoiden fyysistä ja henkistä terveyttä ja hyvinvointia. Vastuullinen työskentely ja hyvä työrauha sekä ystävällinen ja kiireetön ilmapiiri tukevat oppimista ja turvallisuutta. Turvallista ja vastuullista työskentelyä harjoitellaan myös digitaalisissa oppimisympäristöissä. Olosuhteet suunnitellaan sellaisiksi, että toiminta on kestävä kehityksen tavoitteiden mukaista.

Opiskelijoita ohjataan käyttämään myös omia tieto- ja viestintäteknologisia laitteitaan oppimisen tukena.

Työtavat

Työtapojen valinnan lähtökohtana ovat opetukselle ja oppimiselle asetetut tavoitteet sekä opiskelijoiden tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Työtapojen vaihtelu tukee ja ohjaa koko opetusryhmän ja jokaisen opiskelijan oppimista. Työtapojen ja arviointimenetelmien monipuolisuus antaa opiskelijoille mahdollisuuden osoittaa osaamistaan eri tavoin. Opetuksessa pyritään korjaamaan sukupuolittuneita asenteita ja käytänteitä myös työtapojen valinnalla.

Aiemmin hankitun osaamisen hyödyntäminen ja käytännönläheisyys ovat olennaisia piirteitä aikuisten opetuksessa. Uusiin työ- ja opiskelumenetelmiin harjaantuminen on keskeinen osa opiskelua ja opiskelijaa rohkaistaan kokeilemaan erilaisia opiskelutapoja. Opetuksessa käytetään havainnollisia, arkielämän tilanteisiin liittyviä, kokeellisia ja elämyksellisiä työtapoja. Tiedonaloille ominaisten työtapojen käyttö edistää sekä jäsenytenien tietorakenteiden muodostumista että taitojen omaksumista. Taiteellista ilmaisua, luovuudenharjoituksia ja omaa tekemistä yhdistetään joustavasti opetukseen.

Eriyttämisessä kiinnitetään huomiota opiskelun laajuuteen ja syvyyteen, työskentelyn rytmiin ja etenemiseen sekä erilaisiin oppimistapoihin. Eriyttämisen lähtökohta ovat opiskelijoiden tarpeet sekä mahdollisuus itse suunnitella opiskelua, valita erilaisia työskentelytapoja ja tarvittaessa myös edetä yksilöllisesti. Opiskelijoita ohjataan löytämään itselleen parhaiten soveltuvia työskentelytapoja. Eriyttämällä voidaan tukea opiskelijan itsetuntoa ja motivaatiota. Eriyttämisellä voidaan ennaltaehkäistä tuen tarpeen syntymistä.

Aikuisten perusopetuksessa opetus on kielitietoista. Erilaisten tekstien lukemisen, ymmärtämisen, tulkitsemisen ja tuottamisen taidot ovat keskeisiä. Kielitietoiset työtavat edellyttävät opettajien yhteistyötä ja yhteistä ymmärrystä kielen merkityksestä oppimiselle. Suomen kielen (S2) ja muiden oppiaineiden opetusta voidaan järjestää osittain samanaikaisopetuksena, mikä vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa ja kielitaidon kehittymistä. Tällöin tulee varmistaa, että molempien oppiaineiden tai kurssien tavoitteet ja keskeiset sisällöt toteutuvat. Tässä keinoja ovat esimerkiksi opiskelijan itsenäinen työskentely, etätehtävät ja projektityöt.

Työtapojen valinnan perusteita ovat, että ne

- virittävät opiskelijan halun oppia ja ottaa vastuuta oppimisestaan sekä lisäävät opiskelijan luottamusta itseensä oppijana
- hyödyntävät aikuisen elämäkokemuksia sekä harjaannuttavat osaamista, josta on opiskelijalle hyötyä ja iloa
- tukevat opiskelijoiden keskinäisessä vuorovaikutuksessa tapahtuvaa yhteisöllistä oppimista, edistävät sosiaalista joustavuutta ja kykyä toimia rakentavassa yhteistyössä sekä vastuun kantamista itsestä ja toisista
- rohkaisevat opiskelijoita monipuolisiin vuorovaikutustilanteisiin opetuskielellä ja muilla kielillä sekä rikastavat heidän sanavarastoaan ja ilmaisutaitojaan
- kehittävät tiedon hankkimisen, tuottamisen ja soveltamisen sekä tiedon luotettavuuden arvioimisen taitoja
- auttavat opiskelijaa tiedostamaan ja arvioimaan omaa oppimistaan, aktivoivat työskentelemään tavoitteellisesti sekä kehittävät ja monipuolistavat opiskelijan oppimisstrategioita ja taitoja soveltaa niitä uusissa tilanteissa
- mahdollistavat tarpeellisten tietojen ja taitojen oppimisen jatko-opintoja ja työelämää varten
- harjaannuttavat osallistumiseen, vaikuttamiseen ja aktiiviseen kansalaisuuteen.

4.4 Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet

Opetuksen eheyttäminen on tärkeä osa aikuisten perusopetuksen oppimaan oppimista ja yhteiskuntaan integroitumista edistävää toimintakulttuuria. Eheyttämisen tavoitteena on tehdä mahdolliseksi opiskeltavien asioiden välisten suhteiden ja keskinäisriippuvuuksien ymmärtäminen. Se kannustaa opiskelijoita yhdistämään eri tiedonalojen tietoja ja taitoja sekä jäsentämään niitä mielekkäiksi kokonaisuuksiksi vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Kokonaisuuksien tarkastelu ja tiedonaloja yhdistelevät, tutkivat työskentelyjaksot ohjaavat opiskelijoita soveltamaan tietojään ja tuottavat kokemuksia osallistumisesta tiedon yhteisölliseen rakentamiseen. Opiskelijat voivat näin hahmottaa koulussa opiskeltavien asioiden merkitystä oman elämän ja yhteisön sekä yhteiskunnan ja ihmiskunnan kannalta. Samalla he saavat aineksia maailmankuvansa laajentamiseen ja jäsentämiseen.

Opetuksen eheyttäminen edellyttää sekä opetuksen sisältöä että työtapoja koskevaa pedagogista jäsentymistapaa, jossa kunkin oppiaineen opetuksessa ja erityisesti oppiainerajat ylittäen tarkastellaan todellisen maailman ilmiöitä ja teemoja kokonaisuuksina. Eheyttämistä voidaan toteuttaa

- rinnastamalla eli opiskelemalla samaa teemaa kahdessa tai useammassa oppiaineessa samanaikaisesti
- jaksottamalla eli järjestämällä samaan teemaan liittyvät asiat peräkkäin opiskeltaviksi
- käyttämällä samanaikaisopettajuusjärjestelyjä
- toteuttamalla toiminnallisia aktiviteetteja kuten teemapäiviä ja -viikkoja, erilaisia tapahtumia, kampanjoita, opintokäyntejä ja leirikouluja
- suunnittelemalla monialaisia oppimiskokonaisuuksia, joiden toteuttamiseen osallistuu useampia oppiaineita ja joihin voi sisältyä edellä mainittuja eheyttämistapoja.

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelun lähtökohtana ovat aikuisten perusopetuksen toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet. Oppimiskokonaisuudet ilmentävät koulun toimintaa oppivana ja kannustavana yhteisönä. Ne edistävät opiskelijoiden integroitumista yhteiskuntaan ja maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kotoutumista. Ne vahvistavat erityisesti laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteuttamisessa hyödynnetään paikallisia olosuhteita ja mahdollisuuksia. Oppimiskokonaisuudet tarjoavat hyvän tilaisuuden koulun ja muun yhteiskunnan väliselle yhteistyölle. Käsiteltävien asioiden paikallisuus, ajankohtaisuus ja yhteiskunnallinen merkittävyys luovat lisämotivaatiota opettajille, opiskelijoille ja koulun ulkopuolisille yhteistyökumppaneille. Oppimiskokonaisuudet suunnitellaan riittävän pitkäkestoisiksi, jotta opiskelijoilla on aikaa syventyä oppimiskokonaisuuksien sisältöön sekä työskennellä tavoitteellisesti, monipuolisesti ja pitkäjänteisesti. Oppimiskokonaisuuksien teemat ja toteutustavat päätetään paikallisesti. On suotavaa, että aikuisten perusopetuksessa toteutetaan ainakin yksi monialainen oppimiskokonaisuus lukuvuodessa.

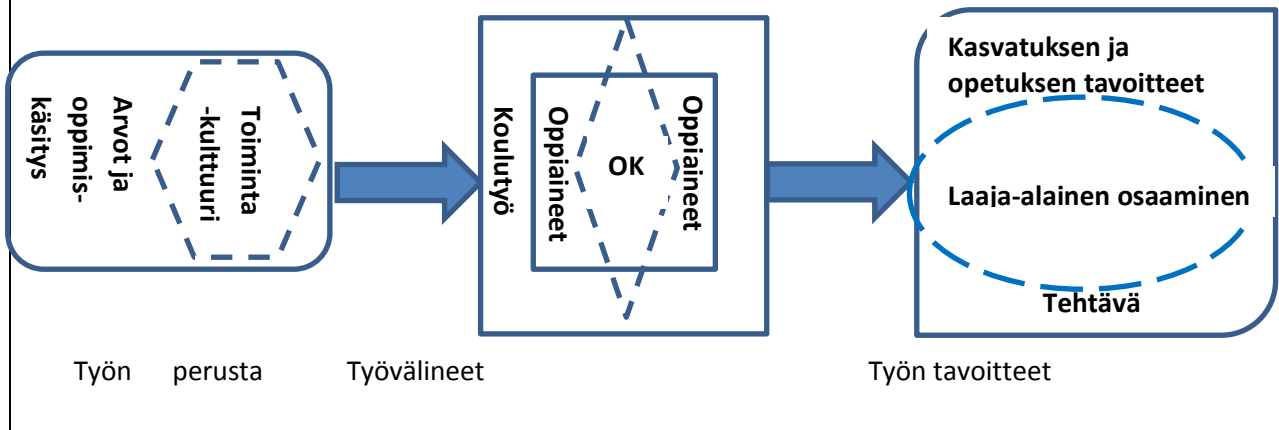
Monialaiset oppimiskokonaisuudet edellyttävät yhteistyötä erilaisia lähestymistapoja edustavien oppiaineiden kesken sekä koulun muun toiminnan hyödyntämistä kokonaisuuksien toteuttamisessa. Oppimiskokonaisuuksien sisällöiksi etsitään toimintakulttuurin periaatteiden mukaisia, oppiaineiden ja opettajien väliseen yhteistyöhön soveltuvia teemoja, joiden opiskelussa hyödynnetään eri oppiaineille ominaisia tarkastelutapoja, käsitteitä ja menetelmiä. Oppimiskokonaisuuksiin kuuluvan oppimisen arviointi on osa eri oppiaineisiin sisältyvää arviointia.

Opiskelijoiden mukanaolo suunnittelussa on välttämätöntä, sillä oppimiskokonaisuuksien tarkoituksena on käsitellä toiminnallisesti opiskelijoiden kokemusmaailmaan kuuluvia ja sitä avartavia asioita. Opiskelijan näkökulmasta monialaisten oppimiskokonaisuuksien tavoitteena on

- vahvistaa opiskelijoiden osallisuutta ja tarjota mahdollisuuksia olla mukana opiskelun tavoitteiden, sisältöjen ja työskentelytapojen suunnittelussa
- nostaa esiin opiskelijoiden merkitykselliseksi kokemia kysymyksiä sekä luoda tilaisuuksia asioiden edistämiseen ja ongelmien ratkaisemiseen yhteisvoimin
- tarjota mahdollisuuksia yhdistää koulun ulkopuolella tapahtuva oppiminen opiskeluun
- vahvistaa arjen osaamisen harjoittelua ja antaa tilaa älylliselle uteliaisuudelle, elämyksille ja luovuudelle sekä haastaa monenlaisiin vuorovaikutus- ja kielenkäyttötilanteisiin
- harjaannuttaa kestävästä elämäntavan mukaista toimijuutta

- innostaa opiskelijoita toimimaan yhteisöä ja yhteiskuntaa rakentavalla tavalla.

Monialaiset oppimiskokonaisuudet (OK) ovat opetusta eheyttäviä ja oppiaineiden yhteistyöhön perustuvia opiskelujaksoja. Niiden tehtävänä on vahvistaa kasvua ihmisenä ja vastuullisena yhteiskunnan jäsenenä. Niiden toteuttamisen tulee ilmentää oppilaitoksen arvoja ja oppimiskäsitystä. Oppimiskokonaisuudet konkretisoivat aikuisten perusopetuksen toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavia periaatteita ja tukevat laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

4.5 Paikallisesti päätettävät asiat

Toimintakulttuurin pohdinta on keskeinen osa opetussuunnitelmatyötä ja samalla toiminnan kehittämistä. Opetuksen järjestäjä päättää paikallisesti, miten opiskelijat ja muut toimijat osallistuvat toimintakulttuurin kehittämiseen.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että oppilaitoskohtaisesti kuvataan ja/tai päätetään

- millaisin menettelyin opiskelijoiden ja koulun muun henkilökunnan osallistuminen koulun toimintakulttuurin arviointiin ja kehittämiseen turvataan
 - jatkuva yhteysmahdollisuus Wilman kautta opiskelijoihin myös mobiilisti
 - henkilöstön kanssa säännölliset tapaamiset ja kehityskeskustelut
- mitkä ovat toimintakulttuurin kehittämisen mahdolliset paikalliset painopisteet
- mitkä ovat oppimisympäristöjen ja työtapojen valintaa ja kehittämistä ohjaavat mahdolliset paikalliset painotukset
 - opetuksen digitalisoiminen
- millaisin keinoin tuetaan vieraskielisten opiskelijoiden opetuskielen hallintaa osana kielitietoista toimintakulttuuria
 - opetuksen eriyttäminen ja joustava siirtyminen ryhmästä toiseen

Jos opetukseen päätetään sisällyttää monialaisia oppimiskokonaisuuksia, opetussuunnitelmassa päätetään, mitkä ovat monialaisten oppimiskokonaisuuksien teemat ja toteuttamistavat sekä keskeiset koulun ulkopuoliset yhteistyökumppanit oppimiskokonaisuuksittain sekä miten oppimiskokonaisuuksien toteuttamista seurataan, arvioidaan ja kehitetään. Tällöin päätetään myös, miten monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteutuksessa tarvittava yhteistyö ja työnjako toteutetaan ja miten huolehditaan siitä, että mahdollisimman monet oppiaineet osallistuvat monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun ja toteutukseen. Opetussuunnitelmassa voidaan myös päättää, mikä on se menettelytapa, jolla kouluvuoden aikana voidaan sopia jonkun uuden, tärkeäksi koetun monialaisen oppimiskokonaisuuden toteuttamisesta

Toimintakulttuuria tai sen kehittämistä koskevat paikalliset painotukset kirjataan oppilaitoskohtaiseen opetussuunnitelmaan ja/tai lukuvuosisuunnitelmaan opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti. Opetussuunnitelmaan voidaan myös liittää monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttamista tukevia yhteistyösitoumuksia koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.

- Kursseja voidaan toteuttaa lähikursseina, verkkokursseina tai niitä voidaan suorittaa itsenäisesti. Opiskelijoita kannustetaan itseohjautuvuuteen ja monimuotoisen opetuksen hyödyntämiseen.
- Kukin opiskelija sijoitetaan ryhmään, joka määräytyy aikaisempien opiskelujen perusteella. Ryhmän tunnuksena on kirjain sekä iltalukioon kirjoittautumisvuosi.

LUKU 5 OHJAUS, OPPIMISEN JA OPISKELUN TUKI, OPISKELUHUOLTO SEKÄ KASVATUSKESKUSTELUT JA KURINPIDOLLISTEN KEINOJEN KÄYTTÖ

5.1 Ohjaus

Ohjauksen tavoitteet

Ohjauksen tavoitteena on tukea opiskelijoita siten, että heillä on yhdenvertaiset mahdollisuudet suoriutua opinnoistaan. Opiskelijan kokonaisvaltainen ohjaus on koko oppilaitoksen yhteinen tehtävä. Ohjauksen tavoitteena on lisätä opiskelijan oppimisvalmiuksia ja oppimaan oppimisen taitoja sekä ymmärtämystä omien valintojen ja toiminnan seurauksista. Samalla opiskelijan elämänsuunnittelun ja -hallinnan taidot kehittyvät. Ohjauksella tuetaan opiskelijan taitoa arvioida realistisesti omia edellytyksiään ja mahdollisuuksiaan opintojen eri vaiheissa. Ohjauksella lisätään myös hyvinvointia ja ehkäistään ennalta opintojen keskeyttämistä.

Ohjauksen tavoitteena on vahvistaa ja tukea opiskelijaa niin, että hän osaisi tehdä itseään koskevia elämänuraa, koulutusta ja työllistymistä koskevia ratkaisuja ja valintoja. Ohjauksen avulla opiskelija saa opintojen aloittamiseen ja suorittamiseen sekä jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvät keskeiset tiedot ja taidot. Lisäksi hän saa monipuolisen kuvan koulutusmahdollisuuksista, ammateista ja työelämästä jatkosuunnitelmiansa tueksi. Opiskelijaa tulee ohjata käyttämään erilaisia ohjaus-, neuvonta- ja tietopalveluita. Tavoitteena on, että opiskelija tuntee keskeiset jatkokoulutukseen ja ammatinvalintaan liittyvät tietolähteet, osaa etsiä tietoa sekä käyttää niitä jatko-opintoihin hakeutumisen tukena.

Ohjauksen tulee tukea kieli- ja kulttuurivähemmistöihin kuuluvia ja maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita. Ohjauksessa voidaan tehdä myös konkreettinen jatko-opintosuunnitelma, jossa otetaan huomioon opiskelijan pitkän aikavälin tavoitteet. Jos kyseessä on kotoutuja, työllistymistä ja perusopetuksen jälkeistä jatkosuunnitelmaa tukevat toimet kulkevat kotoutumisprosessin mukana koulutukseen hakeutumisesta aina mahdolliseen jälkiohjaukseen saakka.

Ohjauksen toteuttaminen

Ohjaus perustuu opiskelijan tarpeisiin ja tavoitteisiin ja sen sisällöt vaihtelevat näiden mukaisesti. Opiskelijan aikuisuuden arvostaminen on ohjauksen onnistumisen perusedellytys. Aikaisempien opintojen ja myös muualla kuin koulutuksessa hankittujen tietojen ja taitojen tunnistaminen vaativat erityistä paneutumista. Puutteelliset perustiedot ja -taidot voivat olla aikuiselle opiskelijalle sekä elämänhallintaa haittaava että itsetuntoon vaikuttava tekijä. Siksi opiskelumotivaation herättäminen ja sen ylläpitäminen vaativat ohjaajalta syventymistä yksilöllisesti kunkin opiskelijan tilanteeseen.

Ohjauksessa otetaan huomioon opiskelijan kokonaistilanne käsittelemällä opintojen lisäksi myös arjenhallintaa sekä mahdollisesti elämäntilanteeseen ja terveyteen liittyviä seikkoja. Opintojen alkuvaiheessa ohjauksen keskeisenä tehtävänä on auttaa opiskelijaa motivoitumaan ja suuntautumaan opiskeluun sekä oppijan rooliin. Orientoituminen opintoihin ja opiskeluprosessin jatkuvuuden takaaminen vaativat monipuolista ja pitkäjänteistä ohjausta ja tukea.

Ohjaustoiminta järjestetään henkilökohtaisena, pienryhmä- ja ryhmämuotoisena ohjauksena. Henkilökohtaisessa ohjauksessa opiskelijan tulee voida keskustella opintoihin, koulutus- ja ammatinvalintoihin sekä tulevaisuuteen ja elämäntilanteeseen liittyvistä kysymyksistä. Aikuisten perusopetukseen voidaan sisällyttää myös erillisiä ohjauksen kursseja, joilla vahvistetaan opiskelijoiden työelämä tietoja ja -taitoja sekä muiden ohjauksen tavoitteiden saavuttamista. Opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan voi sisältyä myös opiskelujaksoja muissa oppilaitoksissa sekä työelämään tutustumista.

- ohjaukseen osallistuu iltalukion koko henkilökunta
- työnjako on joustavaa tilanteesta riippuen. Opinto-ohjaaja vastaa ohjauksen kokonaisuudesta

Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadinta

Jokaiselle opiskelijalle tulee laatia henkilökohtainen opiskelusuunnitelma ja sen osana henkilökohtainen opinto-ohjelma. Näiden laadinnassa otetaan huomioon mahdollisuuksien mukaan opiskelijan aiemmat opinnot ja muutoin hankittu osaaminen. Henkilökohtaisessa opiskelusuunnitelmassa otetaan huomioon opiskeluun vaikuttavat taustatekijät sekä määritellään opiskelun tavoitteet ja keskeiset sisällöt, opintojen suorittaminen ja suoritustavat, mahdolliset tukitoimet ja ohjauksen järjestäminen. Opinto-ohjelma on kooste opiskelijan pakollisista ja valinnaisista oppiaineista ja niihin kuuluvista kursseista tai muista opinnoista, jotka opiskelija tarvitsee saadakseen peruskoulun päättötodistuksen tai suorittaakseen muun opiskelulle asetetun tavoitteen.

Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma laaditaan opiskelijan ja opinto-ohjaajan yhteistyönä ja sen toteutumista seurataan ja arvioidaan koko koulutuksen ajan. Suunnitelman laatimisessa ja seurannassa tehdään tarpeen mukaan moniammatillista yhteistyötä. Opiskelijan taustasta riippuen hänen asioitaan saattavat hoitaa oppilaitoksen edustajien lisäksi eri viranomaiset. Yhteistyö voi olla tarpeiden ja erityisryhmien mukaan muotoutuvaa maahanmuuttajien kotoutumisprosessin tukemista, romanijärjestöjen kanssa tehtävää yhteistyötä, opiskelun tukemista sosiaalityöntekijöiden tai vankilahenkilökunnan kanssa tahi muiden toimijoiden ja tukiverkkojen kanssa tehtävää yhteistyötä.

- opiskelusuunnitelman laadinnasta keskustellaan tarvittaessa eri aineiden opettajien kanssa

Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma ohjaa opiskelijan tiedollista ja taidollista kehittymistä koko opintojen ajan. Suunnitelmassa jäsennetään opiskelun tavoitteet ja arvioidaan niiden saavuttamiseen kuluva aika yhdessä opiskelijan kanssa. Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman tulee perustua opiskelijan valmiuksiin, aiemmin opitun tunnistamiseen sekä opiskelun tavoitteisiin. Opiskelijan opiskeluhistoria ja elämäntilanne, erityisesti aikaisemmat opintosuoritukset ja oppimiskokemukset tulee ottaa huomioon henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa laadittaessa.

- arvioinnissa voidaan käyttää monipuolisesti erilaisia menetelmiä

Henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa tehtäessä on hyvä ottaa huomioon opiskelijalle mahdollisesti työ- ja elinkeinotoimistossa tai kunnassa tehty kotoutumissuunnitelma. Alkukartoituksen perusteella laadittu kotoutumissuunnitelma on maahanmuuttajien yksilöllinen suunnitelma niistä toimenpiteistä ja palveluista, joiden tarkoituksena on tukea maahanmuuttajien mahdollisuuksia hankkia riittävä

suomen tai ruotsin kielen taito sekä muita yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja sekä edistää heidän mahdollisuuksiaan osallistua yhdenvertaisena jäsenenä yhteiskunnan toimintaan.

Aikuisten perusopetukseen kuuluvia opintoja voi suorittaa omassa oppilaitoksessa, muissa oppilaitoksissa tai muualla. Opiskelu- ja tiedonhankintataitojen jatkuva harjaannuttaminen on aktiivisen ja tavoitteellisen toiminnan edellytys. Näitä taitoja koskevat tavoitteet määritellään opiskelusuunnitelmassa oppiainekohtaisten tiedollisten ja taidollisten tavoitteiden lisäksi.

Henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan kirjataan ne aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opinnot, joita opiskelija tarvitsee ja jotka hän aikoo suorittaa saavuttaakseen tarvittavan osaamisen voidakseen jatkaa opintojaan varsinaisen aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan. Alkuvaiheen aikaiseen opiskelusuunnitelmaan voidaan kirjata myös mahdollisia varsinaiseen aikuisten perusopetukseen kuuluvia opintoja.

Opiskelusuunnitelmaa ja sen toteutumista seurataan ja arvioidaan yhdessä opiskelijan sekä mahdollisesti muiden hänen asioitaan hoitavien tahojen kanssa. Opiskelijan tilanteen muuttuessa suunnitelma tulee saattaa ajan tasalle vastaamaan muuttunutta tilannetta. Opiskelijan tulee saada tietoa siitä, miten hän voi saada tukea ohjaustoimintaan osallistuvilta henkilöiltä ja mitkä ovat heidän tehtävänsä ohjauksen kokonaisuudessa.

- tarvittaessa tehdään yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa

5.2 Oppimisen ja opiskelun tuki

Perusopetuslain mukaan opetus järjestetään opiskelijoiden iän ja edellytysten mukaisesti³⁴. Tämä on lähtökohta järjestettäessä myös aikuisten perusopetusta, jossa opiskelee hyvin eri-ikäisiä ja eri elämäntilanteissa olevia opiskelijoita. Opetus ja tuki järjestetään ottaen huomioon sekä kunkin opiskelijan että opetusryhmän erilaiset lähtökohdat, vahvuudet ja kehitystarpeet. Oppimisen ja opiskelun tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä opiskelijoiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Jokaisella opiskelijalla tulee olla mahdollisuus omista lähtökohdistaan käsin onnistua oppimisessa, kehittyä oppijana sekä kasvaa ja sivistyä ihmisenä. Tuen tehtävänä on ehkäistä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä sekä pitkäaikaisvaikutuksia.

Tuen tarpeen taustalla voi olla esimerkiksi kielellinen, matemaattinen, motorinen tai tarkkaavaisuuden häiriö. Opiskelijalla voi olla tuen tarve myös mielenterveyteen, sosiaaliseen sopeutumattomuuteen, traumaattisiin kokemuksiin tai elämäntilanteeseen liittyvien ongelmien vuoksi.

Opetuksen eriyttäminen on ensisijainen keino ottaa huomioon opiskelijoiden erilaisuus. Työskentelyssä tulee ottaa huomioon kaikkien opiskelijoiden edellytykset ja tarpeet. Näitä ovat oppimisen erilaiset lähtökohdat, opiskelijoiden kieli- ja kulttuuritausta sekä opetuskielen osaamisen taso. Opiskelijaa autetaan ymmärtämään opetuksen tavoitteet ja merkitys. Opiskelijoille annetaan onnistumista edistävää ohjausta ja tukea. Koulun toimintakulttuuria kehitetään sellaiseksi, että se

³⁴ Perusopetuslaki (628/1998) 3 § 2 mom.

edistää koulun henkilöstön ja opiskelijoiden välistä sekä opiskelijoiden keskinäistä yhteistyötä ja vertaisoppimista.

Eryistä huomiota tulee kiinnittää oppimisen esteiden ja oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Tuen tarpeen tunnistaminen pohjautuu opiskelijan omiin, opettajien ja muun henkilöstön havaintoihin. Opiskelija voidaan ohjata selvittämään tuen tarvettaan myös koulun ulkopuolisten tahojen avulla. Koulussa käytössä olevia toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta opiskelijalle tarkastellaan. Tämän pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa opiskelijalle aikaisempaa paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja. Arvioinnissa ja tuen suunnittelussa hyödynnetään mahdollisten muiden arviointien tuloksia ja otetaan huomioon opiskelijalle aiemmin annettu tuki.

Opiskelijoita ohjataan tunnistamaan omat voimavaransa, oppimiseen liittyvät vahvuutensa ja kehittymistarpeensa. Eryistä huomiota tulee kiinnittää opiskelijan oppimisen valmiuksiin, oppimaan oppimisen kehittämiseen ja mahdollisuuteen ottaa vastuuta omasta opiskelustaan, sen suunnittelusta, tavoitteenasettelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista. Opettaja arvioi ja antaa kannustavaa palautetta opiskelijoidensa edistymisestä sekä suunnittelee opetuksen, oppimisympäristöt ja mahdolliset tukitoimet.

Tukimuotoina voivat olla opetuksen eriyttäminen, opintojen painottaminen opiskelijan tarpeiden mukaan, monipuolinen opinto-ohjaus ja opiskeluhuolto. Opiskelija ohjataan mahdollisuuksien mukaan muiden toimijoiden tukitoimien piiriin. Eri oppiaineille ominaisten opiskelustrategioiden ja monipuolisten työtapojen käyttö edistävät oppimista. Opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan kirjataan tarvittavat yksilölliset tukitoimet ja tuki eri oppiaineissa. Työskentelyssä ja arvioinnissa tulee käyttää menetelmiä, joiden avulla opiskelija kykenee mahdollisimman hyvin osoittamaan osaamisensa.

Opetuksessa voidaan käyttää perusopetuslain mukaisia erityisiä opetusjärjestelyjä³⁵.

- opinto-ohjaaja selvittää tuen tarpeen ja neuvottelee tarvittaessa opettajan kanssa
- tietoja tuesta annetaan opintojen alussa kaikille opiskelijoille

5.3 Opiskeluhuolto (Määräys annettu 16.6.2014)

Perusopetuksen koko oppimäärää aikuisten perusopetuksen perusteiden mukaan opiskeleviin (tutkintotavoitteiset opiskelijat) sovelletaan oppilas- ja opiskelijahuoltolakia (1287/2013). Opetuksen järjestäjällä tulee olla lain edellyttämä oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltosuunnitelma. Opiskeluhuollon järjestämisessä ja toteuttamisessa noudatetaan soveltuvin osin samoja periaatteita kuin oppivelvollisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määrätään (Määräys 4/011/2014).

Opiskeluhuollon tarkoituksena on varmistaa opiskelijoiden yhdenvertainen mahdollisuus oppimiseen ja hyvinvointiin sekä huolehtia oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista ja opiskeluympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Tavoitteena on ongelmien ehkäisy ja tarvittavan tuen

³⁵ Perusopetuslaki 18 §

järjestäminen mahdollisimman varhain. Opiskeluhoitoa toteutetaan yhteisöllisenä ja yksilökohtaisena.

Aikuisten perusopetukseen osallistuvalla opiskelijalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämä opiskeluhoito. Opiskeluhoiton kokonaisuus muodostuu opetuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukaisesta opiskeluhoitosta sekä opiskeluhoiton palveluista, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut.

Yhteisöllinen opiskeluhoito on keskeinen osa aikuisten perusopetuksen toimintakulttuuria ja ensisijainen tapa toteuttaa opiskeluhoitoa. Yhteisöllinen opiskeluhoito on ennaltaehkäisevää ja sen tehtävänä on vahvistaa huolenpidon ja turvallisuuden ilmapiiriä oppilaitosyhteisössä. Osallisuutta edistävät toimintatavat sekä ulkopuolisuuden ja syrjäytymisen ehkäiseminen kuuluvat yhteisölliseen opiskeluhoitoon.

Yksilökohtaisella opiskeluhoitolla edistetään opiskelijan kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Aikuisten perusopetuksessa yksilökohtainen opiskeluhoito voi olla opiskelijan tukena tunne-elämään, itsetuntemukseen ja elämäntilanteeseen liittyvissä kysymyksissä. Opiskeluhoitotyöhön kuuluvat myös opiskelutaitojen, opiskelukyvyn ja -motivaation sekä elämäntilanteen lisääminen.

Yksilöllistä opiskeluhoitoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan kanssa ja hänen suostumuksellaan. Opiskelijan itsenäinen asema opiskeluhoitoon liittyvissä kysymyksissä otetaan huomioon. Opiskelijalle sekä myös alle 18 -vuotiaan opiskelijan huoltajalle annetaan tietoa opiskelijan oikeuksista, opiskeluhoiton toimintatavoista ja tietojen käsittelystä yksilökohtaisessa opiskeluhoitossa. Opiskelijoiden erilaiset lähtökohdat ja edellytykset sekä yksilölliset voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon sekä opiskeluhoiton tuen rakentamisessa että oppilaitoksen arjessa. Vuorovaikutus opiskeluhoitossa on opiskelijaa arvostavaa ja luottamusta rakentavaa.

Opiskeluhoito järjestetään monialaisena opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen yhteistyönä siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Opiskeluhoito on kaikkien oppilaitosyhteisössä työskentelevien ja opiskeluhoitopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu opiskeluyhteisön hyvinvoinnista on oppilaitoksen henkilökunnalla. Opiskeluhoitoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan ja tarvittaessa huoltajan sekä muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoitossa noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

- Turun iltalukiossa noudatetaan Turun kaupungin hyväksymiä oppilas- ja opiskeluhoiton suunnitelmia

5.4 Kurinpidollisten keinojen käyttö

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, jossa työrauha ja opiskelun esteetön sujuminen on varmistettu. Työrauhaan voidaan vaikuttaa monilla koulun keinoilla, joista keskeisiä ovat toimintakulttuurin kehittäminen, yhteistyö sekä yhteinen vastuunotto ja huolenpito.

Pedagogisia ratkaisuja kehittämällä sekä luottamuksen ja välittämisen ilmapiiriä vahvistamalla luodaan edellytykset hyvän työrauhan rakentumiselle. ¹

Opiskelijalle voidaan kurinpidollisena keinona antaa kirjallinen varoitus tai opiskelija voidaan erottaa enintään yhdeksi vuodeksi. ²

Perusopetuslaki velvoittaa opetuksen järjestäjän laatimaan ja ohjeistamaan opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelman kurinpidollisten keinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. ³

Suunnittelun tarkoituksena on varmistaa toimintatapojen laillisuus ja yhdenmukaisuus sekä opiskelijoiden yhdenvertainen kohtelu. Suunnittelu tukee myös koulun järjestyssääntöjen toteutumista. Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että jokaisella sen alaisella koululla on käytössään kurinpitomenettelyjen toteuttamista koskeva suunnitelma. Suunnitelma voidaan laatia osana opetussuunnitelmaa tai erillisenä. Se voidaan laatia kokonaisuudessaan oppilaitosten yhteisenä tai siten, että suunnitelman rakenne ja keskeiset toimintatapalinjaukset ovat yhteisiä ja suunnitelma täsmennetään oppilaitoskohtaisesti.

Suunnitelman laadinnassa on otettava huomioon, että kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain laissa mainittuja keinoja ja että kurinpitokeinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita. Keinojen käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitoseuraamusten tulee olla suhteessa tekoon. Kurinpidollisia keinoja ei saa käyttää opiskelijoita häpäisevällä tai loukkaavalla tavalla.

¹ Perusopetuslaki 35 a § (1267/2013)

² Perusopetuslaki 46 §

³ Perusopetuslaki 29 §(1267/2013)

5.5 Paikallisesti päätettävät asiat

Ohjauksen, oppimisen ja opiskelun tuen, opiskeluhuollon sekä kasvatustieteiden ja kurinpidollisten keinojen käytännöistä päätettäessä kiinnitetään huomiota siihen, että ratkaisut tukevat opetuksen tavoitteiden saavuttamista sekä oppimaan oppimisen ja yhteiskuntaan integroitumisen toimintakulttuuria. Oppilaitoskohtaiset ratkaisut, työn- ja vastuunjako sekä muu käytännön toteutus täsmennetään oppilaitoskohtaisissa opetussuunnitelmissa ja/ tai lukuvuosisuunnitelmassa opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti.

Ohjaus

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa seuraavat seikat

- ohjauksen tavoitteet ja toteuttaminen
- ohjaukseen osallistuvat henkilöt sekä heidän tehtävänsä ja keskinäinen työnjako
- henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman ja opinto-ohjelman keskeinen sisältö sekä suunnitelman laadinnan, seurannan ja arvioinnin käytänteet
- yhteistyötahot sekä yhteistyön tavoitteet ja käytännön järjestäminen ohjaukseen liittyvissä kysymyksissä muiden oppilaitosten, viranomaisten ja muiden yhteistyötahojen kanssa
- ohjauksesta tiedottaminen.

Oppimisen ja opiskelun tuki

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa seuraavat seikat

- miten tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus ja tukitoimet järjestetään käytännössä
- mikä on henkilöstön keskinäinen yhteistyö, vastuut ja työnjako tuen tarpeen arvioinnissa, tuen suunnittelussa ja jä1iestämisessä sekä käytännön toteuttamisessa
- miten tukimahdollisuuksista tiedotetaan opiskelijoille ja mahdollisesti heidän huoltajilleen.

Oppilaitoskohtaisen opiskeluhuoltosuunnitelman laatiminen

Opetussuunnitelmaan liitetään Opetushallituksen määräyksen 18/011/2014 perusteella tehty paikallinen päätös, jota päivitetään tarpeen mukaan.

Kurinpidollisten keinojen käyttö

Opetuksen järjestäjä vastaa kurinpidollisia keinoja koskevan suunnitelman laatimisesta ⁴ ja päättää valmisteluun osallistuvista tahoista. Suunnitelma voi olla osa paikallista opetussuunnitelmaa tai erillinen suunnitelma, jolloin siitä tulee mainita opetussuunnitelmassa.

Suunnitelmassa päätetään ja kuvataan

- mitkä ovat lainsäädäntöä tarkentavat ja täydentävät menettelytavat rike-, vilppi- ja häiriötilanteissa, asioiden selvittämismenettelyt, työnjako sekä kuulemis- ja kirjaamismenettelyt
- miten hallinnon yleisten oikeusturvaperiaatteiden noudattaminen varmistetaan kurinpitokeinoja käytettäessä
- miten huolehditaan henkilökunnan perehdyttämisestä ja osaamisen varmistamisesta kurinpidollisten toimivaltuuksien käyttämisessä
- miten suunnitelmasta, järjestyssäännöistä ja laissa säädetyistä kurinpitokeinoista tiedotetaan eri tahoille
- mitkä ovat menettelytavat suunnitelman seuraamista sekä toteutumisen ja vaikuttavuuden arviointia varten.

- Päävastuu ohjauksen käytännön järjestämisestä sekä ohjauksen kokonaisuuden suunnittelusta ja toteutuksesta on Turun iltalukion opinto-ohjaajilla.
- Opettajat ohjaavat opiskelijaa omissa aineissaan.
- Opinto-ohjaaja tekee yhdessä opiskelijan kanssa henkilökohtaisen opintosuunnitelman, jota tarkistetaan ja päivitetään opiskelun edetessä. HOPS laaditaan kirjallisesti. Sen tulee sisältää opinto-ohjelman ja alustavan opintoajoituksen. Opintosuunnitelman lähtökohtana ovat opiskelijan koulutustarpeet ja tavoitteet, aiempi koulunkäynti, mahdolliset tutkinnot ja sen hetkinen elämäntilanne.
- Opiskelijahuoltotyö kuuluu kouluyhteisössä kaikille. Opiskelijahuoltopalveluista opiskelijat saavat tietoa ensisijaisesti opinto-ohjaajalta ja terveydenhoitajalta
- Turun iltalukiassa taataan kaikille tasavertaiset mahdollisuudet suorittaa opintonsa

⁴ Perusopetuslaki 46 §

LUKU 6 YHTEISTYÖ JA OPETUKSEN JÄRJESTÄMISTAPOJA

6.1 Yhteistyö

Opetushallinnossa ja aikuisten perusopetusta järjestävissä oppilaitoksissa tehdään yhteistyötä aikuisten perusopetuksen yhtenäisyyden, eheyden ja laadun varmistamiseksi, toiminnan avoimuuden lisäämiseksi sekä opiskelijoiden oppimisen tukemiseksi ja toimivien opiskelupolkujen rakentamiseksi. Yhteistyötä tarvitaan myös oppimisympäristöjen monipuolisuuden ja koulu yhteisön hyvinvoinnin turvaamisessa sekä koulun toiminnan suunnittelussa, arvioinnissa ja kehittämisessä. Yhteistyö on suunnitelmallista, ja sen toteutumista arvioidaan yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa.

Opiskelijoiden osallisuus

Koulutyö järjestetään siten, että opiskelijat saavat kokemuksia yhteistyöstä, osallistumisesta ja demokraattisesta toiminnasta omassa opetusryhmässään, koulussa ja sen lähiympäristössä sekä erilaisissa verkostoissa.

Opiskelijoilla on koulu yhteisön jäsenenä vastuuta opiskelu ympäristöstä ja mahdollisuuksia vaikuttaa koulun toimintaan. Oppilaitoksissa luodaan toiminnalliset rakenteet, jotka edistävät opiskelijoiden aktiivista osallisuutta koulussa ja yhteiskunnassa. Opiskelijat osallistuvat opetussuunnitelman laadintaan paikallisesti päätettävällä tavalla. Opiskelijat voivat osallistua koulun toiminnan kehittämiseen ja arviointiin esimerkiksi oppilaskuntatoiminnan kautta. Oppilaskunnan tehtävänä on edistää opiskelijoiden yhteistoimintaa ja vaikutusmahdollisuuksia.

Yhteistyö muiden tahojen kanssa

Aikuisten perusopetuksen järjestäjä tekee koulutukseen liittyvää yhteistyötä muiden tahojen kanssa omalla toiminta-alueellaan. Yhteistyön tarkoituksena on opiskelijan yhteiskuntaan integroitumisen ja kotoutumisen tukeminen ja sekä syrjäytymisen ehkäisyn varmistaminen. Yhteistyöllä varmistetaan opiskelijan kokonaisvaltainen tuki, joten siinä on tärkeä hyödyntää moniammatillisuutta.

Aikuisten perusopetuksessa oppilaitos tekee asiakohtaisesti harkiten yhteistyötä eri hallintokuntien ja muiden tahojen kanssa. Yhteistyö työvoimaviranomaisten kanssa on keskeistä erityisesti maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden työllistymisen tueksi. Opetuksen järjestäjän on hyödyllistä tehdä yhteistyötä myös kolmannen sektorin toimijoiden, erityisesti maahanmuuttajien ja romanien omien organisaatioiden sekä kansalaisjärjestöjen kanssa.

Oppilaitos tekee työelämäyhteistyötä, joka mahdollistaa opiskelijoiden työelämään tutustumisen sekä luo edellytyksiä heidän työllistymiselleen. Oppilaitosten keskinäistä yhteistyötä tarvitaan erityisesti opiskelijan siirtyessä oppilaitoksesta ja oppilaitosmuodosta toiseen. Eri oppilaitokset voivat tehdä keskinäistä yhteistyötä myös monipuolistaakseen opetustarjontaa ja vahvistaakseen henkilöstön osaamista.

Alaikäisen opiskelijan kannalta on välttämätöntä, että oppilaitos tekee yhteistyötä kotien kanssa. Huoltajille voidaan esimerkiksi järjestää yhteisiä tapaamisia, joissa kerrotaan koulutusjärjestelmästä

sekä keskustellaan opiskelusta aikuisten perusopetuksessa. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen, tasavertaisuus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyö edellyttää oppilaitoksen henkilöstön aloitteellisuutta sekä henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisö- että yksilötasolla.

Vankilaopetuksen osalta yhteistyötä tehdään rikosseuraamuslaitoksen, rikosseuraamusalueen tai vankilan kanssa luvussa 6.3 kuvatulla tavalla.

6.2 Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus

Aikuisten perusopetuksessa voidaan hyödyntää etäyhteyden kautta tapahtuvaa opetusta ja näin luoda monipuolisia opiskelumahdollisuuksia kaikkiin oppiaineisiin ja aihealueisiin. Aikuisten perusopetuksen oppimäärän opiskelu on mahdollista järjestää myös kokonaan etäopetuksena. Etäyhteyksiä hyödyntävällä opetuksella edistetään opiskelijoiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia monipuoliseen ja laadukkaaseen opetukseen opiskelijamäärästä, oppilaitoksen sijainnista tai opiskelijan elämäntilanteesta riippumatta.

Etäyhteyksiä hyödyntämällä opetusta voidaan sekä eriyttää että eheyttää. Opetuksella voidaan vastata opiskelijoiden yksilöllisiin tarpeisiin - tarjota erityislahjakkuuden kehittymistä tukevaa opetusta, syventää oppilaitoksen tarjoamaa oppimisen ja opiskelun tukea tai huolehtia opetuksesta esimerkiksi työssäkäynnin tai lastenhoidon ohessa tai joissakin poikkeustilanteissa. Etäyhteyksien avulla opetusta ja opiskelua voidaan toteuttaa monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä. Tällöin oppimisen tukena voidaan käyttää eri opettajien osaamista, opetusteknologiaa sekä koulun yhteistyökumppaneiden, työelämän ja mahdollisten kansainvälisten verkostojen asiantuntemusta opiskelijoiden tarpeiden ja opetuksen tavoitteiden mukaisesti.

6.3 Vankilaopetus

Vankilaopetuksella tarkoitetaan vankien opetusta, jota järjestetään pääasiassa vankiloissa, mutta sitä voidaan järjestää myös vankilan ulkopuolella siten kuin siitä rikosseuraamuslaitoksen viranomaisten kanssa paikallisesti sovitaan. Vankilaopetuksena järjestettävässä aikuisten perusopetuksessa noudatetaan soveltuvin osin perusopetuksesta annettuja säädöksiä ja määräyksiä. Vankien perusopetuksen tulee vastata muiden aikuisten perusopetusta. Vankilassa järjestettävässä opetuksessa oppimäärän laajuus voi poiketa aikuisten perusopetuksen 44 kurssin laajuudesta, mutta sen tulee sisältää kuitenkin vähintään 30 kurssia³⁶. Vankilaopetukseen vaikuttavat perusopetusta säätelevien normien lisäksi vankeuslain ja -asetuksen säännökset sekä kansainväliset vankilaopetusta koskevat suositukset. Opetuksessa korostuvat yhdenvertaisuus ja mahdollisuuksien tasa-arvo sekä rikosseuraamuslaitoksessa noudatettava normaalisuusperiaate. Vankilaopetus voi osaltaan tukea vankeuslain³⁷ mukaisia tavoitteita parantaa vankien elämänhallintataitoja sekä ohjata rikoksettomaan elämään.

Vankina olevalle opiskelijalle, joka ei ole suorittanut perusopetuksen oppimäärää, pyritään tarjoamaan mahdollisuus sen suorittamiseen. Vankina olevan opiskelijan opintoja tulee ohjata ja

³⁶ Perusopetusasetus 8 § 1 mom

³⁷ Vankeuslaki (767/2005) 8. luku 1 §

opintomenestystä seurata. Opintojen etenemistä voidaan tehostaa hyväksilukemalla ennen vankeusaikaa ja vankeusaikana eri koulutuksissa ja toiminnoissa opittuja tietoja, taitoja ja opintokokonaisuuksia³⁸ sekä oppilaitosten, vankilahenkilökunnan ja opiskelijan keskinäisellä yhteistyöllä.

Opetustarjonnan suunnittelussa ja toteuttamisessa otetaan huomioon, että

- keskimääräinen vankilassaoloaika on muutamia kuukausia ja opiskelijoiden vaihtuvuus on suuri, joten opetustarjonnan tulee olla monipuolista ja opinnot tulee voida aloittaa joustavasti eri ajankohtina
- vangeilla on muuhun väestöön verrattuna heikompi koulutustausta ja enemmän oppimisvaikeuksia sekä päihde- ja mielenterveysongelmia, joten he tarvitsevat opiskelussa monipuolista tukea
- osa vangeista kuuluu erityisryhmiin (esimerkiksi nuoret eli alle 21-vuotiaat vangit, naisvangit, romanivangit ja vieraskieliset vangit), joiden opetusta on usein tarpeen eriyttää opetusjärjestelyin ja menetelmällisesti.

Ryhmämuotoisen opetuksen rinnalla voidaan tarjota mahdollisuus itsenäiseen opiskeluun, jota voidaan tukea esimerkiksi käyttämällä etäyhteyksiä opetuksessa. Tällöin noudatetaan rikosseuraamuslaitoksen turvallisuusohjeita.

Opiskelu toimii usein myös osana vangin kuntoutumista. Erityisesti aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opinnot, joita voidaan integroida vankilan muuhun toimintaan, tukevat arjen taitojen kehittymistä sekä antavat vankina olevalle opiskelijalle tietoa ja kokemusta hänen omista oppimistaidoistaan. Vankina olevan opiskelijan perusopetuksen opintoja voidaan integroida myös ammatilliseen perusopetukseen valmentavaan opetukseen.

Koska heikoimmin koulutetuilla ja nuorilla vangeilla on muita useammin käsitys itsestään heikkona oppijana, onnistumiskokemukset opinnoissa voivat kannustaa jatkamaan keskeytyneitä perusopetuksen opintoja ja suunnittelemaan tulevia opintoja. Aikuisten perusopetuksen avulla voidaan lisätä vankien kiinnostusta ja valmiuksia hakeutua toisen asteen koulutukseen ja tukea täten elinikäisen oppimisen periaatteen toteutumista. Opintojen jatkumista vangin siirtyessä vankilasta toiseen voidaan tukea oppilaitoksen ja vankilahenkilökunnan ja opiskelijan yhteistyöllä sekä joustavilla opetusjärjestelyillä.

Aikuisten perusopetuksen opinnoista saadusta todistuksesta ei saa ilmetä, että opintoja on suoritettu vankilassa³⁹.

6.4 Paikallisesti päätettävät asiat

Yhteistyö

Opetuksen järjestäjä neuvottelee toistuvista yhteistyökäytännöistä tarvittavien tahojen kanssa. Tehdyt ratkaisut voidaan kirjata paikalliseen opetussuunnitelmaan. Opetuksen järjestäjä huolehtii

³⁸ Perusopetuslaki 18 §

³⁹ Vankeuslaki (767/2005) 8. luku 8 §

siitä, että opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua yhteistyökäytäntöjen suunnitteluun ja -kumppaneiden valintaan.

Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus

Opetuksen järjestäjä kuvaa paikallisessa opetussuunnitelmassa, miten etäyhteyksiä hyödyntävä opetus otetaan huomioon erityisesti määriteltäessä toimintakulttuuria, oppimisympäristöjä, työtapoja, ohjausta ja yhteistyötä sekä oppiainekohtaisissa luvuissa.

Vankilaopetus

Mikäli oppilaitos järjestää opetusta vankilassa tai muussa rangaistuslaitoksessa, sitä koskevat järjestelyt tulee sisällyttää paikalliseen aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelmaan tai laatia erillinen opetussuunnitelma vankilaopetusta varten. Opetuksen järjestäjä neuvottelee vankien opetuksen järjestämisestä rikosseuraamuslaitoksen viranomaisten kanssa.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa

- mikä oppilaitos järjestää aikuisten perusopetuksen opintoja vankilaopetuksena
- millaisin järjestelyin vankilopetusta voidaan järjestää vankilan ulkopuolella
- miten vankilaopetus tukee vankeuslain⁴⁰ mukaisia vankien elämönhallintataitojen parantamistavoitteita sekä rikoksettomaan elämään ohjaamistavoitteita
- miten ja keiden kanssa vankeja tuetaan heidän opintojensa jatkumisessa vankilaopetusvaiheen päättyessä.

Vankilaopetuksen järjestävä oppilaitos

Turun kaupungissa Turun iltalukio järjestää sekä perusopetuksen että lukiokoulutuksen yhteistyössä Turun vankilan kanssa.

Vankilan ulkopuolella järjestettävä vankilaopetus

Turun vankilassa rangaistustaan suorittavat eivät voi osallistua Turun iltalukion lähi- tai verkko-opetukseen (esimerkiksi vankeuslain (767/2005) 12 luvun 9 § 2 momentti ja 9 a §:n 2 momentti). Tämän vuoksi nämä opiskelijat suorittavat opintonsa vankilassa pääosin itsenäisesti. Turun vankilan opinto-ohjaajat tukevat Turun vankilan opiskelijoita opinnoissaan.

Turun iltalukio antaa tarvittaessa opetusta yhteistyössä muiden alueen vankiloiden kanssa. Tällöin voidaan soveltuvin osin soveltaa lähi- tai verkko-opetusta, itsenäistä opiskelua tai näiden yhdistelmää.

Vankilaopetus elämönhallintataitojen parantamisen ja rikoksettomaan elämään ohjaamisen tukena

⁴⁰ Vankeuslaki (767/2005) 8. luku 1 §

Erityisesti humanististen reaaliaineiden kuten esimerkiksi uskonnon, elämäkatsomustiedon, terveystiedon ja filosofian opintojen yhteydessä voidaan käsitellä oppiainesta, joka liittyy vankien elämänhallintataitojen parantamiseen ja rikoksettomaan elämään ohjaamiseen. Mainitut aihepiirit tunnustetaan merkittäväksi osaksi opinto-ohjausta.

Opintojen jatkuminen vankilaopetusvaiheen päättyessä

Opintojen keskeytyksetön jatkuminen vangin vapautuessa tai siirtyessä toiseen vankilaan pyritään turvaamaan. Turun iltalukiolla on valmius jatkaa perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opintojen antamista myös tilanteessa, jossa opiskelija siirtyy toisesta alueen vankilasta toiseen. Opiskelija voi tulla jatkamaan opintojaan myös Turun iltalukioon.

Vankilassa muille kuin oppivelvollisille annettavan perusopetuksen paikallinen tuntijako

Perusopetusasetuksen (852/1998) 8 §:n 1 momentin mukaan vankilassa järjestettävässä opetuksessa oppimäärä sisältää vähintään 30 kurssia.

Valtioneuvoston asetuksessa perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (422/2012, myöhemmin tuntijakoasetus) säädetään erikseen oppivelvollisille ja muille kuin oppivelvollisille annettavan perusopetuksen tuntijaosta. Tuntijakoasetuksen 7 §:n 4 momentin mukaan vankilassa järjestettävässä opetuksessa voidaan poiketa 1 momentista sen mukaan kuin opetussuunnitelmassa määrätään.

Vankilaopetuksen erityisolosuhteet huomioon ottaen on tarkoituksenmukaista, että opetuksen järjestäjä päättää muille kuin oppivelvollisille annettavan perusopetuksen tuntijaosta tuntijakoasetuksen suomissa rajoissa.

Vankilassa annettavan perusopetuksen paikallinen tuntijako

Oppiaine tai aineryhmä	Pakollisten kurssien määrä tai yhteislaajuus	Soveltamisohje
äidinkieli ja kirjallisuus	4	Suoritetaan lukion kurssi äidinkieli 0 arvioituna perusopetuksen kriteerein.
englannin kieli	4–8	Perusopetuksen kurssit 1–8. Vähintään on kuitenkin suoritettava perusopetuksen kurssit 5–8. Kahdeksan kurssin laajuudesta puuttuvat kurssit on korvattava vapaasti valittavilla opinnoilla.
toinen kotimainen kieli	4–6	Perusopetuksen kurssit 1–6. Vähintään on kuitenkin suoritettava perusopetuksen kurssit 3–6. Kuuden kurssin laajuudesta puuttuva kurssi on korvattava vapaasti valittavilla opinnoilla.
matematiikka	4–8	Perusopetuksen kurssit 1–8. Vähintään on kuitenkin suoritettava perusopetuksen kurssit 5–8. Kahdeksan kurssin laajuudesta puuttuvat kurssit on korvattava vapaasti valittavilla opinnoilla.
uskonto tai elämäntietomustieto	1	Perusopetuksen kurssi 1 tai lukion kurssi 1 arvioituna perusopetuksen kriteerein.
yhteiskuntatieteelliset ja luonnontieteelliset aineet	4–13	Kurssit on valittava neljästä eri oppiaineesta. Valittavat oppiaineet voivat olla perusopetuksen ja lukiokoulutuksen valtakunnallisissa opetussuunnitelmanperusteissa lueteltuja oppiaineita.
Yhteensä vähintään	30	

Vankilaopetukseen liittyvät käytänteet

Vangeilla tulee olla yhdenvertaiset mahdollisuudet opintojen suorittamiseen aikuislukiossa. Vangit katsotaan erityistä tukea tarvitseviksi opiskelijoiksi, joiden opetuksessa voidaan käyttää erityisiä opetusjärjestelyjä. Opiskelijan yksilölliset tarpeet otetaan huomioon perusopetuslain (628/1998) 18 §:n ja lukiolain (629/1998) 13 §:n säännösten mukaisesti. Suljettu toimintaympäristö tuo opiskeluun

omat rajoituksensa. Koulutuksen järjestelyistä, painotuksista, opiskelun ohjauksesta ja opintojen seurannasta sovitaan yhteistyössä vankilan henkilökunnan kanssa.

Vankilan ja aikuislukion säännöllisissä tapaamisissa muun ohella otetaan uudet opiskelijat, todetaan keskeyttämiset, tarkastellaan opintojen etenemistä ja tehdään päätökset tarvittavan opetuksen järjestämiseksi.

Suoritusohjeet

Suoritusohjeet koskevat kaikkia aikuislukion opiskelijoita, mutta vankeja kuitenkin seuraavin poikkeuksin.

1. Perusopetuksen osalta vankilaopetuksessa sovelletaan oppivelvollisuuden ylittäneiden perusopetuksen opetussuunnitelmaa.
2. Vankilassa järjestettävässä aikuisten perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa voidaan poiketa tuntijaosta sen mukaan kuin opetussuunnitelmassa määrätään.
3. Perusopetusasetuksen (852/1998) 8 §:n 1 momentin mukaan vankilassa järjestettävässä opetuksessa perusopetuksen oppimäärä sisältää kuitenkin vähintään 30 kurssia.
4. Jos opiskelija vapautetaan jonkin oppiaineen opiskelusta, hänen tulee valita sen tilalle muita opintoja niin, että säädetty kurssien vähimmäismäärä täyttyy. Ulkomaalaisille vangeille opetetaan suomea toisena kielenä.
5. Kurseja voidaan suorittaa lähes vapaassa järjestyksessä, koska opiskelun aloittaminen on yhteydessä rangaistusaikaan.
6. Lukiolaiset katsotaan hallinnollisesti etäopiskelijoiksi, jotka saavat vankilassa tukiopetusta. Kurssisuoritukset eivät ole itsenäisiä suorituksia opetussuunnitelman perusteiden tarkoittamassa mielessä.

Opintojen ohjaus ja muu työnjako

Opintojen ohjauksen tavoitteena on ohjata opintoja paitsi vankilassa olon ajan myös antaa valmiuksia jatko-opiskeluun. Tavoiteltavia asioita ovat myös omatoimisuuden lisääminen ja vuorovaikutustaitojen kartuttaminen. Sääntöjen hyväksyminen auttaa vankeja vapautumisen jälkeenkin.

Iltalukion apulaisrehtori

- neuvottelee yhteistyöhön liittyvistä asioista ja käytänteiden kehittämisestä
- vastaa ylioppilaskirjoituksiin liittyvistä käytännön asioista ja neuvonnasta
- avustaa tarvittaessa henkilökohtaisen opintosuunnitelman teossa
- ratkaisee aiempien opintojen hyväksilukemista ja oppiaineen opiskelusta vapauttamista koskevat asiat.

- seuraa vankien opintojen edistymistä yleisellä tasolla.

Vankilan opinto-ohjaaja

- ohjaa vankeja opintojen pariin
- motivoi vankeja
- vastaa opintoihin liittyvistä käytännön järjestelyistä vankilassa
- opastaa ja neuvoo jatko-opintoihin pyrkimisessä
- toimii yhteyshenkilönä iltalukion ja vankilan välillä.

Iltalukion opettajat

- vastaavat laadukkaan etäopetuksen järjestämisestä ja sujuvasta kurssisuoritusten vastaanottamisesta.
- ohjaavat kurssiensa puitteissa vankeja säännölliseen työntekoon ja opiskeluun.
- pyrkivät tukemaan myönteisellä asenteella, rakentavan palautteen antamisella ja kannustamisella vankien itsetunnon vahvistumista.

Iltalukion koulusihteeri

- iltalukion johdon valtuuttamana tekee aikaisempien opintojen hyväksi luvun. Tulkinnanvaraisissa tapauksissa apulaisrehtori ratkaisee hyväksilukuasian.
- hoitaa opiskelijarekisteriä ja tekee todistukset.

LUKU 7 OPPIMISEN ARVIOINTI

7.1 Arvioinnin tehtävät ja oppimista tukeva arviointikulttuuri

Perusopetuslain mukaan⁴¹ arvioinnin tehtävänä on ohjata ja kannustaa opiskelua sekä kehittää edellytyksiä itsearviointiin. Oppimista ja työskentelyä tulee arvioida monipuolisesti. Nämä arvioinnin tehtävät ovat perusopetuksen arviointikulttuurin kehittämisen lähtökohtia myös aikuisten perusopetuksessa.

Koulu vaikuttaa merkittävästi siihen, minkälaisen käsityksen opiskelija muodostaa itsestään oppijana ja ihmisenä. Erityisen suuri merkitys on opettajan antamalla palautteella. Arviointi ja palautteen antaminen ovat opettajan käytössä olevia pedagogisia keinoja opiskelijan oppimisen ohjaamisessa ja tukemisessa. On tärkeää, että aikuisten perusopetuksessa kehitetään arviointikulttuuria, jonka keskeisiä piirteitä ovat

- rohkaiseva ja yrittämään kannustava ilmapiiri
- opiskelijoiden osallisuutta edistävä, keskusteleva ja vuorovaikutteinen toimintatapa
- opiskelijan tukeminen oman oppimisprosessinsa ymmärtämisessä sekä opiskelijan edistymisen näkyväksi tekeminen koko oppimisprosessin ajan
- arvioinnin oikeudenmukaisuus ja eettisyys
- arvioinnin monipuolisuus
- arvioinnin avulla saadun tiedon hyödyntäminen opetuksen ja muun koulutyön suunnittelussa sekä opiskelijan jatko-opiskelu- ja uravaihtoehtojen suunnittelussa
- kotoutumisprosessin tukeminen.

Opettajat huolehtivat siitä, että opiskelijat saavat alusta lähtien onnistumisen kokemuksia sekä oppimista ohjaavaa ja kannustavaa palautetta. Epäonnistumiset tai virheelliset ratkaisut ovat osa oppimisprosessia ja niitä hyödynnetään opetuksessa oppimista edistävällä ja opiskelijoita kunnioittavalla tavalla. Opiskelijoita ohjataan myös vertaisarviointiin ja kannustetaan antamaan rakentavaa palautetta toisilleen ja opettajille erilaisissa oppimistilanteissa. Opiskelijoiden edellytyksiä itsearviointiin ja itsearviointitaitoja kehitetään vähitellen.

Opiskelijalla on oikeus saada tietoa arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta opiskelijan arviointiin⁴². Opiskelijalle annetaan riittävän usein tietoa opintojen edistymisestä. Opettajan ja opiskelijan yhteiset keskustelut edistävät keskinäistä luottamusta sekä antavat tietoa oppimisen tavoitteista ja opiskelijan tilanteesta. Alaikäisten opiskelijoiden huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on tärkeää.

Arviointi on myös opettajan itsearvioinnin ja oman työn reflektoinnin väline. Opettajat voivat hyödyntää arvioinnin avulla keräämäänsä tietoa suunnatakseen toimintaansa ja opetusta opiskelijan tarpeiden mukaisesti.

⁴¹ Perusopetuslaki 22 §

⁴² Perusopetusasetus 10 § ja 13 §

7.2 Arvioinnin yleiset periaatteet

Oppimisen ohjaaminen kannustavan palautteen avulla

Pääosa arvioinnista on lukuvuoden aikana tapahtuvaa, päivittäisessä työskentelyssä annettavaa monipuolista palautetta. Se edellyttää opettajalta oppimisprosessiin liittyvää havainnointia ja vuorovaikutusta opiskelijoiden kanssa. Tärkeätä on myös opiskelijoiden toimijuutta kehittävä vertaisarviointi ja itsearviointi. Opettajan tehtävänä on suunnitella ja luoda tilanteita, joissa yhdessä pohtien annetaan ja saadaan oppimista edistävää ja motivoivaa palautetta.

Oppimista edistävä palaute on luonteeltaan laadullista ja kuvailevaa sekä oppimisen solmukohtia analysoivaa ja ratkovaa vuorovaikutusta. Se ottaa huomioon erilaiset tavat oppia ja työskennellä. Opiskelijoita ohjataan palautteen avulla tunnistamaan edistymistään ja jäsentämään oman oppimisensa eri vaiheita sekä löytämään erilaisia keinoja tavoitteisiin pääsemiseksi. Palaute auttaa opiskelijoita vähitellen ohjaamaan omaa oppimistaan, asettamaan itselleen tavoitteita ja käyttämään onnistumista parantavia oppimisstrategioita. Tällainen formatiivinen arviointi ja ohjaava palaute edistävät opiskeltavien asioiden jäsentymistä tieto- ja taitokokonaisuuksiksi sekä kehittävät opiskelijoiden metakognitiivisia taitoja ja työskentelytaitoja.

Opiskelijoille tulee antaa tietoa opintojen edistymisestä ja työskentelystä riittävän usein⁴³. Opettajan antaman opiskelijoiden oppimisprosessiin liittyvän palautteen tulee auttaa opiskelijoita hahmottamaan ja ymmärtämään

- mitä heidän on tarkoitus oppia
- mitä he ovat jo oppineet
- miten he voivat edistää omaa oppimistaan ja parantaa suoriutumistaan.

Arvioinnin perustuminen tavoitteisiin ja kriteereihin

Oppimisen ja työskentelyn arvioinnin sekä palautteen antamisen opiskelijalle tulee aina perustua opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa tarkennettuihin tavoitteisiin. Opiskelijoita ja heidän suorituksiaan ei verrata toisiinsa eikä arviointi kohdistu opiskelijan persoonaan, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Opettajat huolehtivat, että tavoitteet ja arviointiperusteet ovat opiskelijoiden tiedossa. Tavoitteiden pohtiminen ja oman oppimisen edistymisen tarkastelu suhteessa tavoitteisiin on tärkeä osa myös opiskelijan itsearviointitaitojen kehittämistä.

Alkuvaiheen arvioinnin kohteet ja varsinaisen perusopetuksen päättöarvioinnin kriteerit on laadittu tukemaan opettajien työtä ja yhtenäistämään arviointia. Päättöarvioinnin kriteerit eivät ole opiskelijalle asetettuja tavoitteita, vaan ne määrittelevät hyvää osaamista eli arvosanaan 8 vaadittavan tason.

⁴³ Perusopetusasetus 10 § 1 mom

Opiskelijoiden edellytysten huomioon ottaminen sekä monipuoliset arviointikäytännöt

Arviointikäytännöt ja palautteen antaminen tulee suunnitella ja toteuttaa opiskelijoiden edellytysten mukaisesti. Palautetta annettaessa kiinnitetään huomiota opiskelijoiden onnistumisiin sekä oppimisen edistymiseen suhteessa aiempaan osaamiseen.

Arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä. Opettaja kerää tietoa opiskelijoiden edistymisestä oppimisen eri osa-alueilla ja erilaisissa oppimistilanteissa. Tällöin on tärkeää ottaa huomioon opiskelijoiden erilaiset tavat oppia ja työskennellä ja ettei edistymisen ja osaamisen osoittamiselle ole esteitä. Opiskelijoiden tulee voida osoittaa osaamistaan heille soveltuvin tavoin.

Erilaisissa arviointi- ja näyttötilanteissa varmistetaan, että opiskelija ymmärtää tehtävänannon ja saa riittävästi aikaa tehtävän suorittamiseen. Lisäksi huolehditaan mahdollisuuksista hyödyntää tieto- ja viestintätekniikkaa. Oppimisvaikeudet tulee ottaa huomioon arviointi- ja näyttötilanteita suunniteltaessa ja toteutettaessa.

Maahanmuuttajien ja vieraskielisten opiskelijoiden arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kielitausta, suomalaisen opiskelukulttuurin tuntemus sekä kehittyvä suomen kielen taito. Pääpaino on opiskelijan edistymisen arvioinnissa. Arvioinnissa käytetään monipuolisia, joustavia ja opiskelijan tilanteeseen sovitettuja arviointitapoja, jotta opiskelija voi osoittaa osaamisensa oppiaineissa mahdollisista suomen kielen puutteista huolimatta.

Itsearvioinnin edellytysten kehittäminen

Aikuisten perusopetuksessa kehitetään opiskelijoiden edellytyksiä itsearviointiin pohtimalla yhdessä opiskelijoiden kanssa oppimisen ja opintojen edistymistä. Oman oppimisen ja opintojen edistymisen analyttinen tarkastelu ohjaa opiskelijoita toimimaan yhä itseohjautuvammin. Opettaja auttaa opiskelijoita ymmärtämään opiskelun tavoitteet ja etsimään niiden saavuttamiseksi parhaita toimintatapoja. Opiskelijoita ohjataan myös ryhmänä havainnoimaan oppimistaan ja sen edistymistä sekä siihen vaikuttavia tekijöitä. Opettajan on tärkeä kehittää opiskelijoiden vertaisarviointitaitoja osana ryhmän työskentelyä. Näin opiskelijoilla on mahdollisuus oppia antamaan ja saamaan rakentavaa palautetta.

7.3 Arvioinnin kohteet

Arviointi kohdistuu opiskelijan oppimiseen ja työskentelyyn. Luotettava arviointi edellyttää näiden osa-alueiden monipuolista havainnointia ja dokumentointia. Aikuisten perusopetuksessa ei arvioida käyttäytymistä.

Oppiminen arvioinnin kohteena

Oppimisen arviointi sisältää sekä opinnoissa edistymisen että osaamisen tason arviointia ja palautteen antamista niistä. Edistymistä tarkastellaan sekä suhteessa aiempaan osaamiseen että asetettuihin tavoitteisiin. Edistymisen huolellinen seuranta on tarpeen koko perusopetuksen ajan,

jotta opetuksen, ohjauksen ja tuen keinoin voidaan huolehtia siitä, että opiskelijalla on edellytykset opinnoissa etenemiseen.

Osaamisen tasolla tarkoitetaan opiskelijan eri tavoin osoittamaa osaamista suhteessa asetettuihin tavoitteisiin ja arvioituna opiskelijan suoritusten perusteella. Osaamisen tason arvioimiseksi opiskelijan työn tuloksia tai suorituksia tarkastellaan mahdollisimman monipuolisesti. Tiedollisen ja taidollisen osaamisen tason arvioinnissa hyödynnetään kunkin oppiaineen valtakunnallisesti määriteltyjä aikuisten perusopetuksen päättöarvioinnin kriteereitä. Osaaminen nähdään koko perusopetuksen ajan vahvistuvana, kumuloituvana prosessina.

Opiskelijoita ohjataan sekä itsenäisesti että ryhmänä tarkastelemaan edistymistään ja työnsä tuloksia suhteessa tavoitteisiin, joista on yhdessä keskusteltu työtä aloitettaessa.

Työskentely arvioinnin kohteena

Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää opiskelijoiden työskentelytaitoja. Palautetta annetaan sekä itsenäisen että yhdessä työskentelyn taidoista. Työskentelylle asetettavissa tavoitteissa keskeisiä ovat taito suunnitella, säädellä ja arvioida omaa työtään, taito toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen sekä taito toimia rakentavassa vuorovaikutuksessa.

Työskentelytaitoja harjoitellaan eri oppiaineissa, monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa ja koulun muussa toiminnassa. Opettaja ohjaa opiskelijoita sekä yksilöinä että ryhmänä suunnittelemaan työtään ja käyttämään oppimista edistäviä työskentelytapoja. Jälkikäteen tarkastellaan suunnitelmien toteutumista sekä arvioidaan työskentelyn onnistumista ja siihen vaikuttaneita tekijöitä.

Työskentelyn arviointi on osa oppiaineissa tehtävää arviointia. Tällöin arviointi perustuu oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien tavoitteiden sisältämiin työskentelyn tavoitteisiin.

7.4 Opinnoissa eteneminen

Aikuisille tarkoitettussa perusopetuksessa edetään vuosiluokattomasti.

Alkuvaiheen opiskelija suorittaa henkilökohtaiseen opinto-ohjelmaansa kuuluvia opiskelukokonaisuuksia edeten opintokokonaisuudesta tai kurssista toiseen. Kun opiskelija on perusopetuksen alkuvaiheessa suorittanut hyväksytysti kaikki opinto-ohjelmaansa kuuluvat opinnot jossakin oppiaineessa tai muutoin saavuttanut tavoitteena olevan osaamisen, hän voi siirtyä joustavasti opiskelemaan näiden oppiaineiden varsinaisen perusopetuksen oppimääriä. Alkuvaiheen opetus voi olla ainejakoista tai eheytettyä. Alkuvaiheen opintoja voidaan jaksottaa ja kurssittaa.

Varsinaisen perusopetuksen opinnoissa edetään kurssimuotoisesti. Opinnoissa etenemisen turvaamiseksi opetus ja arviointikäytännöt suunnitellaan siten, että opiskelijalla on riittävästi monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan. Opiskelijan opinnoissa etenemisen kokonaistilannetta tulee tarkastella riittävän ajoissa. Opiskelijalla on oikeus saada tarvitsemaansa ohjausta ja muuta tukea tilanteessa, jossa hän sairauden, oppimisvaikeuksien, vaikeasta

elämäntilanteesta johtuvien poissaolojen tai muun syyn vuoksi on jäänyt tai on vaarassa jäädä jälkeen opinnoissaan.

7.5 Hyväksilukeminen ja osaamisen osoittaminen erityisessä tutkinnossa

Aikuisten perusopetuksessa voidaan perusopetuslain 18 § 1-kohdan nojalla ottaa huomioon opiskelijan aiemmin suorittamat opinnot. Kyseisen säännöksen mukaan opiskelijan opetuksessa voidaan ottaa huomioon tilanne, jossa opiskelijalla katsotaan olevan ennestään perusopetuksen oppimäärää joltakin osin vastaavat tiedot ja taidot⁴⁴. Tämä tarkoittaa, että opiskelijalle voidaan lukea hyväksi muualla suoritettuja opintoja, jotka ovat tavoitteiltaan ja keskeisiltä sisällöiltään aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman mukaisia. Kun opiskelijalle luetaan hyväksi opintoja muista suomalaisista oppilaitoksista, pitäydytään suoritusoppilaitoksen antamaan arviointiin.

Aikuisten perusopetuksen oppimäärää vastaavaa osaamista voidaan myös todeta ja arvioida perusopetuslain (38 §) ja -asetuksen (23 §) mukaisessa erityisessä tutkinnossa. Tutkinnon voi järjestää se, jolla on lupa järjestää perusopetusta. Tutkintoon osallistuvan tulee osoittaa, että hänen tietonsa ja taitonsa vastaavat tutkittavassa oppiaineessa perusopetuksen oppimäärän mukaisia tietoja ja taitoja. Tutkinnossa todetusta osaamisesta annettavista todistuksista on määräykset näiden opetussuunnitelman perusteiden luvuissa 7.6 ja 7.7.

7.6 Todistukset alkuvaiheessa

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa käytettävät todistukset ovat

1. todistus aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opintojen suorittamisesta, joka annetaan opiskelijalle, joka on suorittanut kaikki henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmansa kuuluneet alkuvaiheen opinnot
2. todistus aikuisten perusopetuksessa suoritetuista alkuvaiheen opinnoista, joka annetaan opiskelijalle tarvittaessa tai pyydettyä ja joka sisältää hänen siihen mennessä suorittamansa alkuvaiheen opinnot
3. erotodistus, joka annetaan opiskelijalle, joka eroaa oppilaitoksesta kesken opintojen.

Kaikkiin todistuksiin merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja oppilaitoksen nimi
- aikuisten perusopetuksen järjestämislupa
- opiskelijan nimi ja syntymäaika
- oppiaineittain tai opintokokonaisuuksittain opiskelijan hyväksytysti suorittamat aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opinnot, niiden tuntimäärä ja annettu arvio (S=hyväksytysti suoritettu, H=hylätty)
- todistuksen antamispäivä ja rehtorin allekirjoitus
- maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen määräyksen 104/011/2014 mukainen todistus.

⁴⁴ Perusopetuslaki § 18 mom 1

Todistukseen voidaan myös liittää opiskelijan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma ja muita tarkentavia selvityksiä. Liitteistä ei tule merkintää todistuksiin.

7.7 Suoriutumisen arviointi varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

7.7.1 Kurssisuorituksen arviointi

Valtioneuvoston asetuksen 422/28.6.2012 §:ssä 7 mainittujen oppiaineiden kaikki pakolliset ja valinnaiset kurssit arvioidaan perusopetusasetuksen 852/1998 10 § 3 momentin mukaisesti. Opiskelijan osaamista arvioidaan suhteessa kurssin tavoitteisiin siten kuin kunkin oppiaineen perustetekstissä on kuvattu. Päättöarvioinnin kriteerit on laadittu siten, että opiskelija saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin aikuisten perusopetuksen päättöarvioinnin kriteereiden edellyttämää osaamista. Joidenkin kriteerien saavuttamatta jäämisen voi kompensoida muiden kriteerien tason ylittäminen. Muiden perusopetukseen soveltuvien aineiden ja aihealueiden kurssit arvioidaan opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Jos opiskelija opiskelee kurssin kokonaan tai osittain itsenäisesti, noudatetaan edellä mainittuja arviointiperiaatteita. Kurssin tavoitteiden saavuttamista on myös tällöin arvioitava riittävän laaja-alaisesti. Itsenäisesti opiskellusta kurssista edellytetään hyväksytyä suoritusta, jotta se voidaan laskea oppiaineen oppimäärään.

Kurssisuorituksen arvioinnissa näitä periaatteita noudatetaan koskien myös niitä opiskelijoita, jotka on otettu opiskelijoiksi tarkoituksenaan suorittaa ainoastaan yksi tai useampi kurssi tahi korottaa sen tai niiden arvosanoja.

7.7.2 Oppiaineen oppimäärän arviointi ja päättöarvosanan muodostaminen

Oppiaineen oppimäärä muodostuu opiskelijan henkilökohtaisen opinto-ohjelman mukaisista oppiaineen pakollisista ja valinnaisista kursseista. Kaikki valtioneuvoston asetuksen (422/2012) 7 §:ssä mainittujen oppiaineiden pakolliset ja valinnaiset kurssit arvioidaan perusopetusasetuksen (852/1998)10 § 3 momentin mukaisesti numeroin. Samoin arvioidaan yhteiskunnallisten ja luonnontieteellisten oppiaineiden oppimäärien keskenään valinnaiset kurssit. Muiden aineiden ja perusopetukseen soveltuvien aihealueiden oppimäärät arvioidaan paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Oppiaineen oppimäärän arvosana eli opiskelijan saama päättöarvosana muodostetaan opiskelijan suoriutumisen, opetuksen tavoitteiden, arvioinnin kohteiden sekä päättöarvioinnin kriteerien pohjalta. Päättöarvosana kuvaa opiskelijan osaamisen tasoa suhteessa oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin.

Jos opiskelija on vaihtanut äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen tai vieraiden kielten oppimääriä, arvioidaan päättöarvioinnissa se oppimäärä, jota hän on viimeksi opiskellut. Samoin menetellään, jos opiskelija on vaihtanut katsomusaineesta tai sen oppimäärästä toiseen.

Oppiaineen pakollisista ja valinnaisista kursseista opiskelijalla saa olla hylättyjä kurssiarvosanoja enintään seuraavasti:

Suoritettuja pakollisia ja valinnaisia kursseja yhteensä	joista voi olla hylättyjä kurssiarvosanoja enintään
1 - 2 kurssia	0
3 - 5 kurssia	1
6 – 8 kurssia	2
9 tai enemmän	3

Oppiaineen oppimäärän arvioinnissa ja päättöarvosanan määräytymisessä näitä periaatteita noudatetaan koskien myös niitä opiskelijoita, jotka on otettu opiskelijoiksi tarkoituksenaan suorittaa ainoastaan yhden tai useamman oppiaineen oppimäärä tahi korottaa sen tai niiden arvosanoja.

7.7.3 Perusopetuksen koko oppimäärän suoritus

Opiskelija on suorittanut aikuisten perusopetuksen koko oppimäärän, kun hän on suorittanut hyväksytysti kaikkien henkilökohtaiseen opinto-ohjelmaansa kuuluneiden oppiaineiden oppimäärät. Aikuisten perusopetuksen koko oppimäärä sisältää vähintään 44 kurssia, mutta vankilaopetuksessa se voi olla 30 kurssia. Pakollisten kurssien lisäksi opiskelijan opinto-ohjelmaan kuuluu valinnaisia kursseja. Valinnaiset kurssit ovat joko tuntijaon mukaisten oppiaineiden kursseja tai muita perusopetukseen soveltuvien aineiden ja aihealueiden kursseja. Opiskelijan tulee opiskella vähintään yhtä kieltä A-kielen oppimäärän mukaisesti ja vähintään yhtä kieltä B-kielen oppimäärän mukaisesti. Opiskelijan tulee suorittaa kielistä yhteensä vähintään 14 kurssia.⁴⁵ Yhteiskunnallisten ja luonnontieteellisten aineiden kursseja opiskelijan tulee suorittaa vähintään neljästä oppiaineesta⁴⁶.

Mahdollisia aikuisten perusopetuksen alkuvaihetta varten laadittuja kursseja ei oteta huomioon 44 kurssin – vankilaopetuksessa mahdollisesti 30 kurssin – vähimmäiskurssimäärää laskettaessa.

Aikuisten perusopetuksen päättöarvioinnissa numeroin arvioitavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieras kieli, matematiikka, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, uskonto tai elämäkatsomustieto sekä historia ja yhteiskuntaoppi.

7.7.4 Aikuisten varsinaisessa perusopetuksessa käytettävät todistukset ja todistusmerkinnät

Aikuisten perusopetuksessa käytettävät todistukset ovat

1. jaksotodistus
2. erotodistus
3. päättötodistus
4. todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta
5. todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä
6. todistus erityisessä tutkinnossa suoritetusta oppimäärästä tai suoritetuista oppimääräistä.

⁴⁵ Tuntijakoasetus 422/2012 7 § 3 mom.

⁴⁶ Tuntijakoasetus 422/2012 7 § 2 mom.

Todistuksiin merkitään

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- järjestämislupa
- opiskelijan nimi ja syntymäaika, päättötodistukseen myös henkilötunnus
- todistuksen antamispäivä
- rehtorin allekirjoitus
- opiskelijan opinto-ohjelmaan sisältyneet opinnot eri oppiaineissa, niiden kurssimäärä sekä annetut arvosanat
- arvosana-asteikko
- maininta siitä, että todistus on Opetushallituksen määräyksen xxx/011/2014 mukainen.

Todistukseen voidaan liittää muu todistus opiskelijan erityisestä osaamisesta. Päättötodistusta lukuun ottamatta todistuksissa voidaan numeroarvosanaa täydentää sanallisella arviolla.

Erotodistus

Erotodistus annetaan opiskelijalle, joka vaihtaa toiseen kouluun tai eroaa perusopetuksesta. Erotodistuksen liitteenä tulee olla koulussa noudatettu tuntijako sekä selvitys opetuksen mahdollisista painotuksista. Erillistä erotodistusta ei tarvitse antaa, jos opiskelija siirtyy saman opetuksen järjestäjän ylläpitämään toiseen kouluun. Erotodistukseen merkitään rehtorin allekirjoitus.

Jos opiskelija saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa arvio merkitään todistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua arvosanaa ei merkitä todistukseen.

Perusopetuksen päättötodistus

Perusopetuksen päättötodistus annetaan opiskelijalle, jonka suoriutuminen suhteessa oppiaineiden oppimäärien tavoitteisiin on hyväksytty kaikissa hänen opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa. Numeroarvosanoja käytettäessä tämä merkitsee vähintään todistusarvosanaa viisi (5) ja sanallisesti arvioitavissa oppiaineissa arviota ”suoritettu” (S).

Päättötodistukseen merkitään samat tiedot kuin muihin perusopetuksen aikana käytettäviin todistuksiin seuraavin poikkeuksin:

- opiskelijan koko nimi ja henkilötunnus
- rehtorin allekirjoitus
- yhteisten oppiaineiden ja numeroin arvioitavien valinnaisten aineiden arviointi sanoin (välttävä – erinomainen) ja numeroin (5-10)
- oppiaineista, joissa on useampia oppimääriä (äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet) merkitään suoritettu oppimäärä lukuun ottamatta uskontoa

- uskonnon ja elämäkatsomustiedon arvosana merkitään päättötodistukseen muodossa ”uskonto/elämäkatsomustieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta tai mitä uskonnon oppimäärää opiskelija on opiskellut
- oppiaineen opetuksessa käytetty kieli, mikäli jonkin oppiaineen kursseista on varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa opetettu vähintään puolet muulla kuin koulun opetuskielellä.

Mikäli opiskelijan huoltaja tai opiskelija pyytää kirjallisesti, ettei opiskelijan päättötodistukseen merkitä numeroarvosanaa valinnaisena aineena opiskeltavasta kielestä, arvosana jätetään pois ja todistukseen tulee merkintä S ”suoritettu”. Opiskelijalle voidaan hänen pyynnöstään antaa todistus hänen suorittamansa uskonnon oppimäärästä.

Erityisessä tutkinnossa suoritetuista opinnoista annettavat todistukset

Jos opiskelija on suorittanut perusopetuksen jonkin oppiaineen oppimäärän erityisessä tutkinnossa, hänelle annetaan todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta. Todistuksesta tulee käydä ilmi suoritettu oppiaine ja oppimäärä. Samaan todistukseen voidaan merkitä useamman oppiaineen suoritukset. Jos opiskelija on suorittanut osan perusopetuksen oppimäärästä, kuten vuosiluokan oppimäärän, annetaan hänelle todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä.

Jos perusopetuksen koko oppimäärä on suoritettu erityisessä tutkinnossa, annetaan todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta. Mikäli oppiaineen oppimäärä tai perusopetuksen koko oppimäärä on suoritettu erityisessä tutkinnossa, ei todistuksiin merkitä kurssien määrää.

7.8 Paikallisesti päätettävät asiat

Opetussuunnitelmassa päätetään oppiaineittain tai aineryhmittäin kursseista, joiden suorittaminen hyväksytysti on edellytyksenä asianomaisen aineen tai aineryhmän opinnoissa etenemiselle. Opetussuunnitelmassa päätetään myös mahdollisen etenemisesteen käytöstä. Opiskelijalle tulee varata mahdollisuus osoittaa saavuttaneensa sellaiset tiedot ja taidot, jotka mahdollistavat opinnoissa etenemisen.

Opetussuunnitelmassa tulee päättää tarkemmin itsenäisesti opiskeltavien kurssien suoritusperiaatteista.

- opettaja ja opiskelija päättävät yhdessä itsenäisesti suoritettavista kursseista ja suorittamistavoista, esim. erilaisten digitaalisten menetelmien välityksellä

Opetussuunnitelmassa päätetään, millä tavoin opiskelijalle annetaan mahdollisuus korottaa hyväksytyä arvosanaa.

- korotus korotustentissä, korotus uudessa kurssikokeessa, täydentävät suoritukset tapauskohtaisesti, jälkikoe

Opetuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

LUKU 8 AIKUISTEN PERUSOPETUKSEN ALKUVAIHEEN OPETUS

8.1 Ohjaaminen alkuvaiheen opetukseen ja alkuvaiheen tehtävä

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheeseen siirtymisessä ja opiskelijoiden ohjaamisessa tehdään yhteistyötä koulutuksen järjestäjien ja mahdollisesti eri hallintokuntien välillä. Aikuisten perusopetuksen opiskelijat kuuluvat usein erilaisiin kieli- ja kulttuuriryhmiin, jolloin opiskelijoiden omat verkostot ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita siirtymävaiheessa. Opintojen alkuvaiheessa opiskelijaa tulee myös aktiivisesti tukea suuntautumisessa oppijan rooliin.

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa opiskelijoiden tiedot ja taidot ovat vielä niin vähäiset, ettei opiskelijalla ole mahdollisuutta selviytyä aikuisten varsinaisen perusopetuksen opinnoista. Opiskelija on saattanut opiskella aikaisemmin esimerkiksi maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksessa, luku- ja kirjoitustaidottomien maahanmuuttajien koulutuksessa ja/tai perusopetukseen valmistavassa opetuksessa. Näistä koulutuksista vähäisen koulutustaustan omaava opiskelija voi siirtyä aikuisten perusopetuksen alkuvaiheeseen. Aikaisempi koulutus otetaan huomioon opiskelijan henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa tehtäessä.

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen tehtävänä on varmistaa tarvittaessa se, että opiskelijalla on perustiedot ja -taidot sekä olennaiset opiskelu- ja tiedonhankintataidot, jotta hän pystyy opiskelemaan aikuisten varsinaisessa perusopetuksessa tai muussa koulutuksessa. Alkuvaiheen opetuksessa kiinnitetään huomiota myös arjessa ja suomalaisessa yhteiskunnassa selviytymisessä tarvittaviin taitoihin.

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen keskeisenä tehtävänä on antaa opiskelijalle mahdollisuus täydentää puutteellista yleissivistystään sekä lisätä yleisiä edellytyksiä arjessa selviämiseen. Yhteiskunnallisena tehtävänä alkuvaiheen koulutuksella on syrjäytymisen ehkäisy.

8.2. Paikallisesti päätettävät asiat

Turun iltalukio järjestää suomen kielen opetusta ja perusopetukseen valmentavaa koulutusta:

Finnish for Foreigners

- suomi vieraana kielenä -opetusta alkeista B1-tasolle

AValmo

Koulutuksen tavoite:

- pyrkimys turvalliseen oppimisympäristöön, jossa toimiva yhteisö kannustaa ja tukee oppimista
- opetus pyrkii olemaan yhteisöllis-vuorovaikutteista
- opettaa suomen kielen alkeita
- tukea kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan
- ohjata ja antaa valmiuksia jatko-opiskeluun
- oppisisällöt vuosiluokkien 1-6 opetussuunnitelmasta
-

Pojo

Koulutuksen tavoite:

- opettaa suomen kieltä ja peruskoulun vuosiluokkien 3-6 oppisisältöjä
- ohjata ja antaa valmiuksia peruskouluun ja muihin jatko-opintoihin
- tukea kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan

APojo on tarkoitettu yli 17-vuotiaille ja Npojo alle 17-vuotiaille.

8.3 Oppiaineet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Näissä opetussuunnitelman perusteissa oppiaineista määritellään tehtävä, tavoitteet ja tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet. Lisäksi määritellään tavoitteet, jotka koskevat oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyviä erityisiä näkökulmia kussakin oppiaineessa.

Oppiaineosuuksissa käytetään lyhenteitä. Tavoitteet on numeroitu T1, T2 jne. Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet on numeroitu S1, S2 jne. ja niihin viitataan tavoitetaulukoissa. Laaja-alaiset osaamisalueet on numeroitu L1, L2 jne. ja niihin viitataan oppiaineiden tavoitetaulukoissa.

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

L2 Kulttuurinen osaaminen ja vuorovaikutus

L3 Arjen taidot

L4 Monilukutaito

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen

LUKU 9 VARSINAINEN AIKUISTEN PERUSOPETUS

9.1 Opintojen aloittaminen varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Aikuisten perusopetuksen opiskelijat tulevat perusopetukseen monia eri reittejä ja eri vaiheessa varsinaisen perusopetuksen koko oppimäärän suorittamista. Heillä voi olla myös hyvin rajattuja opiskelutavoitteita. Tämän takia opiskelijan henkilökohtainen ohjaus aloitusvaiheessa on erittäin tärkeää. Jokaiselle opiskelijalle tehdään henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, jossa otetaan huomioon hänen aikaisemmat opintonsa tai muulla tavoin hankitut tiedot ja taidot.

Opiskelijat ohjautuvat aikuisten perusopetukseen esimerkiksi perusopetuksen alkuvaiheesta, kesken perusopintojen toisesta koulusta, suomen/ruotsin kielen kotoutumiskoulutuksesta tai perusopetukseen valmistavasta koulutuksesta. Perusopetuksen osittaisesta suorituksesta Suomessa voi olla kulunut pitkä aika. Opiskelijalla voi olla myös perusopetuksen opintoja jostain toisesta maasta. Opiskelijan tieto- ja taitotason arviointiin sekä osaamisen tunnistamiseen tulee opintojen alkuvaiheessa kiinnittää erityistä huomiota. Mahdollisuuksien mukaan aloitusvaiheessa tehdään yhteistyötä opiskelijan ohjauksesta vastaavien tai vastanneiden tahojen kesken.

Aikuisten varsinaiseen perusopetukseen ohjaamisessa on kiinnitettävä huomiota siihen, että koulutukseen hakeutuvalla on riittävät opiskelutaidot sekä sellainen opetuskielen taito, että hän selviytyy opinnoista. Siirtymävaiheessa opiskelijaa voidaan tukea myös näiden taitojen vahvistamisessa sekä tarvittaessa ohjata opiskelija opiskelemaan esimerkiksi perusopetuksen alkuvaiheen opintoja.

9.2 Paikallisesti päätettävät asiat

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- miten ja keiden kanssa opiskelijoita ohjataan aloittamaan varsinainen aikuisten perusopetus ja miten heitä tuetaan siirtymävaiheessa (tarvittava yhteistyö, työnjako ja vastuut)
- mitkä ovat laaja-alaisen osaamisen tavoitteet varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa (perusteiden kuvauksia voidaan käyttää sellaisenaan) ja niiden mahdolliset paikalliset painotukset sekä miten opiskelijoiden laaja-alaisen osaamisen kehittymistä tuetaan
- mikä on aikuisten varsinaisen perusopetuksen opetustarjonta
 - yhteisinä opetettavat oppiaineet ja niiden oppimäärät sekä kurssien nimet ja koodit
 - valinnaisina opetettavat oppiaineet ja niiden oppimäärät sekä kurssien nimet ja koodit
 - mahdolliset muut aineet ja aihealueet
- mitkä ovat kunkin oppiaineen tavoitteet, keskeiset sisällöt sekä opiskelijan oppimisen arvioinnin käytänteet (kursseittain eriteltyinä, jos tarpeen)
- mitkä ovat kunkin oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen ja tukeen liittyvät mahdolliset erityispiirteet (kursseittain eriteltyinä).

9.3 Oppiaineet varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Näissä opetussuunnitelman perusteissa oppiaineista määritellään tehtävä, tavoitteet ja tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet. Lisäksi määritellään tavoitteet, jotka koskevat oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyviä erityisiä näkökulmia kussakin oppiaineessa.

Oppiaineosuuksissa käytetään lyhenteitä. Tavoitteet on numeroitu T1, T2 jne. Tavoitteisiin liittyviin kursseihin viitataan oppiaineiden tavoitetaulukoissa. Laaja-alaiset osaamisalueet on numeroitu L1, L2 jne. ja niihin viitataan oppiaineiden tavoitetaulukoissa.

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

L2 Kulttuurinen osaaminen ja vuorovaikutus

L3 Arjen taidot

L4 Monilukutaito

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen

9.3.1 ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

KIELIKASVATUS

Kielitaidon kehittyminen jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy erilaisissa yhteyksissä kotona, opiskelun parissa, työelämässä ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielen ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa opiskelijoiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä. Opiskelijoita ohjataan tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Opiskelijat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena. Opiskelijoita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Opiskelijoita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee opiskelijoiden monikielisyttä hyödyntämällä kaikkia opiskelijoiden käyttämiä kieliä mahdollisimman laajasti. Opetus vahvistaa opiskelijoiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

Oppiaineen tehtävä

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on kehittää opiskelijoiden kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja ja ohjata heitä kiinnostumaan kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista ja tulemaan tietoiseksi itsestään viestijöinä ja kielenkäyttäjinä. Opiskelijoiden arjen kieli- ja tekstitaitoja laajennetaan niin, että he saavat valmiuksia havaintojen ja ilmiöiden käsitteellistämiseen, ajattelunsa kielentämiseen ja luovuutensa kehittämiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus vastaa yhteistyössä muiden oppiaineiden opiskelijoiden kielikasvatuksesta ja auttaa heitä rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä monikulttuurisessa ja medioituneessa yhteiskunnassa. Äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen taito-, tieto- ja kulttuuriaine. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitteeseen. Keskeisiä ovat monimuotoisten tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen sekä tiedon hankinnan ja jakamisen taidot. Ikäkaudelle ja kielitaidolle soveltuva kirjallisuus vahvistaa luovuuden ja mielikuvituksen monipuolista kehittymistä ja laajentaa opiskelijoiden käsitystä oman kielellisen ilmaisunsa mahdollisuuksista. Kirjallisuus yhdistää opiskelijan kulttuuriinsa ja avartaa käsitystä muista kulttuureista.

Opiskelijoita rohkaistaan rakentamaan ja vastuulliseen vuorovaikutukseen erilaisissa viestintäympäristöissä. Osana eettistä kasvatusta opiskelijoita ohjataan ymmärtämään omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia toisiin ihmisiin. Metakognitiivisista taidoista äidinkielen opetuksessa painottuvat tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen strategiset taidot. Kielitiedon opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja kielen havainnoinnin taitoja. Opetus perustuu yhteisölliseen ja funktionaaliseen näkemykseen kielestä: kielen rakenteita opiskellaan ikäkaudelle tyypillisten kielenkäyttötilanteiden ja tekstilajien yhteydessä. Oppiaineen kulttuurisisällöt tuodaan mukaan jokaisen kurssin sisältöihin. Kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on lukemiseen innostamisen tukeminen ja kulttuurintuntemuksen syventäminen. Draamaa voidaan

käyttää opetusmenetelmänä. Mediakasvatuksen tehtävänä on kriittisen medialukutaidon omaksuminen.

Keskeisiä motivaatiotekijöitä äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisessa ovat opittavien asioiden merkityksellisyys opiskelijoille. Opiskelijoiden kiinnostusta vahvistetaan luomalla mahdollisuuksia aktiiviseen toimijuuteen ja omiin valintoihin sekä ottamalla huomioon aikuisten tekstimaailma ja kokemukset. Opetuksessa, oppimisympäristön luomisessa ja opetusmenetelmien valinnassa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaisuus, yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo ja tuetaan eritasoisia oppijoita. Äidinkielen eri oppimäärät ja oppiaineet tekevät yhteistyötä.

Varsinaisen opetuksen täydentävät näkökulmat oppiaineen tehtävästä

Aikuisten perusopetuksen ylemmillä tasoilla kehitetään opiskelijoiden erittelevää luku- ja kirjoitustaitoa. Samalla opiskelijat harjaantuvat sekä hakemaan erilaista tietoa että arvioimaan sitä. Opiskelijat tutustuvat erityyppisiin teksteihin, jolloin myös heidän lukutaitonsa monipuolistuu. Samalla opiskelijat aktivoituvat sekä hakemaan erilaista tietoa että arvioimaan sitä. Lukutaidon lisäksi opiskelijat kehittävät omaa kirjoitustaitoaan niin, että he osaavat teksteissään hyödyntää kirjoitetun kielen mahdollisuuksia.

Opiskelijoiden tietoisuus omasta kielestään ja kulttuuristaan syvenee. Samalla heidän kielellinen identiteettinsä vahvistuu niin, että he pystyvät toimimaan erilaisissa ympäristöissä erilaisten ihmisten kanssa.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Tavoitteena on rakentaa yhteisöllinen ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä edistävä oppimisympäristö, joka tarjoaa runsaasti kielellisiä virikkeitä sekä mahdollisuuksia etsiä, käyttää ja tuottaa tietoa laajoistakin tekstikokonaisuuksista myös monimediaisissa ympäristöissä. Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisympäristöön kuuluu myös koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja mediatarjonta. Työtavat valitaan niin, että luetun ymmärtämisen strategioiden hallinta vahvistuu ja tekstin tuottamisen prosessit sujuvoituvat. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä myös viestintäteknologiaa hyödyntäen. Opetusta eheytetään prosessi- ja projektityöskentelyn avulla ja valitaan työtavat niin, että oppiaineen sisältöalueet integroituvat luontevasti toisiinsa. Draamaa integroidaan mahdollisuuksien mukaan eri sisältöalueiden, erityisesti kirjallisuuden, ja muiden oppiaineiden opetukseen. Kunkin opiskelijan viestijäkuvaa vahvistetaan vuorovaikutusharjoituksin. Kirjallisuudenopetus integroituu luontevasti esimerkiksi vieraiden kielten, historian, maantiedon ja kuvataiteen opetukseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Opetuksen tavoitteena on tukea opiskelijoiden koulussa ja koulun ulkopuolella tapahtuvaa oppimista auttamalla heitä löytämään ja käyttämään itselleen sopivia opiskelustrategioita sekä tunnistamaan omia vahvuuksiaan. Opiskelijoita ohjataan löytämään ja valitsemaan itseään kiinnostavaa ja omalle lukutavalle soveltuvia tekstejä monimuotoisten tekstien joukosta ja kannustetaan kirjallisuuden ja muiden tekstien omaehtoiseen lukemiseen. Opiskelijoita ohjataan myös vastuulliseen

mediaympäristössä toimimiseen. Vuorovaikutustaitojen ja tekstien tuottamistaitojen kehittämiseksi annetaan yksilöllistä ohjausta ja palautetta. Opiskelijat saavat ohjausta ja tukea mahdollisissa kielellisissä oppimisvaikeuksissa, käsitteiden oppimisessa ja ajatusten kielentämisessä. Myös kielellisesti lahjakkaita tuetaan esimerkiksi lukuhaasteiden ottamisessa ja itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa.

Opiskelijan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Opiskelijan oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee opiskelijoiden motivaation rakentumista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa opiskelijoita löytämään omat vahvuutensa. Opiskelijoille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla opiskelijoita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa kaikki tavoitealueet ovat opiskelijan oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu monipuolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoihin erilaisissa kielenkäyttö- ja tekstianalyysitilanteissa. Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearviointiin lisäksi harjoitellaan vertaisarviointia.

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Kurssin arvosanalla kuvataan, miten opiskelija on saavuttanut ko. kurssilla oppiaineen opetukselle asetetut tavoitteet. Opintojen edetessä pidemmälle oppiaineen päättöarvioinnin kriteerien merkitys kasvaa kurssin arvosanaa muodostettaessa.

Päättöarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun opiskelija on opiskellut kaikki opinto-ohjelmaansa kuuluvat pakolliset ja valinnaiset kurssit. Päättöarvosana muodostuu suhteuttamalla opiskelijan päättövaiheen osaamisen taso valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Mikäli opiskelija opiskelee oppiaineessa vain yhden kurssin, kurssin arvosana muodostetaan suhteuttamalla opiskelijan osaamisen taso kyseisen oppiaineen päättöarvioinnin kriteereihin. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

9.3.1.1 SUOMEN KIELI JA KIRJALLISUUS

Oppimäärän erityinen tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää opiskelijoiden suomen kielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee opiskelijoiden kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan opiskelijoita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikulttuurisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Opiskelijoita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielen asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien opetuksen kanssa.

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteet varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 ohjata opiskelijaa laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä	äi1–5	L2, L3, L6, L7
T2 kannustaa opiskelijaa monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja kehittämään taitoaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan	äi1–5	L1, L2, L3, L7
T3 ohjata opiskelijaa monipuolistamaan taitojaan ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin	äi5	L1, L2, L3, L7
T4 kannustaa opiskelijaa syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä, tunnistamaan omia vuorovaikutuksellisia vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä	äi3, äi5	L1, L2, L6, L7
Tekstien tulkitseminen		
T5 ohjata opiskelijaa kehittämään tekstien ymmärtämisessä ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja ja taitoa arvioida oman lukemisensa kehittämistarpeita	äi1, äi2, äi4	L1, L2, L4
T6 tarjota opiskelijalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä	äi1–4	L1, L4
T7 ohjata opiskelijaa kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa opiskelijaa tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa	äi2–4	L1, L2, L4
T8 kannustaa opiskelijaa kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla	äi1–2	L2, L4, L5, L6

T9 kannustaa opiskelijaa laajentamaan kiinnostusta itselle uudenlaisia fiktiivisiä tekstejä ja kirjallisuudenlajeja kohtaan ja monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista	äi2, äi4	L1, L2, L4, L5
Tekstien tuottaminen		
T10 rohkaista opiskelijaa ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa opiskelijaa tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana	äi2, äi4	L1, L4, L5, L7
T11 tarjota opiskelijalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja auttaa opiskelijaa valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja	äi2–3	L2, L4, L5
T12 ohjata opiskelijaa vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota opiskelijalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista opiskelijaa vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana	äi2–3	L2, L4, L5, L6
T13 ohjata opiskelijaa edistämään kirjoittamisen sujuvoittamista ja vahvistamaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoa tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistamaan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista	äi1, äi3–4	L2, L4, L5, L6
T14 harjaannuttaa opiskelijaa vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa omassa tekstissään sekä opastaa opiskelijaa toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen	äi1–4	L2, L4, L5, L7
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T15 ohjata opiskelijaa syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa opiskelijaa tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia	äi3–5	L1, L2, L4
T16 kannustaa opiskelijaa avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen, kirjallisuuden eri lajeihin sekä auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään, tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen	äi4	L1, L2, L4

T17 ohjata opiskelija tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja auttaa opiskelijaa pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tiedostamaan omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa opiskelijaa aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi	äi2, äi4	L2, L4, L6, L7
---	----------	----------------

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän kurssit varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Kaikilla suomen kielen ja kirjallisuuden kursseilla opiskellaan monipuolisesti eri sisältöalueita. Eri kursseilla painotetaan enemmän toisia sisältöjä.

äi1 Suomen kielen ja kirjallisuuden perusteet (pakollinen kurssi)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssin sisällöissä keskitytään opiskelijan äidinkielen ja kirjallisuuden perusteiden osaamisen vahvistamiseen. Opiskelijan yleiskielen hallinnan vahvistaminen on kurssin keskeisenä teemana. Kurssilla työskennellään erilaisissa viestintäympäristöissä ja samalla monipuolistetaan suullisia ja kirjallisia viestintätaitoja. Kurssin aikana opitaan oman tekstin rakentamiseen liittyvät perusasiat, harjoitellaan tekstin tuottamista vaiheittain sekä annetaan ja vastaanotetaan palautetta tekstien tuottamisen eri vaiheissa. Samalla paneudutaan erilaisten tekstien erittelyyn ja arviointiin sekä syvennetään tekstin ymmärtämisen strategioita: sisällön ennustaminen, ydinajatuksen tiivistäminen, päätelmien ja kysymysten teko ja tiedon suhteuttaminen muuhun tietopohjaan. Perehdytään tiedonhaun vaiheisiin, erilaisiin tietolähteisiin ja niiden luotettavuuden arviointiin. Tutustutaan lyhyisiin kaunokirjallisiin teksteihin oman lukukokemuksen näkökulmasta.

äi2 Monimuotoiset tekstit (pakollinen kurssi)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla opiskelija vahvistaa ja syventää omaa lukutaitoaan. Kurssin aikana tutustutaan eri tekstilajeihin. Elämyksiä tarjoavan lukemisen lisäksi tutustutaan erittelevään, tulkitsevaan ja kriittiseen lukutapaan. Samalla harjoitellaan erilaisia ja eri tilanteisiin sopivia ilmaisun keinoja. Opiskelija harjaantuu ottamaan kantaa ja perustelemaan ajatuksensa niin suullisesti kuin kirjallisestikin. Erilaisten tekstien avulla harjoitellaan sekä lähteiden käyttöä, arviointia että niihin viittaamista.

äi3 Tekstien tuottaminen ja tulkinta (pakollinen kurssi)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Opiskelijan lukutaitoa ja tekstien tulkinnan taitoja syvennetään tutkimalla erilaisia tekstejä eri muodoissaan. Tekstien tulkinnassa tarvittavien käsitteiden käyttöä lisätään. Luettuun myös eläydytään ja jaetaan lukukokemuksia muille. Tutustutaan monimuotoisiin eritteleviin, pohtiviin, kantaa ottaviin ja ohjaaviin teksteihin ja niiden keskeisiin kielellisiin piirteisiin.

Tuotetaan tekstejä eri muodoissaan: kielellisinä, visuaalisina, audiovisuaalisina ja verkkoteksteinä. Samalla perehdytään tekstien tavoitteisiin ja arviointikriteereihin sekä harjaannutaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa.

Kurssilla harjoitellaan myös puheen ja kokonaisilmaisun erilaisia keinoja esimerkiksi valmistelluissa puhe-esityksissä. Opiskelija harjoittelee arvioimaan omaa vuorovaikutustaitoa ja viestintätapaa sekä havaitsee kehittämiskohteitaan tällä osa-alueella.

äi4 Kieli ja kulttuuri (pakollinen kurssi)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla vahvistetaan edelleen erilaisten tekstilajien hallintaa. Kurssin aikana perehdytään erityisesti suomalaisen kirjallisuuden vaiheisiin ja teemoihin eri aikoina. Samalla opiskelija tutkii kirjallisuuden ja ylipäätään taiteen yhteyttä ympäröivään yhteiskuntaan. Niin ikään opiskelija tutustuu kielessä ja kulttuurissa tapahtuneisiin muutoksiin. Tutustumalla kotimaiseen kirjallisuuteen ja kulttuuriin, suomen kieleen ja sen sukukieliin ja toisaalta monikieliseen nyky-Suomeen vahvistetaan opiskelijan omaa kielellistä ja kulttuurista identiteettiä. Monipuolisten tekstien ja harjoitusten avulla opiskelija tulee tietoiseksi tekstien tyylistä, sävyistä ja rakenteista. Samalla hän näkee omat mahdollisuutensa viestijänä. Kirjalliset ja suulliset harjoitukset avaavat opiskelijan tietoisuutta viestinnän tehtävästä ja merkityksestä.

äi5 Ilmaisutaidon kurssi (valinnainen kurssi)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla vahvistetaan opiskelijan viestintätaitoja. Harjoituksia tehdään niin yksin kuin ryhmässäkin. Tavoitteena on rohkaista opiskelijaa havainnoimaan omaa viestintäänsä ja kehittämään sitä. Ryhmässä tehtävissä harjoituksissa kehitetään kuuntelemisen, keskustelun, mielipiteiden perustelun ja vastavuoroisen viestinnän taitoja. Samalla vahvistetaan opiskelijan kykyä toimia ryhmässä. Yksilöllisissä esiintymistilanteissa opiskelijaa rohkaistaan olemaan yleisön edessä, nauttimaan esiintymisestä ja näkemään mahdollisuutensa monipuolisesti viestivänä aktiivisena kansalaisena. Opiskelija harjaantuu käyttämään kieltä eri tilanteiden vaatimalla tavalla ja soveltamaan puhutun kielen erilaisia tyyliä, sävyjä ja rakenteita.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustilanteessa toimiminen			
T1 ohjata opiskelijaa laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä	äi1-5	Vuorovaikutus erilaisissa viestintäympäristöissä	Opiskelija osaa toimia tavoitteen mukaisesti erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa, osoittaa ymmärtävänsä muiden puheenvuoroja ja osaa

			tarkkailla oman viestintänsä vaikutuksia muihin.
T2 kannustaa opiskelijaa monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja kehittämään taitoaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan	äi1–5	Vuorovaikutus ryhmässä	Opiskelija osaa ilmaista mielipiteensä ja perustella sen uskottavasti. Opiskelija ottaa toisten näkemykset huomioon ja tekee yhteistyötä heidän kanssaan vuorovaikutustilanteissa.
T3 ohjata opiskelijaa monipuolistamaan taitojaan ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin	äi5	Kokonaisilmaisun ja esiintymisen taidot	Opiskelija osaa ilmaista itseään ja käyttää tavoitteen ja tilanteen mukaisesti kokonaisilmaisun keinoja. Opiskelija osaa esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puheesityksen ja ottaa esittäessään yleisönsä huomioon ja käyttää joitakin havainnollistamisen keinoja.
T4 kannustaa opiskelijaa syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä, tunnistamaan omia vuorovaikutuksellisia vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä	äi3, äi5	Vuorovaikutustaitojen kehittäminen	Opiskelija osaa arvioida omia vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta ja nimetä kehittämiskohteita.
Tekstien tulkitseminen			
T5 ohjata opiskelijaa kehittämään tekstien ymmärtämisessä ja	äi1, äi2, äi4	Tekstinymmärtämisen strategiat	Opiskelija osaa käyttää tekstinymmärtämisen strategioita itsenäisesti.

analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja ja taitoa arvioida oman lukemisensa kehittämistarpeita			Opiskelija osaa arvioida omaa lukutaitoaan ja nimetä kehittämiskohteita.
T6 tarjota opiskelijalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä	äi1–4	Tekstimaailman monipuolistuminen ja monilukutaito	Opiskelija osaa käyttää ja tulkita ohjatusti erityyppisiä, monimuotoisia ja myös itselleen uudenlaisia tekstejä.
T7 ohjata opiskelijaa kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa opiskelijaa tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa	äi2–4	Tekstien erittely ja tulkinta	Opiskelija osaa tarkastella tekstejä kriittisesti, tunnistaa tekstilajeja ja osaa kuvailla joitakin pohtivien, kantaa ottavien ja ohjaavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Opiskelija ymmärtää, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja tarkoitusperiä.
T8 kannustaa opiskelijaa kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla	äi1–2	Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Opiskelija osaa nimetä tiedonhaun keskeiset vaiheet ja tietää, mistä ja miten tietoa voidaan hakea. Opiskelija osaa arvioida tietojen käytettävyyttä ja lähteiden luotettavuutta.
T9 kannustaa opiskelijaa laajentamaan kiinnostusta itselle uudenlaisia fiktiivisiä tekstejä ja kirjallisuudenlajeja kohtaan ja monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan	äi2, äi4	Fiktiivisten tekstien erittely ja tulkinta ja lukukokemusten jakaminen	Opiskelija osaa tulkita fiktiivisiä tekstejä, käyttää keskeisimpiä käsitteitä puhuessaan teksteistä ja osaa liittää tekstit johonkin kontekstiin. Opiskelija löytää itsenäisesti itselleen ja tilanteeseen sopivaa luettavaa,

ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista			kuunneltavaa ja katseltavaa. Opiskelija lukee useita kirjoja ja osaa jakaa lukukokemuksiaan.
Tekstien tuottaminen			
T10 rohkaista opiskelijaa ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa opiskelijaa tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana	äi2, äi4	Ajatusten ilmaiseminen, tekstimaailman monipuolistuminen ja monilukutaito	Opiskelija tuottaa ohjatusti myös itselleen uudenlaisia tekstejä, kokeilee erilaisia tapoja ja keinoja tuottaa tekstiä ja ilmaista näkemyksiään. Opiskelija osaa kuvailla itseään tekstin tuottajana.
T11 tarjota opiskelijalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja auttaa opiskelijaa valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja	äi2–3	Tekstilajien hallinta	Opiskelija osaa ohjatusti tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä ilmaisutapoja.
T12 ohjata opiskelijaa vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota opiskelijalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista opiskelijaa vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana	äi2–3	Tekstien tuottamisen prosessien hallinta	Opiskelija osaa nimetä tekstien tuottamisen prosessin vaiheita ja osaa työskennellä niiden mukaisesti sekä yksin että ryhmässä. Opiskelija antaa ja vastaanottaa palautetta teksteistä ja osaa arvioida omia tekstintuottamisen taitojaan ja nimetä niiden kehittämiskohteita.
T13 ohjata opiskelijaa edistämään kirjoittamisen sujuvoittamista ja	äi1, 3–4	Kirjoitetun kielen konventioiden hallinta ja kirjoitustaito	Opiskelija tuntee kirjoitettujen tekstien perusrakenteita ja kirjoitetun yleiskielen

<p>vahvistamaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoa tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistamaan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista</p>			<p>piirteitä ja osaa hyödyntää tietoa tekstejä kirjoittaessaan ja muokatessaan. Opiskelija kirjoittaa sujuvasti käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.</p>
<p>T14 harjaannuttaa opiskelijaa vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa omassa tekstissään sekä opastaa opiskelijaa toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen</p>	<p>äi1–4</p>	<p>Tiedon esittäminen, hallinta ja eettinen viestintä</p>	<p>Opiskelija osaa käyttää omissa teksteissään muualta hankittua tietoa. Opiskelija osaa tehdä muistiinpanoja, tiivistää hankkimaansa tietoa ja käyttää lähteitä omassa tekstissään. Opiskelija noudattaa tekijänoikeuksia ja osaa merkitä lähteet.</p>

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T15 ohjata opiskelijaa syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa opiskelijaa tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia	äi3–5	Kielitietoisuuden kehittyminen	Opiskelija osaa kuvailla tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä, pohtia niiden merkityksiä ja kuvata eri rekisterien ja tyylien välisiä eroja.
T16 kannustaa opiskelijaa avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen, kirjallisuuden eri lajeihin sekä auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään, tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen	äi4	Kirjallisuuden tuntemuksen, kulttuuritietoisuuden ja lukuharrastuksen kehittyminen	Opiskelija tuntee ja ymmärtää kulttuurin monimuotoisuutta sekä osaa kuvata omia kulttuurikokemuksiaan. Opiskelija tuntee kirjallisuuden vaihteita ja suomalaisen kulttuurin juuria. Opiskelija tuntee kirjallisuuden pääalajat ja on lukenut sovitut kirjat.
T17 ohjata opiskelija tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja auttaa opiskelijaa pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tulemaan tietoiseksi omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa opiskelijaa aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi	äi4	Kielen merkityksen ja aseman hahmottaminen	Opiskelija osaa kuvailla Suomen kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta. Opiskelija osaa kuvailla äidinkielten merkitystä, suomen kielen piirteitä ja asemaa muiden kielten joukossa.

9.3.1.2 SUOMI TOISENA KIELENÄ JA KIRJALLISUUS

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävä, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä arviointi koskevat myös suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää.

Oppimäärän erityinen tehtävä

Tuntijakoasetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti⁴⁷. Tämän oppimäärän tehtävänä on tukea opiskelijan kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin. Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon, jonka avulla opiskelija osaa hakea tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioi ja analysoi erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja suomenkielisiä tekstejä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, koulutyöskentelyssä ja yhteiskunnassa. Opetuksessa tuetaan kielitaidon eri osa-alueiden sekä eri tiedonalojen kielen kehittymistä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea opiskelijoiden monikielisyuden kehittymistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus auttaa opiskelijoita rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa.

Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen lähtökohtana ovat opiskelijoille merkitykselliset ja tarpeelliset tekstilajit ja kielenkäyttötilanteet, joiden avulla kielen muotoja, merkityksiä ja käyttöä tutkitaan ja opitaan analysoimaan. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla, joita ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Opiskelijoiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. He saavat valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään opiskelijoiden osaamia kieliä.

Opiskelija voi opiskella suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää, jos hänen äidinkieltensä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. Oppimäärän tarpeen selvittämisessä huomioidaan ensisijaisesti seuraavat näkökulmat:

- opiskelijan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita jollakin/joillakin kielitaidon osa-alueella, jolloin hänen osaamisensa ei vielä anna edellytyksiä yhdenvertaiseen oppimisyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja työskentelyssä tai
- opiskelijan suomen kielen taito ei vielä anna edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun.

Kun opiskelija opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänelle opetetaan suomea tai ruotsia toisena kielenä joko kokonaan tai osittain suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän

⁴⁷ Valtioneuvoston asetus 422/2012.

opetuksen sijaan. Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat opiskelijan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Mikäli opiskelijan oppimäärä on suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, hänen edistymistään ja suoriutumistaan arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin riippumatta siitä, minkä opetusryhmän yhteydessä kyseinen opetus on järjestetty. Opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa otetaan huomioon opiskelijan kielitaito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot. Opetuksessa hyödynnetään tavoitteellisesti erilaisia oppimisympäristöjä, jotka tukevat kielitaidon monipuolista kehittymistä sekä koulussa että sen ulkopuolella. Opiskelija voi siirtyä opiskelemaan suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos hänellä on riittävät edellytykset sen tavoitteiden mukaiseen opiskeluun.

Varsinaisen opetuksen täydentävät näkökulmat suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tehtävästä

Varsinaisen opetuksen erityisenä tehtävänä on vakiinnuttaa ja monipuolistaa suomen kielen taitoa, oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitoja ja monilukutaitoa. Opetuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden kielitaito ja vahvuudet. Opiskelijoiden kielitietoutta, tekstimaailmaa ja kulttuurintuntemusta laajennetaan. Kehitetään kielellisiä valmiuksia jatko-opintoja, yhteiskuntaa ja työelämää varten. Kirjallisuuden opetuksessa kannustetaan monipuoliseen, elämykselliseen ja erittelevään lukemiseen. Opetuksessa tuetaan opiskelijan kotoutumisprosessia ja osallisuutta yhteiskunnassa. Opetuksessa edistetään kielellisiä ja kulttuurisia taitoja erilaisissa, myös monimediaisissa, monikielisissä ja -kulttuurisissa, ympäristöissä. Opiskelijoita ohjataan toimimaan erilaisissa viestintäympäristöissä niin, että he hahmottavat oman viestijäkuvansa ja pystyvät osaltaan vaikuttamaan myönteiseen viestintäilmaperiiniin. Opetuksen tehtävänä on rohkaista opiskelijoita oma-aloitteisiksi ja osallistuviksi kansalaisiksi, jotka osaavat perustella näkemyksiään ja vaikuttaa omaan elämäänsä ja ympäröivään yhteiskuntaan eri viestintävälineitä hyödyntäen. Opetuksen tehtävänä on tukea kehittymistä aktiivisiksi lukijoiksi ja kirjoittajiksi, jotka arvioivat ja kehittävät tekstin tulkinnan ja tuottamisen taitojaan ja hankkivat ja jakavat kokemuksia erityyppisistä teksteistä. Tekstien valikoima laajenee yhteiskunnallisten sekä opiskelu- ja työelämässä tarvittavien tekstien suuntaan. Opiskelijoita ohjataan hankkimaan ja hyödyntämään tietoa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista. Kehitetään yleispuhekielen ja kirjakielen normien hallintaa ja taitoa käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteet varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Opetuksen tavoitteet	Kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 auttaa opiskelijaa kehittämään vuorovaikutustaitojaan ja ilmaisukeinoja vuorovaikutustilanteissa ja vahvistamaan taitoaan työskennellä keskustellen erilaisten aiheiden ja tekstien parissa	s21	L1, L2, L4
T2 ohjata opiskelijaa kehittämään muodollisten puhetilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistäittoa	s21	L2, L4, L5
T3 rohkaista opiskelijaa esiintymään entistä monipuolisemmin erilaisissa tilanteissa ja kehittämään esiintymistäittoa	s21	L2

Tekstien tulkitseminen		
T4 ohjata opiskelijaa hyödyntämään tekstilajitietoutta tekstien tulkinnassa	s22	L1, L2, L4
T5 ohjata opiskelijaa kriittiseen tekstien tulkintaan	S22	L1, L2, L4,
Tekstien tuottaminen		
T6 rohkaista opiskelijaa hyödyntämään eri tekstilajeja omien tekstien malleina ja lähteinä sekä vahvistamaan taitoa suunnitella, tuottaa ja muokata tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä	s23	L1, L2, L4
T7 ohjata opiskelijaa vakiinnuttamaan kirjoitetun yleiskielen hallintaa	s23	L2, L3
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen		
T8 auttaa opiskelijaa syventämään kielitietoisuuttaan ja vakiinnuttamaan taitoaan vastaanottaa tekstiä eri tavoilla eri tilanteissa	s24	L4
T9 rohkaista opiskelijaa avartamaan kulttuurinäkemystään ja erittelemään kulttuurista monimuotoisuutta sekä tunnistamaan kulttuurien samanlaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta	s24	L2
T10 ohjata opiskelijaa tutustumaan suomalaiseen kulttuuriin ja kirjallisuuteen	s24	L2
T11 auttaa opiskelijaa vakiinnuttamaan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana, ohjata opiskelijaa näkemään ja vertaamaan erilaisia oppimistyyliä ja tapoja sekä oppimaan muilta	s25	L1, L2, L7
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena		
T12 ohjata opiskelijaa ymmärtämään, miten kieltä käytetään eri tiedonaloilla	s25	L1, L4, L6
T13 rohkaista opiskelijaa kehittämään tiedonhankintataitoja sekä oman työskentelyn suunnittelua ja arviointia itsenäisesti ja ryhmässä	s25	L1, L5, L6, L7

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän kurssit varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Kaikilla suomen kielen ja kirjallisuuden kursseilla opiskellaan monipuolisesti eri sisältöalueita. Eri kursseilla painotetaan enemmän toisia sisältöjä. Opiskelijan kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu kielenkäyttötilanteissa sekä monipuolisessa työskentelyssä kielen avulla. Sisällöt valitaan siten, että opiskelija voi laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä opiskelijoiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia.

s21 Uutisia ja mielipiteitä (pakollinen kurssi)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla harjoitellaan muodollisempia vuorovaikutustilanteita, argumentointia, selostamista sekä puheesityksen pitämistä ja havainnollistamista. Kurssilla tutkitaan ja käytetään kieltä osana toimintaa: kussakin toiminnassa tarvittavat kiteytyneet fraasit ja ilmaukset, tuttavallisuuden ja muodollisuuden ilmaiseminen, modaalisuus sekä vahvistaminen ja pehmentäminen mielipiteen ilmaisussa, tiivistämisen keinot ja toisen puheeseen viittaaminen. Lisäksi harjoitellaan ääntämistä, kuuntelutaitoja, kriittistä suhtautumista kuultuun sekä kuullun käyttöä oman ilmaisun mallina. Harjoitellaan valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä.

s22 Tekstit tutuiksi (pakollinen kurssi)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla syvennetään opiskelun, yhteiskunnan ja kulttuurin kannalta merkityksellisten tekstien monipuolista lukemista ja tulkintaa. Kurssilla tutustutaan kaunokirjallisuuden eri lajeihin sekä tekstien kielellisiin piirteisiin. Opiskelijoita aktivoidaan omaehtoiseen lukemiseen.

s23 Kirjoittaminen prosessina (pakollinen kurssi)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla harjoitellaan ja vakiinnutetaan kirjoittamisprosessin eri vaiheiden hallintaa. Kurssilla tuotetaan monimuotoisia tekstejä tekstilajivalikoimaa laajentaen. Harjoitellaan eri tyyllilajeja ja rekistereitä sekä erilaisten tietolähteiden käyttöä. Lisäksi harjoitellaan ilmaisemaan persoonaa ja aikaa johdonmukaisesti tekstissä. Harjoitellaan tekstien analysointia, palautteen antoa ja vastaanottamista.

s24 Kulttuuri ja identiteetti (pakollinen kurssi)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tutustutaan lisää kirjallisuuteen, mediakulttuuriin, teatteriin tai muihin taidemuotoihin, myös kuvanlukemiseen. Kurssilla vahvistetaan kulttuurisen monimuotoisuuden ymmärrystä vertailemalla kulttuurisia kokemuksia. Tutkitaan kriittisesti median toimintatapoja.

s25 Kieli avaimena maailmaan (valinnainen kurssi)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tuetaan eri tiedonalojen kielen lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelemisen ja puhumisen taitoja. Vahvistetaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoja tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa. Tuetaan opiskelijan taitoa käyttää omaa äidinkieltään oppimisen tukena.

s26 Suomen kielen perusteiden kertaaminen

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla kerrataan suomen kielen perusrakenteita.

s27 Kielen rakenteet kehittyvät

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla syvennetään suomen kielen rakenteiden tuntemusta.

s28 Viralliset kielenkäyttötilanteet

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tutustutaan erilaisten asiatekstien tuottamiseen ja viralliseen asiointiin. Opiskeltavat sisällöt palvelevat työelämän tarpeita.

s29 Tieteellistä sanastoa

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tutkitaan eri tieteenaloja sanastoa ja tekstejä.

s210 Puheviestintää

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla harjoitellaan erilaisia puheviestinnän tilanteita.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 auttaa opiskelijaa kehittämään vuorovaikutustaitojaan ja ilmaisukeinoja vuorovaikutustilanteissa ja vahvistamaan taitoaan työskennellä keskustellen erilaisten aiheiden ja tekstien parissa	s21	Vuorovaikutustaidot	Opiskelija osaa toimia vuorovaikutustilanteissa.
T2 ohjata opiskelijaa kehittämään muodollisten puhetilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitoa	s21	Ymmärtämistaidot vuorovaikutustilanteissa	Opiskelija ymmärtää muodollisia puhetilanteita, opetuspuhetta ja mediaa.
T3 rohkaista opiskelijaa esiintymään entistä monipuolisemmin erilaisissa tilanteissa ja kehittämään esiintymistaitoja	s21	Esiintymistaidot	Opiskelija osaa valmistella itsenäisesti esityksen ja osaa esiintyä ja ilmaista itseään tilanteen mukaisesti.
Tekstien tulkitseminen			
T4 ohjata opiskelijaa hyödyntämään tekstilajitietoutta tekstien tulkinnassa	s22	Tekstilajitaidot tekstien tulkinnassa	Opiskelija käyttää tietoa kertovan, kuvaavan, ohjaavan, kantaa ottavan ja pohtivan tekstin tekstilajipiirteistä tekstien tulkinnassa ja arvioinnissa.
T5 ohjata opiskelijaa kriittiseen tekstien tulkintaan	S22	Tekstien tulkinta	Opiskelija osaa tehdä tekstistä päätelmiä ja kriittisiä kysymyksiä.
Tekstien tuottaminen			
T6 rohkaista opiskelijaa hyödyntämään eri tekstilajeja omien tekstien malleina ja	s23	Tekstilajitaidot tekstien tuottamisessa	Opiskelija hyödyntää tekstien kirjallisessa ja suullisessa tuottamisessa tietoa kertovan, kuvaavan, ohjaavan, kantaa

lähteinä sekä vahvistamaan taitoa suunnitella, tuottaa ja muokata tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä			ottavan ja pohtivan tekstin tekstilajipiirteistä.
T7 ohjata opiskelijaa vakiinnuttamaan kirjoitetun yleiskielen hallintaa	s23	Kirjoitetun kielen hallinta	Opiskelija tuottaa ymmärrettäviä ja koherentteja tekstejä, tuntee pääosin kirjoitetun kielen perussäännöt ja soveltaa niitä kirjoittaessaan.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T8 auttaa opiskelijaa syventämään kielitietoisuuttaan ja vakiinnuttamaan taitoaan vastaanottaa tekstiä eri tavoilla eri tilanteissa	s24	Kielitietoisuuden kehittyminen	Opiskelija osaa kuvailla tekstien kielellisiä piirteitä.
T9 rohkaista opiskelijaa avartamaan kulttuurinäkemyksensä ja erittelemään kulttuurista monimuotoisuutta sekä tunnistamaan kulttuurien samanlaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta	s24	Kulttuuritietoisuuden kehittyminen	Opiskelija osaa kuvailla kulttuurin monimuotoisuutta ja ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta.
T10 ohjata opiskelijaa tutustumaan suomalaiseen kulttuuriin ja kirjallisuuteen	s24	Kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemus	Opiskelija tuntee suomalaista kirjallisuutta ja muuta kulttuuria sekä arvioi niitä oman identiteetin ja suomalaisuuden näkökulmasta.
T11 auttaa opiskelijaa vakiinnuttamaan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana, ohjata opiskelijaa näkemään ja vertaamaan erilaisia oppimistyyliä ja tapoja sekä oppimaan muilta	s25	Viestijäkuvan kehittyminen ja oman kielenoppimisen reflektointi	Viestijäkuvan kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelija tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämiskohteensa kielenoppijana ja osaa asettaa itselleen oppimistavoitteita.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena			
T 12 ohjata opiskelijaa ymmärtämään, miten kieltä käytetään eri tiedonaloilla	s25	Eri tiedonalojen kielen havainnointi	Opiskelija tunnistaa eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltä.

T 13 rohkaista opiskelijaa kehittämään tiedonhankintataitoja sekä oman työskentelyn suunnittelua ja arviointia itsenäisesti ja ryhmässä	s25	Tiedonhankinta sekä oman työskentelyn suunnittelu, jäsentäminen ja arvioiminen	Opiskelija osaa etsiä tietoa monipuolisesti eri lähteistä sekä pystyy suunnittelemaan, jäsentämään ja arvioimaan työskentelyään itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä.
---	-----	--	--

9.3.2 TOINEN KOTIMAINEN KIELI JA VIERAAT KIELET

KIELIKASVATUS

Kielitaidon kehittyminen jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy erilaisissa yhteyksissä kotona, opiskelun parissa, työelämässä ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielen ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa opiskelijoiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä. Opiskelijoita ohjataan tekemään havaintoja erikielisiä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Opiskelijat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena. Opiskelijoita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Opiskelijoita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee opiskelijoiden monikielisyttä hyödyntämällä kaikkia opiskelijoiden käyttämiä kieliä mahdollisimman laajasti. Opetus vahvistaa opiskelijoiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

Toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelu aikuisten perusopetuksessa

Opiskelijoiden opinto-ohjelmaan kuuluu vähintään yksi A-kielen ja yksi B-kielen oppimäärä. Opiskelijalle tulee varata myös mahdollisuus opiskella valinnaisena aineena yhtä tai useampaa vierasta kieltä⁴⁸. Näihin perusteisiin on laadittu A-oppimäärän perusteet englannille ja muulle vieraalle kielelle. Toiselle kotimaiselle kielelle on laadittu B1-oppimäärän perusteet ja vieraalle kielelle B2-oppimäärän perusteet. Muihin kieliin tai oppimääriin opetuksen järjestäjä tai koulu laatii opetus suunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin. Perusteissa määritelty kehittyvän kielitaidon taso soveltuu parhaiten indoeurooppalaisiin kieliin sekä eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää.

Kielistä käytetään seuraavia koodeja:

ru = ruotsi

fi = suomi

en = englannin kieli

la = latinan kieli

sm = saamen kieli

sa = saksan kieli

ve = venäjän kieli

ia = italian kieli

ea = espanjan kieli

po = portugalin kieli

kx = muu kieli

⁴⁸ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 7§

Kielten kurssikoodit muodostuvat kielten kirjaintunnusten, oppimäärien tasotunnusten ja kurssinumeroiden mukaan. Esimerkiksi rub3 tarkoittaa ruotsin kielen B-oppimäärän kurssia numero 3 perusopetuksessa.

Perusopetuksen päättöarvioinnin kriteerit arvosanalle 8 kielten eri oppimäärissä

PERUSOPETUKSEN PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITERIT ARVOSANALLE 8 KIELTEN ERI OPPIMÄÄRISSÄ			
Kieli ja oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutuksessa - vuorovaikutustaito erilaisissa tilanteissa - viestintästrategioiden käyttö - viestinnän kulttuurinen sopivuus	Taito tulkita tekstejä - kuullun ymmärtäminen - tekstin ymmärtäminen	Taito tuottaa tekstejä - puhuminen - kirjoittaminen
A-ruotsi	A2.2	A2.2	A2.1
A-suomi	B1.1	B1.1	A2.2
A-englanti	B1.1	B1.1	B1.1
A-saame	A2.2	A2.2	A2.1
muut A-kielät	A2.2	A2.2	A2.1
B1-ruotsi	A1.3	A1.3	A1.3
B1-suomi	A1.3	A1.3	A1.3
B1 vieras kieli	A2.1	A2.1	A1.3
B2-kielät	A1.3	A1.3	A1.2
B2-saame	A1.3	A1.3	A1.2
ÄKO-ruotsi	B1.2	B1.2	B1.2
ÄKO-suomi	B1.2	B1.2	B1.2

9.3.2.1 TOINEN KOTIMAINEN KIELI, RUOTSI B1-OPPIMÄÄRÄ

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa oppimisen ilolle ja luovuudelle.

Ruotsin kielen opetus on osa kielikasvatusta. Opiskelijoissa herätetään kiinnostus koulu yhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen, ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ruotsinkielisissä ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia opiskelijoita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla opiskelijoita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Ruotsin kielen opiskelu valmistaa opiskelijoita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja opiskelijoiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetus vahvistaa opiskelijan luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Opiskelijoille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus pyritään järjestämään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Opiskelijoiden erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja eri kielten välille sekä opiskelijoiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Tavoitteena on, että opiskelija harjaantuu hakemaan osaamillaan kielillä tietoa. Myös työelämässä tarvittavaan kielitaitoon kiinnitetään huomiota tekstien ja tehtävien valinnassa.

Ruotsin kielen opiskelu aikuisten perusopetuksessa (B1-oppimäärä)

Näissä opetussuunnitelman perusteissa on 8 ruotsin B1-oppimäärän kursssia, jotka ovat opiskelijalle pakollisia tai valinnaisia. Opiskelija, jolla ei ole ruotsin kielessä aiempia opintoja tai muulla tavoin hankittua ruotsin taitoa, aloittaa opintonsa kurssista 1. Kaikki tavoitteet (T1-T9) ovat mukana kaikilla kursseilla, mutta niiden painotus voi vaihdella.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen tavoitteet varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Opetuksen tavoitteet	Kurssit	Laaja-alainen osaaminen

Kielenopiskelutaidot		
T1 rohkaista opiskelijaa asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioida oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata opiskelijaa myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	kurssit 1–8	L1, L3, L5
T2 rohkaista opiskelijaa näkemään ruotsin taito tärkeänä osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista ja rohkaista ruotsinkielisten oppimisympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen myös opiskelun ulkopuolella	kurssit 1–8	L2, L4, L5, L6, L7
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T3 järjestää opiskelijoille tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta	kurssit 1–8	L4
T4 tukea opiskelijaa kielellisten viestintästrategioiden käytössä	kurssit 1–8	L4
T5 auttaa opiskelijaa laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	kurssit 1–8	L2
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T6 rohkaista opiskelijaa tulkitsemaan monentyyppisiä puhuttuja ja kirjoitettuja ruotsinkielisiä tekstejä oman edistymisen kannalta sopivimmalla vaikeustasolla	kurssit 1–8	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T7 tarjota opiskelijalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisiin rakenteisiin	kurssit 1–8	L5
Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T8 ohjata opiskelijaa tutustumaan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä yhteisiin arvoihin	kurssit 1–8	L2, L5
T9 ohjata opiskelijaa havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisen tukena	kurssit 1–8	L1, L4

Ruotsin kielen B1-oppimäärän kurssit varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

rub1 Kielitaidon alkeet: Lähtökohtia ruotsin opiskelulle

Tutustutaan ruotsin opiskeluun. Harjoitellaan itseä koskevien tietojen kertomista ja vaihtamista. Painotetaan ruotsinkielisen puheen havainnointia ja ääntämistä. Opetellaan kielenopiskelutaitoja. Tutustutaan alustavasti ruotsin kielen asemaan Suomessa. Havainnoidaan ruotsin kielen näkymistä arkipäivässä.

rub2 Kielitaidon alkeet: Perusviestintää arkipäivän sosiaalisissa tilanteissa

Harjoitellaan toimintaa tavanomaisimmissa sosiaalisissa kohtaamistilanteissa (perhe, suku ja ystävät, vapaa-aika). Painotetaan edelleen puhumista ja ääntämistä. Opetellaan kielenopiskelutaitoja ja joidenkin kielitaidon alkuvaiheessa tarvittavien viestintästrategioiden käyttöä.

rub3 Kielitaidon alkeet: Vuorovaikutus asiointitilanteissa

Harjoitellaan arkipäivän asiointitilanteita ruotsiksi, esimerkiksi kaupassa käynti, matka- ja pääsylippujen osto, jne. Kiinnitetään huomiota tilanteeseen sopivaan kielenkäyttöön ja ruotsin kielen alueelliseen painottumiseen Suomessa.

rub4 Kehittyvä kielitaito: Selviytyminen muodollisemmista tilanteista

Opetellaan käyttämään ruotsia työelämään liittyvissä yhteyksissä sekä erilaisissa muodollista kielenkäyttöä ja kulttuurista osaamista edellyttävissä tilanteissa. Tutustutaan myös kohteliaisiin tapoihin viestiä vaativammissa sosiaalisissa tilanteissa kuten ihmisen elinkaareen liittyvissä juhlissa ja tilaisuuksissa.

rub5 Kehittyvä kielitaito: Palvelu- ja viranomaistilanteet

Harjoitellaan toimimista vaativammissa palvelutilanteissa, kuten terveydenhoito, työnhaku, koulutus, asiointi virastoissa, jne.

rub6 Kehittyvä kielitaito: Ajankohtaiset ilmiöt

Hankitaan tietoa ja harjoitellaan vaihtamaan ajatuksia erilaisista ajankohtaisista asioista ja ilmiöistä. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan ruotsinkielisiä vaikeustasoltaan sopivia medioita tai muita lähteitä.

rub7 Kehittyvä kielitaito: Miksi Suomessa puhutaan ruotsia?

Tutustutaan kielen näkökulmasta Suomen ja Ruotsin yhteiseen historiaan, suomen ja ruotsin asemaan Suomen kansalliskielinä sekä Pohjoismaita yhdistäviin arvoihin ja kulttuuriperintöön.

rub8 Kehittyvä kielitaito: Avaimet elinikäiseen kielenopiskeluun

Pohditaan ja tarkastellaan opiskelijoiden jatkosuunnitelmia ja tulevaisuudessa tarvittavia taitoja ja tietoa. Lisäksi opiskelija voi laatia oman kielitaidon portfolion, jonka avulla kehittää kielitaitoaan, kartoittaa oman kielitaitonsa tasoa sekä arvioi kielenopiskelu- ja vuorovaikutustaitojaan. Vaihtoehtoisesti portfoliota voidaan ryhtyä kokoamaan aiempien kurssien kuluessa.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi luonnollista ja opiskelijalle merkityksellistä. Opiskelijoita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuunottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Toiminnallisuuden ja yhdessä oppimisen avulla opiskelijat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Teksteistä hankitaan tietoa, niitä jaetaan ja julkaistaan.

Ohjaus, tuki ja eriyttäminen ruotsin kielen B1-oppimäärässä

Opiskelijoita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee opiskelijoiden kielitaidon kehittymistä. Opiskelijoita kannustetaan opiskelemaan myös muita tarjolla olevia kieliä. Opiskelijoille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai ruotsin kieltä entuudestaan osaaville opiskelijoille.

Opiskelijan oppimisen arviointi ruotsin kielen B1-oppimäärässä varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin, myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin arviotaviin tavoitekokonaisuuksiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua. Arviointi on luonteeltaan kannustavaa ja antaa opiskelijoille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös opiskelijoille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Kurssin arvosanalla kuvataan, miten opiskelija on saavuttanut ko. kurssilla oppiaineen opetukselle asetetut tavoitteet. Opintojen edetessä pidemmälle oppiaineen päättöarvioinnin kriteerien merkitys kasvaa kurssin arvosanaa muodostettaessa.

Päättöarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun opiskelija on opiskellut kaikki opinto-ohjelmaansa kuuluvat pakolliset ja valinnaiset kurssit. Päättöarvosana muodostuu suhteuttamalla opiskelijan päättövaiheen osaamisen taso valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Mikäli opiskelija opiskelee oppiaineessa vain yhden kurssin, kurssin arvosana muodostetaan suhteuttamalla opiskelijan osaamisen taso kyseisen oppiaineen päättöarvioinnin kriteereihin. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielenopiskelutaidot			
T1 rohkaista opiskelijaa asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioida oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata opiskelijaa myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	kurssit 1–8	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Opiskelija osaa asettaa omia kielenopiskelutavoitteitaan ja arvioida opiskelutapojaan. Opiskelija osaa toimia vuorovaikutustilanteessa toisia kannustaen.
T2 rohkaista opiskelijaa näkemään ruotsin taito tärkeänä osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista ja rohkaista ruotsinkielisten oppimisympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen myös opiskelun ulkopuolella	kurssit 1–8	Ruotsin kielen käyttöalueiden ja -mahdollisuuksien tunnistaminen omassa elämässä	Opiskelija osaa maininta joitakin ruotsin kielen käyttöalueita ja -mahdollisuuksia. Opiskelija huomaa, mihin hän voi käyttää ruotsin kielen taitoaan myös opintojen ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan opintojen päätyttyä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso A1.3
T3 järjestää opiskelijoille tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta	kurssit 1–8	Vuorovaikutustaito erilaisissa tilanteissa	Opiskelija selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.
T4 tukea opiskelijaa kielellisten viestintästrategioiden käytössä	kurssit 1–8	Viestintästrategioiden käyttö	Opiskelija osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Opiskelija osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Opiskelija joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.
T5 auttaa opiskelijaa laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	kurssit 1–8	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Opiskelija osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso A1.3
T6 rohkaista opiskelijaa tulkitsemaan monentyyppisiä puhuttuja ja kirjoitettuja ruotsinkielisiä tekstejä oman edistymisen kannalta sopivimmalla vaikeustasolla	kurssit 1–8	Tekstien tulkintataidot	Opiskelija ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Opiskelija pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A1.3
T7 tarjota opiskelijalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	kurssit 1–8	Tekstien tuottamistaidot	Opiskelija osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Opiskelija pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä. Opiskelija ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.
Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T8 ohjata opiskelijaa tutustumaan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä Pohjoismaita yhdistäviin arvoihin	kurssit 1–8	Pohjoismaisen kieliympäristön ja arvojen hahmottaminen	Opiskelija osaa kertoa, mitä kieliä Pohjoismaissa puhutaan ja kuvaila Pohjoismaita yhdistäviä arvoja.
T9 ohjata opiskelijaa havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisen tukena	kurssit 1–8	Kielellinen päättely	Opiskelija osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa niitä. Opiskelija tuntee ruotsin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.

9.3.2.2 VIERAS KIELI, ENGLANTI, A-OPPIMÄÄRÄ

Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa oppimisen ilolle ja luovuudelle.

Englannin kielen opetus on osa kielikasvatusta. Opiskelijoissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa englanninkielisissä ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia opiskelijoita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla opiskelijoita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Englannin kielen opiskelu valmistaa opiskelijoita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja opiskelijoiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetus vahvistaa opiskelijan luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Opiskelijoille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus pyritään järjestämään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Opiskelijoiden erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja eri kielten välille sekä opiskelijoiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Tavoitteena on, että opiskelija harjaantuu hakemaan osaamillaan kielillä tietoa. Myös työelämässä tarvittavaan kielitaitoon kiinnitetään huomiota tekstien ja tehtävien valinnassa.

Englannin kielen opiskelu aikuisten perusopetuksessa (A-oppimäärä)

Näissä opetussuunnitelman perusteissa on 12 englannin A-oppimäärän kurssia, jotka ovat opiskelijalle pakollisia tai valinnaisia. Opiskelija, jolla ei ole englannin kielessä aiempia opintoja tai muulla tavoin hankittua englannin taitoa, aloittaa opintonsa kurssista 1. Kaikki tavoitteet (T1-T10) ovat mukana kaikilla kursseilla, mutta niiden painotus voi vaihdella. Tämän oppimäärän opiskelu on voinut alkaa jo aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa, jolloin siitä on myös voinut alkaa karttua opintosuorituksia.

Englannin kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteet varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Opetuksen tavoitteet	Kurssit	Laaja-alainen osaaminen

Kielenopiskelutaidot		
T1 rohkaista opiskelijaa elinikäiseen kielenopiskeluun, asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioida oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata opiskelijaa myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	kurssit 1–12	L1, L3, L5
T2 kannustaa löytämään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista	kurssit 1–12	L2, L4, L5, L6, L7
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa		
T3 rohkaista opiskelijaa osallistumaan keskusteluihin monenlaisista tämän elämäkokemukseen sopivista aiheista, joissa voidaan käsitellä myös mielipiteitä	kurssit 1–12	L4
T4 tukea opiskelijan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensatiokeinojen käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä	kurssit 1–12	L4
T5 auttaa opiskelijaa tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea opiskelijoiden rakentavaa kulttuurienvälistä viestintää	kurssit 1–12	L2
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä		
T6 tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita	kurssit 1–12	L4
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä		
T7 ohjata opiskelijaa tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista kiinnittäen huomiota rakenteiden monipuolisuuteen ja ohjaten hyvään ääntämiseen	kurssit 1–12	L5
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen		
T8 motivoida opiskelijaa arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä Suomen ja maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia	kurssit 1–12	L2, L5
T9 edistää opiskelijan taitoa pohtia englannin asemaa ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja	kurssit 1–12	L1, L2
T10 ohjata opiskelijaa havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia englannin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisen tukena	kurssit 1–12	L1, L4

Englannin kielen A-oppimäärän kurssit varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

ena1 Kielitaidon alkeet: Lähtökohtia englannin opiskelulle

Tutustutaan englannin opiskeluun. Harjoitellaan itseä koskevien tietojen kertomista ja vaihtamista. Painotetaan englanninkielisen puheen havainnointia ja ääntämistä. Opetellaan kielenopiskelutaitoja.

ena2 Kielitaidon alkeet: Perusviestintää arkipäivän sosiaalisissa tilanteissa

Harjoitellaan toimintaa tavanomaisimmissa sosiaalisissa kohtaamistilanteissa (perhe, suku ja ystävät, vapaa-aika). Painotetaan edelleen puhumista ja ääntämistä. Opetellaan kielenopiskelutaitoja ja joidenkin kielitaidon alkuvaiheessa tarvittavien viestintästrategioiden käyttöä.

ena3 Kielitaidon alkeet: Vuorovaikutus asiointitilanteissa

Harjoitellaan kohtaamista arkipäivän asiointitilanteissa. Kiinnitetään huomiota tilanteeseen sopivaan kielenkäyttöön. Painotetaan edelleen puhumista ja ääntämistä.

ena4 Kehittyvä kielitaito: Opiskelu ja koulutus

Opetellaan käyttämään englantia opiskeluun ja koulutukseen liittyvissä yhteyksissä omien tarpeiden mukaan painottaen.

ena5 Kehittyvä kielitaito: Työelämässä toiminen ja muita muodollisia tilanteita

Opetellaan käyttämään englantia työelämään liittyvissä yhteyksissä sekä erilaisissa muodollista kielenkäyttöä edellyttävissä tilanteissa. Tutustutaan myös kohteliaisiin tapoihin viestiä vaativammissa sosiaalisissa tilanteissa kuten ihmisen elinkaareen liittyvissä juhlissa ja tilaisuuksissa.

ena6 Kehittyvä kielitaito: Palvelu- ja viranomaistilanteet ja osallistuva kansalainen

Harjoitellaan toimimista vaativammissa palvelutilanteissa, kuten terveydenhoidossa ja viranomaisten kanssa asioimisessa. Tarkastellaan yhteiskunnallista osallistumista ja vaikuttamista sekä yhteisöissä toimimista. Harjoitellaan näissä yhteyksissä vaadittavaa kielitaitoa.

ena7 Kehittyvä kielitaito: Kertomuksia minusta ja ympäristöstäni

Käsitellään asumista erilaisissa ympäristöissä ja tehdään havaintoja lähiympäristöstä ja sen ilmiöistä. Opetellaan viestimään omasta taustasta ja kertomaan omia tarinoita. Pohditaan arjesta nousevia kysymyksiä ja tilanteita. Opetuksessa painottuu suullinen vuorovaikutus.

ena8 Kehittyvä kielitaito: Ajankohtaiset ilmiöt

Käsitellään erilaisia ajankohtaisia asioita ja ilmiöitä, kuten yhteiskunnalliset tapahtumat ja muuttuva maailma ottaen huomioon opiskelijoiden erilaiset taustat. Opetuksessa painottuu kirjallinen vuorovaikutus. Kurssilla voidaan hyödyntää myös sopivantasoisia medioita ja muita lähteitä tiedon hakemisessa ja ilmiöistä keskustellessa.

ena9 Kulttuurikohtaamisia

Tutustutaan erilaisiin kulttuuri-ilmiöihin ja vapaa-ajanviettotapoihin, esimerkiksi harrastuksiin, jaetaan kokemuksia ja pohditaan niitä.

ena10 Globaalienglanti

Tutustutaan englannin asemaan lingua francana ja useiden maiden virallisena kielenä. Tarkastellaan englanninkielisten maiden elämäntyyplejä ja kulttuureja. Pohditaan englannin kieleen, sen variantteihin ja

asemaan liittyviä ilmiöitä sekä mahdollisuuksien mukaan arvoja suhteessa Suomen ja maailman monikielisyteen.

ena11 Liikkuvuus ja kansainvälisyys

Opiskellaan liikkumisessa ja kansainvälisissä kontakteissa tarvittavaa kieltä ja tutustutaan niihin liittyviin toimintaympäristöihin. Harjoitellaan käyttämään englantia erilaisissa yhteyksissä, kuten yhteydenpidossa ulkomaille, maasta muutossa, matkailussa tai kansainvälisten järjestöjen toiminnassa.

ena12 Avaimet elinikäiseen kieltenopiskeluun

Pohditaan ja tarkastellaan opiskelijoiden jatkosuunnitelmia ja tulevaisuudessa tarvittavia taitoja ja tietoa. Lisäksi opiskelija voi laatia oman kielitaidon portfolion, jonka avulla kehittää kielitaitoaan, kartoittaa oman kielitaitonsa tasoa sekä arvioi kielenopiskelu- ja vuorovaikutustaitojaan. Vaihtoehtoisesti portfoliota voidaan ryhtyä kokoamaan aiempien kurssien kuluessa.

Englannin kielen A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi luonnollista ja opiskelijalle merkityksellistä. Opiskelijoita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuunottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työväliseen avulla. Toiminnallisuuden ja yhdessä oppimisen avulla opiskelijat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Teksteistä hankitaan tietoa, niitä jaetaan ja julkaistaan.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki englannin kielen A-oppimäärässä

Opiskelijoita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee opiskelijoiden kielitaidon kehittymistä. Opiskelijoita kannustetaan opiskelemaan myös muita tarjolla olevia kieliä. Opiskelijoille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai englantia entuudestaan osaaville opiskelijoille.

Opiskelijan oppimisen arviointi englannin kielen A-oppimäärässä varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin, myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin arvioitaviin tavoitekokonaisuuksiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua. Arviointi on luonteeltaan kannustavaa ja antaa opiskelijoille mahdollisuuden painottaa itselleen luonteellisia ilmaisumuotoja. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös opiskelijoille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Kurssin arvosanalla kuvataan, miten opiskelija on saavuttanut ko. kurssilla oppiaineen opetukselle asetetut tavoitteet. Opintojen edetessä pidemmälle oppiaineen päättöarvioinnin kriteerien merkitys kasvaa kurssin arvosanaa muodostettaessa.

Päättöarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun opiskelija on opiskellut kaikki opinto-ohjelmaansa kuuluvat pakolliset ja valinnaiset kurssit. Päättöarvosana muodostuu suhteuttamalla opiskelijan päättövaiheen osaamisen taso valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Mikäli opiskelija opiskelee oppiaineessa vain yhden kurssin, kurssin arvosana muodostetaan suhteuttamalla opiskelijan osaamisen taso kyseisen oppiaineen päättöarvioinnin kriteereihin. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Englannin kielen A-oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Kielenopiskelutaidot			
T1 rohkaista opiskelijaa elinikäiseen kielenopiskeluun, asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioida oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata opiskelijaa myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	kurssit 1–12	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö sekä elinikäisen kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Opiskelija osaa toimia erilaisissa oppimisympäristöissä ja osaa hyödyntää opiskeluvälineitä kielen oppimista edistävällä tavalla. Opiskelija osaa arvioida omia kielenopiskelutavoitteitaan ja opiskelutapojaan. Opiskelija huomaa, mihin hän voi käyttää englannin kielen taitoaan myös opintojen ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan opintojen päätyttyä.
T2 kannustaa löytämään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista	kurssit 1–12	Maailmankansalaisen taitojen kehittäminen englannin kieltä käyttämällä	Opiskelija osaa tehdä havaintoja mahdollisuuksista toimia englanninkielisessä toimintaympäristössä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso B1.1
T3 rohkaista opiskelijaa osallistumaan keskusteluihin monenlaisista tämän elämäkokemukseen sopivista aiheista, joissa voidaan käsitellä myös mielipiteitä	kurssit 1–12	Vuorovaikutustaito erilaisissa tilanteissa	Opiskelija pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa.
T4 tukea opiskelijan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensatiokeinojen käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä	kurssit 1–12	Viestintästrategioiden käyttö	Opiskelija pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin. Opiskelija osaa kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen sekä pystyy neuvottelemaan

			tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.
T5 auttaa opiskelijaa tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea opiskelijoiden rakentavaa kulttuurienvälistä viestintää	kurssit 1–12	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Opiskelija osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Opiskelija pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso B1.1
T6 tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita	kurssit 1–12	Tekstien tulkintataidot	Opiskelija ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästä ja lähes normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä. Opiskelija ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Opiskelija löytää pääajatuksen, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso B1.1
T7 ohjata opiskelijaa tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista kiinnittäen huomiota rakenteiden monipuolisuuteen ja ohjaten hyvään ääntämiseen	kurssit 1–12	Tekstien tuottamistaidot	Opiskelija osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista. Opiskelija käyttää melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Opiskelija osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T8 motivoida opiskelijaa arvostamaan omaa kieltä ja kulttuuritaustaansa sekä Suomen ja maailman kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia	kurssit 1–12		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T9 edistää opiskelijan taitoa pohtia englannin asemaa ja variantteihin	kurssit 1–12	Kielten statuksiin liittyvien kysymysten hahmottaminen	Opiskelija osaa kuvata pääpiirteittäin, missä englantia puhutaan ja mainita englannin

liittyviä ilmiöitä ja arvoja			levinneisyyden syitä sekä pohtia englannin kielen asemaan, variantteihin ja arvostuksiin liittyviä ilmiöitä.
T10 ohjata opiskelijaa havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia englannin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisen tukena.	kurssit 1–12	Kielellinen päättely	Opiskelija osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa johtopäätöksiään sekä verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä. Opiskelija tuntee englannin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.

9.3.3 MATEMATIIKKA

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää opiskelijoiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää opiskelijoiden kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia. Matematiikan kumulatiivisesta luonteesta johtuen opetus etenee systemaattisesti. Konkretia ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Oppimista tuetaan hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Matematiikan opetus tukee opiskelijoiden myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan ja positiivista minäkuvausta matematiikan oppijoina. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa opiskelijat ottavat vastuuta omasta oppimisestaan.

Opetus ohjaa opiskelijoita ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetus kehittää opiskelijoiden kykyä käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti.

Matematiikan opetuksen tavoitteet varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 vahvistaa opiskelijan motivaatiota, positiivista minäkuvausta ja itseluottamusta matematiikan oppijana	ma1-ma8	L1, L3, L5
T2 kannustaa opiskelijaa ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien	ma1-ma8	L3, L7
Työskentelyn taidot		
T3 ohjata opiskelijaa havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä	ma1-ma8	L1, L4
T4 harjaannuttaa opiskelijaa täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti	ma1-ma8	L1, L2, L4, L5
T5 tukea opiskelijaa loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä	ma1-ma8	L1, L3, L4, L5, L6
T6 ohjata opiskelijaa arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä	ma1-ma8	L1, L3, L4, L6
T7 rohkaista opiskelijaa soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa	ma1-ma8	L1 - L7
T8 ohjata opiskelijaa kehittämään tiedonhallinta- ja analysointitaitoja sekä opastaa opiskelijaa tiedon kriittiseen tarkasteluun	ma1-ma8	L1, L4, L5
T9 opastaa opiskelijaa soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa	ma1-ma8	L5
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet		
T10 vahvistaa päättely- ja päässälaskutaitoa sekä kannustaa opiskelijaa käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa	ma1-ma8	L1, L3, L4

T11 ohjata opiskelijaa kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla	ma1, ma2	L1, L4
T12 tukea opiskelijaa laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalitylukuihin	ma1, ma2	L1, L4
T13 tukea opiskelijaa laajentamaan ymmärrystään prosenttilaskennasta	ma6	L1, L3, L6
T14 ohjata opiskelijaa ymmärtämään tuntemattoman käsitteen ja kehittämään yhtälönratkaisutaitojaan	ma3, ma4	L1, L4
T15 ohjata opiskelijaa ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen sekä ohjata opiskelijaa harjoittelemaan funktion kuvaajan tulkitsemista ja tuottamista	ma3, ma4, ma7	L1, L4, L5
T16 tukea opiskelijaa ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä	ma5	L1, L4, L5
T17 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia	ma5, ma8	L1, L4, L5
T18 kannustaa opiskelijaa kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia	ma5, ma8	L1, L4
T19 ohjata opiskelijaa määrittämään tilastollisia tunnuslukuja ja laskemaan todennäköisyyksiä	ma6, ma7	L3, L4, L5
T20 ohjata opiskelijaa kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitoaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen	ma1-ma8	L1, L4, L5, L6

Matematiikan kurssit varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Kaikilla kursseilla: Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti. Rohkaistaan opiskelijoita käyttämään ajattelua tukevia piirroksia ja välineitä. Vahvistetaan opiskelijoiden päättelykykyä ja taitoa perustella. Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista. Tutustutaan todistamisen perusteisiin. Syvennetään algoritmista ajattelua. Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä. Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

ma0a (valinnainen)

Kerrataan alakoulun asioita opiskelijoiden tarpeen mukaan.

ma0b (valinnainen)

Kerrataan alakoulun asioita opiskelijoiden tarpeen mukaan.

ma1 Luvut ja laskutoimitukset I (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisällöt:

Lukualuetta laajennetaan ja harjoitellaan laskutoimituksia reaalitylukujen joukossa. Vahvistetaan opiskelijoiden kokonaislukujen peruslaskutoimitusten ymmärtämistä. Syvennetään vastaluvun käsitettä ja opitaan käänteisluku. Pehdytään lukujen jaollisuuteen ja jaetaan lukuja alkutekijöihin. Vahvistetaan

laskutaitoa murtoluvuilla ja opitaan murtoluvun kertominen ja jakaminen murtoluvulla. Tutkitaan ja muodostetaan lukujonoja.

ma2 Luvut ja laskutoimitukset II (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Syvennetään desimaalilukujen laskutoimituksien osaamista. Vahvistetaan ymmärrys tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä perehdytään pyöristämissääntöihin. Harjoitellaan potenssilaskentaa eksponenttina kokonaisluvut. Opitaan neliöjuuren käsite ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa. Varmistetaan prosenttien käsitteen ymmärrys.

ma3 Lausekkeet (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Harjoitellaan muodostamaan lausekkeitä ja sieventämään niitä. Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeen arvon laskemiseen. Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä. Tutustutaan polynomien käsitteeseen sekä harjoitellaan polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolaskua.

ma4 Yhtälöt (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Perehdytään tuntemattoman käsitteeseen. Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä. Yhtälöpareja ratkaistaan algebrallisesti. Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuksiin. Verrantoa käytetään tehtävien ratkaisussa. Tutustutaan epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä. Muodostetaan ja ratkaistaan vaillinaisia toisen asteen yhtälöitä.

ma5 Geometria (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Laajennetaan pisteen, viivan, janan, puolisuoran, suoran ja kulman käsitteiden ymmärtämistä. Tutkitaan suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia. Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä. Harjoitellaan geometrista konstruointia. Opitaan kehä- ja keskuskulma sekä tutustutaan Thaleen lauseeseen. Lasketaan monikulmioiden piirejä ja pinta-aloja. Harjoitellaan laskemaan ympyrän pinta-ala, kehän ja kaaren pituus sekä sektorin pinta-ala. Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.

ma6 Prosentit (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Lasketaan prosenttiosuuksia ja prosenttiluvun osoittamia määriä kokonaisuuksista. Lisäksi opitaan laskemaan muuttunut arvo, perusarvo sekä muutos- ja vertailuprosentti. Tutustutaan klassiseen ja tilastolliseen todennäköisyyslaskentaan sekä syvennetään taitoa laskea erilaisten vaihtoehtojen lukumääriä.

ma7 Funktiot ja tilastot (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Perehdytään funktion käsitteeseen. Piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon. Opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet. Määritetään funktioiden nollakohtia. Tulkitaan erilaisia kuvaajia esimerkiksi tutkimalla funktion kasvamista ja vähenemistä. Yhtälöpareja ratkaistaan graafisesti. Vahvistetaan keskiarvon ja tyyppiarvon ymmärtäminen sekä määritetään frekvenssejä ja suhteellisia frekvenssejä sekä mediaaneja. Tutustutaan hajonnan käsitteeseen. Harjoitellaan aineiston keräämistä, jäsentämistä ja analysointia. Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia kuvaajia.

ma8 Geometria ja trigonometria (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Sovelletaan Pythagoraan lausetta, Pythagoraan lauseen käänteislausetta ja trigonometrisia funktioita suorakulmaiseen kolmioon. Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita konkreettien mallien ja tieto- ja viestintäteknologian avulla. Lasketaan pallojen, lieriöiden ja kartioiden pinta-aloja ja tilavuuksia. Tutustutaan todistamisen perusteisiin. Harjoitellaan yksinkertaisten väitelauseiden totuusarvon päättelyä.

ma9 Lausekkeita ja yhtälöitä (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tämän kurssin sisällöt valitaan paikallisesti niin, että ne kertaavat keskeisiä matematiikan käsitteitä ja tiedonaloja ja antavat matemaattista lisäpohjaa jatko-opintoja silmällä pitäen. Tällä kurssilla voidaan syventää esim. polynomilausekkeiden käsittelyä ja yhtälönratkaisua.

Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet aikuisten varsinaisessa perusopetuksessa

Opetuksen lähtökohdat valitaan opiskelijoita kiinnostavista aiheista, ilmiöistä ja niihin liittyvistä ongelmista. Konkretia toimii tärkeänä osana matematiikan opiskelua. Rohkaistaan opiskelijoita käyttämään ajattelua tukevia piirroksia ja välineitä. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Ongelmia matematisoidaan, ratkaistaan ja tulkitaan yksin ja yhdessä. Yhdessä työskennellessä jokainen toimii sekä itsensä että ryhmän hyväksi. Tieto- ja viestintäteknologiaa, kuten taulukkolaskentaa ja dynaamista geometriaohjelmistoa, hyödynnetään opetuksen, oppimisen, tuottamisen, arvioinnin sekä luovuuden välineenä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa aikuisten varsinaisessa perusopetuksessa

Jokaisella opiskelijalla on mahdollisuus saada opetusta myös aiempien vuosiluokkien keskeisimmistä sisällöistä, jos hän ei hallitse niitä riittävästi. Lisäksi annetaan ennakoivaa tukea tarvittaessa uusien sisältöjen oppimiseksi. Opiskelijoiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti yhdessä opiskelijan kanssa. Opiskelijoille korostetaan asioiden ymmärtämisen tärkeyttä. Opiskelijoita tuetaan suurempien asiakokonaisuuksien hahmottamisessa ja yhteyksien löytämisessä. Eriyttämisessä otetaan huomioon opiskelijoiden osaaminen ja annetaan mahdollisuus onnistumisen elämyksiin.

Sisältöjä voidaan rikastuttaa syventämällä yhteisesti käsiteltävää aihetta opiskelijoiden kiinnostuksen ja taitotason mukaan. Taitavia opiskelijoita tuetaan tarjoamalla heille vaihtoehtoisia työskentelymuotoja,

kuten esimerkiksi erilaisia projekteja ja ongelmalähtöisiä tutkimustehtäviä opiskelijoita kiinnostavista matemaattisista aiheista.

Opiskelijan oppimisen arviointi matematiikassa aikuisten varsinaisessa perusopetuksessa

Arviointi on rakentavaa. Arviointi ohjaa opiskelijoita kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä työskentelemään pitkäjänteisesti. Palaute auttaa opiskelijoita ymmärtämään, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten. Lisäksi palaute tukee opiskelijoiden positiivista minäkuvaa matematiikan oppijana.

Opiskelijoilla on aktiivinen rooli arvioinnissa. Itsearviointissa opiskelijat oppivat asettamaan tavoitteita oppimiselleen. Lisäksi opiskelijoita ohjataan kiinnittämään huomiota tapaan työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.

Opiskelijoille annetaan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Arvioinnin kohteena ovat matemaattiset tiedot ja taidot sekä niiden soveltaminen. Lisäksi arvioinnissa kiinnitetään huomiota tekemisen tapaan ja taitoon perustella ratkaisuja sekä ratkaisujen rakenteeseen ja oikeellisuuteen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös taito hyödyntää välineitä mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiaa. Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Tuotoksen arvioinnissa kiinnitetään huomiota tuotoksen matemaattiseen sisältöön ja esitystapaan. Palautteella ohjataan opiskelijoita ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Opiskelijoita ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Kurssin arvosanalla kuvataan, miten opiskelija on saavuttanut ko. kurssilla oppiaineen opetukselle asetetut tavoitteet. Opintojen edetessä pidemmälle oppiaineen päättöarvioinnin kriteerien merkitys kasvaa kurssin arvosanaa muodostettaessa.

Päättöarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun opiskelija on opiskellut kaikki opinto-ohjelmaansa kuuluvat pakolliset ja valinnaiset kurssit. Päättöarvosana muodostuu suhteuttamalla opiskelijan päättövaiheen osaamisen taso valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Mikäli opiskelija opiskelee oppiaineessa vain yhden kurssin, kurssin arvosana muodostetaan suhteuttamalla opiskelijan osaamisen taso kyseisen oppiaineen päättöarvioinnin kriteereihin. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Matematiikan päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet matematiikassa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 vahvistaa opiskelijan motivaatiota, positiivista minäkuvaa ja itseluottamusta matematiikan oppijana	ma1-ma8		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen.
T2 kannustaa opiskelijaa ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien	ma1-ma8	Vastuunottaminen opiskelusta	Opiskelija ottaa vastuun omasta oppimisestaan ja osallistuu ryhmän toimintaan.
Työskentelyn taidot			
T3 ohjata opiskelijaa havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä	ma1-ma8	Opittujen asioiden yhteydet	Opiskelija havaitsee ja selittää oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä
T4 harjaannuttaa opiskelijaa täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti	ma1-ma8	Ilmaisu	Opiskelija osaa ilmaista matemaattista ajatteluaan sekä suullisesti että kirjallisesti.
T5 tukea opiskelijaa loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä	ma1-ma8	Ongelmanratkaisutaidot	Opiskelija osaa jäsentää ongelmia ja ratkaista niitä hyödyntäen matematiikkaa.
T6 ohjata opiskelijaa arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä	ma1-ma8	Taito arvioida ja kehittää matemaattisia ratkaisuja	Opiskelija osaa arvioida matemaattista ratkaisuaan ja tarkastelee kriittisesti tuloksen mielekkyyttä.
T7 rohkaista opiskelijaa soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa	ma1-ma8	Matematiikan soveltaminen	Opiskelija soveltaa matematiikkaa eri ympäristöissä.
T8 ohjata opiskelijaa tiedonhallinta- ja analysointitaitoja sekä opastaa opiskelijaa tiedon kriittiseen tarkasteluun	ma1-ma8	Tiedon analysointi ja kriittinen tarkastelu	Opiskelija osaa itse hankkia, käsitellä ja esittää tilastotietoa.
T9 opastaa opiskelijaa soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa	ma1-ma8	Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Opiskelija soveltaa tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa.
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet			
T10 vahvistaa päättely- ja päässälaskutaitoa sekä kannustaa opiskelijaa käyttämään	ma1-ma8	Päättely- ja laskutaito	Opiskelija käyttää aktiivisesti päättely-

laskutaitoaan eri tilanteissa			ja päässälaskutaitoa eri tilanteissa
T11 ohjata opiskelijaa kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla	ma1, ma2	Peruslaskutoimitukset rationaaliluvuilla	Opiskelija osaa sujuvasti peruslaskutoimitukset rationaaliluvuilla
T12 tukea opiskelijaa laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalityyppisiin	ma1, ma2	Lukukäsite	Opiskelija tunnistaa reaalityyppiset ja osaa kuvailla niiden ominaisuuksia
T13 tukea opiskelijaa laajentamaan ymmärrystään prosenttilaskennasta	ma6	Prosentin käsite ja prosenttilaskenta	Opiskelija osaa kertoa prosenttien käsitteen käytöstä. Opiskelija osaa laskea prosenttiosuuden, prosenttiluvun osoittaman määrän kokonaisuudesta sekä muutos- ja vertailuprosentin. Opiskelija osaa käyttää tietojaan eri tilanteissa.
T14 ohjata opiskelijaa ymmärtämään tuntemattoman käsitteen ja kehittämään yhtälöratkaisutaitojaan	ma3, ma4	Tuntemattoman käsite ja yhtälöratkaisutaidot	Opiskelija osaa ratkaista ensimmäisen asteen yhtälön symbolisesti. Opiskelija osaa ratkaista vaillinaisen toisen asteen yhtälön esimerkiksi päättelemällä tai symbolisesti.
T15 ohjata opiskelijaa ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen. Ohjata opiskelijaa harjoittelemaan funktion kuvaajan tulkitsemista ja tuottamista	ma3, ma4, ma7	Muuttujan ja funktion käsitteet sekä kuvaajien tulkitseminen ja tuottaminen	Opiskelija ymmärtää muuttujan ja funktion käsitteen sekä osaa piirtää ensimmäisen ja toisen asteen funktion kuvaajan. Opiskelija osaa tulkita kuvaajia monipuolisesti.
T16 tukea opiskelijaa ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä	ma5	Geometrian käsitteet ja niiden väliset yhteydet	Opiskelija osaa nimetä ja kuvailla suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia sekä niiden välisiä

			yhteyksiä
T17 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia	ma5, ma8	Suorakulmaisen kolmion ja ympyrän ominaisuudet	Opiskelija osaa käyttää Pythagoraan lausetta ja trigonometrisia funktioita. Opiskelija ymmärtää kehäkulman ja keskuskulman käsitteet.
T18 kannustaa opiskelijaa kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia	ma5, ma8	Pinta-alojen ja tilavuuksien laskutaito	Opiskelija osaa laskea tasokuvioiden pinta-aloja ja kappaleiden tilavuuksia. Opiskelija osaa pinta-ala- ja tilavuusyksiköiden muunnoksia.
T19 ohjata opiskelijaa määrittämään tilastollisia tunnuslukuja ja laskemaan todennäköisyyksiä	ma6, ma7	Tilastolliset tunnusluvut ja todennäköisyyslaskenta	Opiskelija hallitsee keskeiset tilastolliset tunnusluvut ja osaa antaa niistä esimerkkejä. Opiskelija osaa määrittää sekä klassisia että tilastollisia todennäköisyyksiä.
T20 ohjata opiskelijaa kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitoaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen	ma1-ma8	Algoritminen ajattelu ja ohjelmointitaidot	Opiskelija osaa soveltaa algoritmisen ajattelun periaatteita ja osaa ohjelmoida yksinkertaisia ohjelmia.

9.3.4 USKONTO

Opetuksen järjestäjän tulee järjestää opiskelijoiden enemmistön uskonnon mukaista uskonnon opetusta ja muiden uskontojen opetusta perusopetuslain 13 §:n mukaan. Opetuksen järjestäjän tulee tarjota katsomusaineena myös elämäkatsomustietoa.⁴⁹

Uskonnon oppimääränä voi olla evankelisluterilainen uskonto, ortodoksinen uskonto, islam tai minkä tahansa muun Suomessa rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan uskonto.

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä aikuisten perusopetuksessa on antaa opiskelijalle uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Opiskelijaa ohjataan perehtymään omaan uskontoperinteeseen, opiskeltavan uskonnon perusteisiin ja sen monimuotoisuuteen, uskonto- ja katsomusperinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa.

Oppiaine edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä uskontojen ja katsomusten monilukutaitoa. Opetuksessa annetaan monipuolista tietoa uskonnosta sekä autetaan opiskelijaa ymmärtämään siitä käytävää keskustelua. Opiskelijaa ohjataan tarkastelemaan uskontoja eri näkökulmista sekä kriittiseen ajatteluun. Opetuksessa pohditaan uskon ja tiedon suhdetta sekä uskonnoille ominaista kieltä, symboliikkaa ja käsitteistöä. Uskonnon opetus antaa valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä. Opetus kannustaa opiskelijaa kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä omaa ja toisen pyhää.

Opetuksessa tutustutaan uskontojen sekä katsomusten eettiseen ajatteluun ja rohkaistaan opiskelijaa pohtimaan omakohtaisesti eettisiä kysymyksiä. Opetus tukee opiskelijan itsetuntemusta, itsensä arvostamista ja elämänhallintataitojen kehittymistä. Opetus antaa aineksia opiskelijan oman identiteetin, elämäkatsomuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin.

Uskonnon opetuksen yleiset tavoitteet varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Opetuksen tavoitteet	Kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata opiskelija havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin monimuotoinen vuorovaikutus sekä uskontoon liittyvä monimuotoisuus	u1	L1, L2
T2 auttaa opiskelijaa syventymään opiskeltavan uskonnon juuriin, lähteisiin, oppiin ja opetukseen sekä levinneisyyteen ja vaikutukseen eri puolilla maailmaa	u1	L2
T3 ohjata opiskelija perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa ja Suomessa siten, että opiskelija ymmärtää uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutussuhteen, tuntee maailman suurten uskontoperinteiden erityispiirteitä ja yhdistäviä tekijöitä sekä tutustuu uskonnottomuuteen	u1	L2, L6
T4 ohjata opiskelija tuntemaan eri uskontoperinteiden tapoja ja symboleita	u1	L2, L4, L6

⁴⁹ Perusopetuslaki (628/1998) § 13

T5 auttaa opiskelijaa havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja ja hahmottamaan uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja	u1, u2	L1, L2, L4, L5, L7
T6 perehdyttää opiskelija eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin ja eri uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin	u2	L2, L7
T7 auttaa opiskelijaa arvioimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina	u1, u2	L5, L6
T8 rohkaista opiskelijaa pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä ja ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä	u2	L7
T9 auttaa opiskelijaa rakentamaan omaa elämäntapamustaan	u2	L1, L2
T10 innostaa opiskelijaa pohtimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta kestävään elämäntapaan	u2	L1, L2
T11 rohkaista opiskelijaa kohtaamaan erilaisia ihmisiä myönteisen vuorovaikutuksen hengessä jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla	u1, u2	L6

Uskonnon kurssit varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

u1 Uskonnot maailmassa (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Opetuksessa käsiteltäviä teemoja ovat uskonnon synty, monimuotoisuus ja suhde muihin uskontoihin. Opetuksessa perehdytään keskeisiin opiskeltavan uskonnon juuriin, lähteisiin, oppiin, opetukseen, levinneisyyteen ja vaikutuksiin sekä eri uskontoihin, katsomuksiin ja uskonnottomuuteen Suomessa ja maailmalla sekä uskontojen kriittiseen tarkasteluun. Kurssin sisällöissä tulee olla maailmankatsomuksia yhdistävää eettisten elementtien käsittelyä. Tärkeitä sisältöjä ovat opiskeltavan uskonnon kulttuurivaikutukseen liittyvät aiheet. Valittavien sisältöjen tulee auttaa opiskelijaa ymmärtämään uskontojen käsittelyä mediassa ja sen kriittistä arviointia ja uskontojen välistä vuorovaikutusta ja dialogia.

Numeroarviointi tämän opetussuunnitelman perusteita soveltaen.

u2 Ihmisenä kasvaminen (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssille valittavat teemat edistävät elämänkysymyksiin, opiskelijan omaan elämään ja minäkuvaan liittyviä pohdintoja. Kurssi sisältää ajankohtaisia ja yhteiskunnallisia eettisiä kysymyksiä sekä osallistumiseen ja vaikuttamiseen yhteisöissä ja yhteiskunnassa liittyviä teemoja. Sisällöissä korostuu opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten etiikka, YK:n Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus sekä ihmisoikeuksien loukkaaminen, kuten holokausti. Sisältöjen valinnassa pitää nousta esiin opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen katsomuksellisten kysymysten merkitys opiskelijan elämäntapomuksen rakentumisessa.

Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Tavoitteena on ilmentää uskontojen ja katsomusten moninaisuutta kunnioittavasti ja arvostavasti. Asioita tarkastellaan kokemuksellisuuden, toiminnallisuuden ja yhteisöllisen oppimisen kautta. Keskeistä on opittavien asioiden käsitteellistäminen. Tavoitteena on kehittää dialogitaitoja, mediataitoja ja uskonnon keskeisiin toimintoihin liittyviä tietoteknisiä taitoja. Opetuksessa kiireettömyyttä, pysähtymistä ja keskustelua korostetaan sekä toteutetaan mahdollisuuksien mukaan vierailuiden ja vierailijoiden kautta. Opetuksessa toteutetaan erilaisia yhteisiä tai omia projekteja.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Uskonnon opetuksessa huomioidaan opiskelijoiden erilaiset taustat ja edellytykset sekä tarpeet. Opetuksen toteutuksessa tehdään toimintaan ja opetukseen liittyvät ratkaisut huomioiden opiskelijoiden erilaiset uskonnolliset ja katsomukselliset taustat ja käytettävät työtavat sovitetaan oppimisen edellytyksiin. Opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta edistäviä yhteisiä tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan opiskelijan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Opiskelijan oppimisen arviointi uskonnon oppiaineessa varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Arviointi perustuu työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin sekä opiskelijoiden monimuotoisten tuotosten tarkasteluun. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Osaaminen oppiaineessa kehittyy kumulatiivisesti opiskelijoiden ajattelun taitojen syventyessä.

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Kurssin arvosanalla kuvataan, miten opiskelija on saavuttanut ko. kurssilla oppiaineen opetukselle asetetut tavoitteet. Opintojen edetessä pidemmälle oppiaineen päättöarvioinnin kriteerien merkitys kasvaa kurssin arvosanaa muodostettaessa.

Päättöarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun opiskelija on opiskellut kaikki opinto-ohjelmaansa kuuluvat pakolliset ja valinnaiset kurssit. Päättöarvosana muodostuu suhteuttamalla opiskelijan päättövaiheen osaamisen taso valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Mikäli opiskelija opiskelee oppiaineessa vain yhden kurssin, kurssin arvosana muodostetaan suhteuttamalla opiskelijan osaamisen taso kyseisen oppiaineen päättöarvioinnin kriteereihin. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Uskonnon päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 ohjata opiskelija havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin monimuotoinen vuorovaikutus sekä uskontoon liittyvä monimuotoisuus	u1	Uskontojen merkityksen ymmärtäminen kulttuurissa ja yhteiskunnassa	Opiskelija osaa nimetä ja luokitella ja analysoida uskonnollisia elementtejä kulttuuri-ilmiöissä.
T2 auttaa opiskelijaa syventymään opiskeltavan uskonnon juuriin, lähteisiin,	u1	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen	Opiskelija osoittaa tuntevansa opiskelemansa uskonnon syntyhistorian. Hän tuntee

oppiin ja opetukseen sekä levinneisyyteen ja vaikutukseen eri puolilla maailmaa			uskonnon perusopetukset sekä osaa luetella merkittävimmät lähteet. Hän tuntee uskonnon maailmanlaajuisen merkityksen.
T3 ohjata opiskelija perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa ja Suomessa siten, että opiskelija ymmärtää uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutussuhteen, tuntee maailman suurten uskontoperinteiden erityispiirteitä ja yhdistäviä tekijöitä sekä tutustuu uskonnottomuuteen	u1	Maailmanuskontojen ja erilaisten katsomusten ymmärtäminen	Opiskelija osoittaa hallitsevansa perustiedot maailmanuskunnoista ja erilaisista katsomusperinteistä. Hän tunnistaa uskonnoissa ja katsomuksissa vallitsevaa moninaisuutta.
T4 ohjata opiskelija tuntemaan eri uskontoperinteiden tapoja ja symboleita	u1	Uskonnon ja kulttuurin lukutaito	Opiskelija tietää eri uskontoperinteiden tapoja ja symboleja. Hän osaa erotella ja luokitella uskonnollisia teemoja mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.
T5 auttaa opiskelijaa havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja ja hahmottamaan uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja	u1, u2	Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Opiskelija osaa esittää perusteltuja mielipiteitä ja osallistuu keskusteluun. Hän osaa tunnistaa ja erotella erilaisia argumentaation tapoja ja argumentteja keskustelussa.
T6 perehdyttää opiskelija eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin ja eri uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin	u2	Eettinen ajattelu ja ihmisoikeusetiikka	Opiskelija tietää eettisen ajattelun keskeisiä käsitteitä. Hän tietää tärkeimmät ihmisoikeussopimukset ja niiden keskeistä sisältöä. Opiskelija tuntee eri uskontojen ja katsomusten eettisiä periaatteita.
T7 auttaa opiskelijaa arvioimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina	u1, u2	Uskontojen ja katsomusten merkityksen ymmärtäminen globaalisti	Opiskelija osaa arvioida uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuisesta merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.
T8 rohkaista opiskelijaa pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänskysymyksiä ja ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä	u2	Kehittyminen eettisessä ajattelussa	Opiskelija pohtii ihmisyyteen kuuluvia elämänskysymyksiä ja ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja osallistuu keskusteluun niistä. Opiskelija

			tunnistaa omia arvojaan ja antaa niille perusteluja.
T9 auttaa opiskelijaa rakentamaan omaa elämäkatsomustaan	u2	Elämäntaitojen hallitseminen	Ei vaikuta arvosanan muodostamisessa
T10 innostaa opiskelijaa pohtimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta kestävään elämäntapaan	u2	Elämäntaidot ja kehittyminen eettisessä ajattelussa	Opiskelija pohtii omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja osaa kertoa niiden vaikutuksen omaan ja toisten ihmisten hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen.
T11 rohkaista opiskelijaa kohtaamaan erilaisia ihmisiä myönteisen vuorovaikutuksen hengessä jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla	u1, u2	Elämäntaidot ja kehittyminen eettisessä ajattelussa	Ei vaikuta arvosanan muodostamisessa.

9.3.5 ELÄMÄNKATSOMUSTIETO

Oppiaineen tehtävä

Elämäkatsomustiedon opetuksen tehtävänä aikuisten perusopetuksessa on edistää opiskelijoiden taitoa etsiä hyvää elämää. Elämäkatsomustiedossa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uudistavina ja luovina toimijoina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä toiminnassaan ja kanssakäymisissä ympäröivän maailman kanssa. Katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämäkatsomustiedossa painotetaan ihmisten mahdollisuuksia vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Tämä koskee myös opiskelijoiden opiskelua ja oppimista. Siksi on keskeistä sovittaa opetukseen ja opiskeluun opiskelijan oma ajattelu- ja kokemusmaailma.

Elämäkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on kehittää opiskelijan valmiuksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitseväiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Tavoitteena on täysivaltainen demokraattinen kansalaisuus globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tämä edellyttää elämäkatsomustiedon opetukselta monipuolisen katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamisen lisäksi eettisen ja kriittisen ajattelu- ja toimintakyvyn sekä oppimisen taitojen kehittämistä. Elämäkatsomustiedossa kriittinen ajattelu ymmärretään perusteita etsivänä, asiayhteydet hahmottavana ja tilannetajuisena sekä itseään korjaavana. Siihen liittyy avoin ja pohdiskeleva asenne.

Elämäkatsomustieto tukee erityisesti seuraavia laaja-alaisen osaamisen alueita: ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1), kulttuurinen osaaminen ja vuorovaikutus (L2), arjen taidot (L3) sekä osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7).

Elämäkatsomustiedon opetuksen yleiset tavoitteet varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Opetuksen tavoitteet	Kurssit	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata opiskelijaa tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä.	et1	L1, L2, L4
T2 tukea opiskelijaa vahvistamaan kulttuurista yleissivistystä, esimerkiksi perehtymällä Unescon maailmanperintöohjelmaan	et1	L2, L7
T3 ohjata opiskelijaa tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia uskomusjärjestelmiä, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa	et1	L1, L2
T4 ohjata opiskelijaa pohtimaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita	et1, et2	L3
T5 ohjata opiskelijaa tunnistamaan katsomusvapauden perustavana ihmisoikeutena sekä tuntemaan katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja	et1	L2, L3, L6, L7
T6 ohjata opiskelijaa ymmärtämään erilaisia elämäkatsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä syitä ja yhteisöllisiä käytäntöjä	et1, et2	L1, L4
T7 kannustaa opiskelijaa maailman moninaisuuden hyväksymiseen ja ymmärtämiseen niin, että opiskelijalla on valmiuksia toimia suvaitsevana ja vastuullisena kansalaisena	et1, et2	L2, L7
T8 tukea opiskelijaa kehittämään eettistä ajatteluaan ja tunnistamaan	et2	L1, L6, L7

vastuun ja oikeuksien näkökulmat		
T9 ohjata opiskelijaa huomaamaan ja ymmärtämään eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään	et2	L5, L7
T10 rohkaista opiskelijaa toimimaan vastuullisesti kestävän tulevaisuuden hyväksi ja vaikuttamaan paikallisesti ja globaalisti	et2	L6, L7
T11 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden eettinen perusta	et2	L1, L7

Elämäkatsomustiedon kurssit varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

et1 Katsomukset ja ihmisoikeudet (pakollinen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla valitaan sisällöiksi opiskelijan maailmankuvan, maailmankatsomuksen ja eri katsomusten keskeisiin piirteisiin liittyviä sisältöjä. Kurssin sisältöjen avulla käydään opiskelijan elämäkatsomuksen ja identiteetin rakentamista tukevia keskusteluja. Kurssin sisällöillä avataan kysymyksiä, jotka auttavat opiskelijaa ymmärtämään Unescon suojelemaa maailman kulttuuri- ja luonnonperintöä ja kulttuurin ilmenemistä muun muassa mediassa ja taiteessa. Kurssilla sisällöiksi otetaan teistisiin ja ateistisiin katsomuksiin nykymaailmassa, esimerkiksi sekulaariin humanismiin, kristinuskoon ja islamiin liittyviä teemoja. Kurssin teemojen valinnalla tuetaan katsomusten historian ja niiden kohtaamisiin liittyviä tietoja ja taitoja sekä katsomusvapauden ja suvaitsevaisuuden toteutumista erilaisissa yhteiskunnissa.

et2 Ihmisenä kasvaminen (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssin keskeisten sisältöjen tulee liittyä etiikan peruskysymyksiin ja pääsuuntiin kuten totuus, hyvyys, kauneus ja oikeudenmukaisuus. Sisältöjen valinnassa tulee toimia niin, että opetuksessa voidaan soveltaa eettistä lähestymistapaa. Sisällöissä nostetaan esiin eettisyys sosiaalisessa mediassa ja muissa tiedotusvälineissä. Kurssilla tarkastellaan kulttuurista moninaisuutta rikkautena, oikeutena ja eettisenä kysymyksenä. Kurssin sisällössä korostuu ihmisarvo, ihmisoikeudet ja ihmisten välinen yhdenvertaisuus. Kurssin aikana tutustutaan ihmisoikeuksien kehitykseen ja ihmisoikeusrikoksiin, kuten holokaustiin. Kurssilla perehdytään luonnon ja yhteiskunnan kestävän tulevaisuuden mahdollisuuksiin sekä ympäristöetiikkaan liittyviin kysymyksiin kuten eläinten oikeuksiin.

Elämäkatsomustiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Työtapojen valinnassa on oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä taata turvallinen ja avoin oppimis- ja keskusteluympäristö, jossa opiskelija kokee tulevansa kuulluksi ja arvostetuksi. Erityisesti kunkin uuden ryhmän aloittaessa ryhmäytyminen on olennainen osa oppimisympäristön rakentumista. Työskentelyssä tuetaan oppimisen itsesäätelytaitojen kehittymistä. Opiskelijat elävät globalisoituneessa mediamaailmassa, jota erilaiset digitaaliset sovellukset muokkaavat. Siksi elämäkatsomustiedon oppimisympäristössä on olennaista, että välitön henkilökohtainen yhteisöllinen kanssakäyminen voi yhdistyä erilaisten medioiden ja digitaalisen vuorovaikutuksen pedagogisesti monipuoliseen hyödyntämiseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämäkatsomustiedossa varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on vahvistaa opiskelijan osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Elämäkatsomustieto oppiaineena tukee opiskelijan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tarjoamalla mahdollisuuksia ja käsitteellisiä välineitä tutkia, jäsentää ja arvioida sekä rakentaa omaa identiteettiä vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Ohjausta ja tukea tarvitaan oppiaineen käsitteellisen sisällön hahmottamiseen erityisesti eettisissä kysymyksissä sekä vuorovaikutus- ja ajattelutaitojen kehittymiseen. Opiskelijoiden yksilöllisen tuen tarpeet sekä mahdollisuus syventymiseen ja yksilölliseen etenemiseen otetaan huomioon työtapojen ja sisältöjen valinnassa. Elämäkatsomustiedon opiskelu ja sisällöt sopivat hyvin oppiainerajat ylittäviin projekteihin ja integroitaviksi muiden oppiaineiden, kuten äidinkielen ja yhteiskuntaopin opintojen kanssa.

Opiskelijan oppimisen arviointi elämäkatsomustiedossa varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Elämäkatsomustiedon arviointi perustuu työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin ja argumentaatioon sekä opiskelijoiden monimuotoisten tuotosten tarkasteluun. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita kuten kysymysten muodostamista, perusteluiden rakentamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Opiskelijoiden itsearviointia ja vertaispalautetta voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Kurssin arvosanalla kuvataan, miten opiskelija on saavuttanut ko. kurssilla oppiaineen opetukselle asetetut tavoitteet. Opintojen edetessä pidemmälle oppiaineen päättöarvioinnin kriteerien merkitys kasvaa kurssin arvosanaa muodostettaessa.

Päättöarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun opiskelija on opiskellut kaikki opinto-ohjelmaansa kuuluvat pakolliset ja valinnaiset kurssit. Päättöarvosana muodostuu suhteuttamalla opiskelijan päättövaiheen osaamisen taso valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Mikäli opiskelija opiskelee oppiaineessa vain yhden kurssin, kurssin arvosana muodostetaan suhteuttamalla opiskelijan osaamisen taso kyseisen oppiaineen päättöarvioinnin kriteereihin. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Numeroarviointi tämän opetussuunnitelman perusteita soveltaen.

Elämäkatsomustiedon päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 ohjata opiskelijaa tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä	et1	käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Opiskelija osaa käyttää katsomuksellisia käsitteitä ja tunnistaa niiden välisiä suhteita.
T2 tukea opiskelijaa vahvistamaan kulttuurista yleissivistystä, esimerkiksi perehtymällä Unescon maailmanperintöohjelmaan	et1	tiedollinen yleissivistys	Opiskelija osaa hankkia tietoa erilaisista kulttuureista ja katsomuksista. Opiskelija tunnistaa Unescon maailmanperintöohjelman lähtökohtia ja joitain maailmanperintökohteita.
T3 ohjata opiskelijaa tuntemaan erilaisia uskonottomia ja uskonnollisia uskomusjärjestelmiä, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa	et1	tiedollinen yleissivistys ja taito soveltaa sitä arvostelukykyisesti	Opiskelija tunnistaa ja osaa nimetä keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien olennaisia piirteitä ja kehityskulkuja, erityisesti seemiläisen monoteismin ja sekulaarin humanismin historiallisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaiheita. Opiskelija oivaltaa, että katsomuksiin on tärkeä tutustua vastuullisesti, tutkivasti ja tieteellisesti.
T4 ohjata opiskelijaa pohtimaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita	et1, et2	ymmärtäminen	Opiskelija osaa selittää uskonnollisuuden luonnetta ja uskontokritiikin pääpiirteitä joistakin filosofisista, historiallisista, uskontotieteellisistä tai yhteiskunnallisista näkökulmista.
T5 ohjata opiskelijaa tunnistamaan katsomusvapauden perustavana ihmisoikeutena sekä tuntemaan katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja	et1	käsitteiden hallinta ja tiedollinen yleissivistys	Opiskelija osaa määritellä katsomusvapauden ihmisoikeutena ja osaa antaa esimerkkejä joistakin katsomusvapauden turvaamisen mekanismeista ja niiden puutteista erilaisissa tilanteessa.
T6 ohjata opiskelijaa ymmärtämään erilaisia elämäkatsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä syitä ja	et1, et2	ymmärtäminen ja arvostelukyky	Opiskelija osaa kuvata erilaisten ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteluja.

yhteisöllisiä käytäntöjä			
T7 kannustaa opiskelijaa maailman moninaisuuden hyväksymiseen ja ymmärtämiseen niin, että opiskelijalla on valmiuksia toimia avarakatseisena ja vastuullisena maailmankansalaisena	et1, et2	ymmärtäminen, arvostelukyky, vuorovaikutustaidot ja toimintavalmiudet	Opiskelija osaa kuvata vastuunsa muista ihmisistä ja yhteiskunnasta sekä osaa ottaa toiset ihmiset ja ympäristön huomioon toiminnassaan.
T8 tukea opiskelijaa kehittämään eettistä ajatteluaan ja tunnistamaan vastuun ja oikeuksien näkökulmat	et2	käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Opiskelija osaa käyttää eettistä käsitteistöä sekä osaa tulkita ja soveltaa sitä ajattelussaan ja toiminnassaan.
T9 ohjata opiskelijaa huomaamaan ja ymmärtämään eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään	et2	ymmärtäminen, arvostelukyky, ja vuorovaikutustaidot	Opiskelija osaa keskustella elämänsä ja tulevaisuuteen liittyvistä ulottuvuuksista
T10 rohkaista opiskelijaa toimimaan vastuullisesti kestävän tulevaisuuden hyväksi ja vaikuttamaan paikallisesti ja globaalisti	et2	käsitteiden hallinta, arvostelukyky ja toimintavalmiudet	Opiskelija osaa nimetä keskeisiä luonnon ja yhteiskunnan kestävään tulevaisuuteen liittyviä käsitteitä, osaa soveltaa niitä koskevaa tietoa toiminnassaan sekä tuntee keinoja vaikuttaa paikallisesti ja globaalisti.
T11 ohjata opiskelija ymmärtämään ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden eettinen perusta	et2	ymmärtäminen ja arvostelukyky	Opiskelija tietää tärkeimmät ihmisoikeuksiin, yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon liittyvät käsitteet.

9.3.6 HISTORIA

Oppivelvollisten historian opetuksen aloitus varhentuu valtioneuvoston asetuksella 422/2012. Tämä muutos vaikuttaa historian opetukseen aikuisten perusopetuksessa siten, että historian opiskelu alkaa jo alkuvaiheen aikana. Jos opiskelija ei ole suorittanut alkuvaiheen opintoja tai jos hänellä ei ole lainkaan historian opintoja Suomessa, alkuvaiheen aineksia tulee integroida historian opetukseen varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa.

Oppiaineen tehtävä

Historian opetuksen tehtävänä on kehittää opiskelijan historiatietoisuutta sekä ymmärrystä omista juuristaan. Historian opiskelu auttaa opiskelijaa ymmärtämään ympäröivää yhteiskuntaa ja kulttuuria. Menneisyyttä koskevan tiedon avulla opiskelijaa autetaan hahmottamaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä. Historian opiskelu kehittää erityisesti opiskelijan ajattelua, monilukutaitoa sekä kulttuurien tuntemusta. Tarkoituksena on edistää opiskelijan kehittymistä oma-aloitteiseksi ja erilaisuutta ymmärtäväksi demokraattisen yhteiskunnan jäseneksi, joka kykenee suunnittelemaan tavoitteellisesti omaa tulevaisuuttaan.

Historian opetuksessa opiskelija perehtyy yhteiskunnan kehityksen päälinjoihin. Häntä ohjataan ymmärtämään historiatiedon tulkinnallisuutta, moniperspektiivisyyttä ja historiallisessa kehityksessä ilmenevää muutosta ja jatkuvuutta. Opiskelijaa ohjataan näkemään yksilön merkitys historiallisena toimijana sekä oivaltamaan toiminnan taustalla esiintyviä tekijöitä ja ihmisten motiiveja. Historian opiskelun kautta opiskelija oppii tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja ja niissä tapahtuneita muutoksia sekä ymmärtämään yhteiskunnan tapakulttuuria ja toimintatapoja. Opiskelija tutustuu lisäksi historiantutkimuksen lähtökohtaan, jonka mukaan menneestä pyritään muodostamaan mahdollisimman luotettava kuva saatavilla olevan todistusaineiston perusteella ja että tämä kuva voi ajan kuluessa muokkaantua.

Varsinaisen aikuisten perusopetuksen täydentävät näkökulmat oppiaineen tehtävään

Historian oppiaineen tehtävä on tarjota opiskelijalle välineitä ymmärtää ja selittää ympäröivää yhteiskuntaa. Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa ja muutoin opittuja taitoja ja tietoja pidetään lähtökohtana, jonka päälle varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa rakennetaan kattavampaa osaamista ja tietämystä. Opetuksessa painotetaan opetettavan asiasisällön merkityksellisyttä ja yhteyttä omaan arkeen, ympäröivään maailmaan ja nykyhetkeen. Tarkoituksena on lisätä paitsi aikuisopiskelijan historia- ja kulttuuritietoutta, myös opiskelunvalmiuksia sekä itseymmärrystä oppijana. Historian oppiaineessa kannustetaan omien tulkintojen tekoon, perusteluun ja ilmaisuun sekä suullisesti että kirjallisesti opiskelijan omat lähtökohdat huomioon ottaen yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa.

Historian opetuksen yleiset tavoitteet varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen

Historian ilmiöiden ymmärtäminen		
T1 tukea opiskelijaa vahvistamaan taitoaan hahmottaa historian käsitteitä ja aikaa sekä kronologiaa	hi1-hi3	L1, L4
T2 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita asioita	hi1-hi3	L1, L4, L6
T3 rohkaista opiskelijaa arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille	hi1-hi3	L1, L3, L4, L7
T4 tukea opiskelijaa vahvistamaan taitojaan arvioida tietolähteiden luotettavuutta sekä ymmärtää niiden monitulkintaisuutta	hi1-hi3	L1, L4, L7
Historiallisen tiedon käyttäminen		
T5 harjaannuttaa opiskelijaa selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta	hi1-hi3	L1, L4
T6 auttaa opiskelijaa käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä sekä muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta	hi1-hi3	L1-L7
T7 ohjata opiskelija tunnistamaan keskeisiä ihmisen elämään ja yhteiskuntaan vaikuttaneita muutoksia sekä esittämään muutoksille syitä	hi1-h3	L1, L2, L4
T8 ohjata opiskelijaa perehtymään kulttuureissa ja ihmisten ajattelussa tapahtuneisiin muutoksiin	hi1-h3	L2
T9 auttaa opiskelijaa oivaltamaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä sekä ihmisten toiminnan motiiveja	hi1-hi3	L7
T10 ohjata opiskelija tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja ja arvojännitteitä ja näissä tapahtuneita muutoksia	hi1-hi3	L2
T11 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja selittämään suomalaista kulttuuria, identiteettiä ja yhteiskuntaa sen historiallisen kehityksen kautta	hi3	L7

Historian kurssit varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Kurssien rakenteessa on pyritty ottamaan huomioon opiskelijoiden mahdollisuus valita kaikki kurssit tai osa kursseista. Jos opiskelijalla on mahdollisuus valita vain yksi historian kurssi, suositellaan silloin kurssia 3 *Suomen historian käännekohdat*. Kaikilla kursseilla kuljetetaan mukana historian oppiaineen yleisiä tavoitteita.

Kurssi 1 *Antiikista uuden ajan murrokseen* luo opiskelijalle ymmärrystä eurooppalaisen aatemaailman, kulttuurin ja yhteiskunnan kehittymisestä. Kurssi 2 *Teollisuusyhteiskunnan synnystä nykyaikaan* keskittyy selittämään syitä nykypäivän yhteiskunnalle avaamalla ensin teollistumisen aiheuttamaa murrosta ja toisaalta esittämällä syitä totalitarismin, suursotien ja kylmän sodan jälkeiselle maailmanpolitiikalle. Kurssi 3 *Suomen historian käännekohdat* syventyy selittämään Suomen rakentumista autonomian ajalta itsenäistymisen kautta hyvinvointiyhteiskunnaksi antaen opiskelijalle välineitä ymmärtää ja tulkita ympäröivää yhteiskuntaa ja kulttuuria.

hi1 Antiikista uuden ajan murrokseen (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Paneudutaan demokratian syntyyn ja roomalaisen maailman perintöön. Tutustutaan keskiajan ihmisten maailmankuvaan Euroopassa. Uuden ajan murrosvaiheeseen perehtymällä käydään läpi tieteessä, taiteessa ja uskomuksissa tapahtuneita muutoksia.

hi2 Teollisuusyhteiskunnan synnystä nykyaikaan (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Teollistumisen kautta perehdytään ilmiöön, joka on muuttanut ihmisen elämää, suhdetta luontoon sekä maailmaan. Tutustutaan murrosajan yhteiskunnallisiin aatteisiin ja niiden seurauksiin. Perehdytään maailmansotien ja kylmän sodan aikaan painottaen tavallisen ihmisen näkökulmaa sekä ihmisoikeuskysymyksiä.

hi3 Suomen historian käännekohdat (valinnainen) (HI3 muodostaa kurssin rungon, täydennettynä kurssin HI2 sisällöillä silloin, kun ne läheisesti liittyvät Suomen historian vaiheisiin.)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tuodaan esiin suomalaisen yhteiskunnan pohjoismaiset juuret. Paneudutaan kulttuurin merkitykseen identiteetin rakentamisessa autonomian aikana. Perehdytään Suomen itsenäistymisprosessiin ja valtiolliseen kehitykseen. Hyvinvointiyhteiskunnan rakentamisen ja elinkeinorakenteen muutoksen kautta käydään läpi arkielämän historiaa ja tämän päivän juuria.

Historian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Perusteissa määriteltyjen sisältöjen opetuksessa korostetaan toiminnallisia ja elämyksellisiä työtapoja. Tavoitteena on vahvistaa opiskelijan historian tekstien ja ympäristön lukutaitoa sekä harjoitella tulkintojen tekemistä. Historian opetus tarjoaa mahdollisuuden monipuoliseen kommunikointiin sekä draaman ja kuvallisen ilmaisun käyttöön. Opiskelussa rohkaistaan tietojen hankkimiseen ja käyttämiseen yksin ja yhdessä muiden kanssa myös mediaa hyödyntäen. Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä on korostaa vuorovaikutuksellisia työtapoja. Opiskelijaa rohkaistaan tekemään tulkintoja, vertailemaan ja tekemään johtopäätöksiä suullisesti, kirjallisesti sekä muita viestinnän muotoja käyttäen. Historia oppiaineena sopii hyvin integroitavaksi muiden oppiaineiden, erityisesti suomen kielen S2-opetuksen kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki historiassa varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksessa on tarjota riittävä tuki käsitteiden ja siten tekstien ja lähteiden ymmärtämiseen. Ymmärtämistä edesautetaan keskittymällä tekstien pääkohtiin ja avaamalla kerronnassa käytettyjä käsitteitä. Ilmiöihin perehdytään elämyksellisesti esimerkiksi visualisoinnin, draaman ja keskustelun avulla sekä monipuolisia tekstejä hyödyntäen.

Historian opiskelussa opiskelijaa autetaan ymmärtämään lähteiden mahdollinen monitulkintaisuus. Vastaavasti opetuksessa pyritään ottamaan huomioon opiskelijan tiedot omasta kulttuuristaan ja kannustetaan häntä esittämään vertailuja esimerkiksi lähtömaan ja Suomen kulttuurien välillä.

Opiskelijan oppimisen arviointi historiassa varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Historian opetuksessa palautteella pyritään rohkaisemaan opiskelijaa omiin tulkintoihin ja näkemystensä argumentointiin. Kirjallisten tehtävien ohella arvioinnissa on otettava huomioon opiskelijan monimuotoiset

työskentelyn ja tuottamisen tavat. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedon soveltamiseen ja historialliseen ajatteluun.

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Kurssin arvosanalla kuvataan, miten opiskelija on saavuttanut ko. kurssilla oppiaineen opetukselle asetetut tavoitteet. Opintojen edetessä pidemmälle oppiaineen päättöarvioinnin kriteerien merkitys kasvaa kurssin arvosanaa muodostettaessa.

Päättöarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun opiskelija on opiskellut kaikki opinto-ohjelmaansa kuuluvat pakolliset ja valinnaiset kurssit. Päättöarvosana muodostuu suhteuttamalla opiskelijan päättövaiheen osaamisen taso valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Mikäli opiskelija opiskelee oppiaineessa vain yhden kurssin, kurssin arvosana muodostetaan suhteuttamalla opiskelijan osaamisen taso kyseisen oppiaineen päättöarvioinnin kriteereihin. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Numeroarviointi tämän opetussuunnitelman perusteita soveltaen.

Historian päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Historian ilmiöiden ymmärtäminen			
T1 tukea opiskelijaa vahvistamaan taitoaan hahmottaa historian käsitteitä ja aikaa sekä kronologiaa	hi1-hi3	Käsitteiden ja kronologian hahmottaminen	Opiskelija ymmärtää historian käsitteitä ja kykenee sijoittamaan opiskelemissaan asioita ajallisiin yhteyksiinsä.
T2 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita asioita	hi1-hi3	Historiallisen empatian hallitseminen	Opiskelija kykenee eläytymään menneen ajan ihmisen asemaan ja kuvailemaan tämän toiminnan motiiveja.
T3 rohkaista opiskelijaa arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille	hi1-hi3	Syy- ja seuraussuhteen ymmärtäminen	Opiskelija osaa erotella historiallisia tapahtumia tai ilmiöitä selittävät tekijät vähemmän tärkeistä.
T4 tukea opiskelijaa vahvistamaan taitojaan arvioida tietolähteiden luotettavuutta sekä ymmärtää niiden monitulkintaisuutta	hi1-hi3	Lähteiden käyttö	Opiskelija osaa lukea erilaisia lähteitä, tuntee niiden tulkinnan ja luotettavuuden arvioinnin periaatteita sekä osaa soveltaa näitä arviointiperiaatteita joihinkin lähdemateriaaleihin.
Historiallisen tiedon käyttäminen			
T5 harjaannuttaa opiskelijaa selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta	hi1-hi3	Historian tulkitseminen	Opiskelija osaa arvioida historian tapahtumista tai ilmiöistä tehtyjen tulkintojen luotettavuutta.
T6 auttaa opiskelijaa käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä sekä muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta	hi1-hi3	Historiallisten tulkintojen selittäminen	Opiskelija osaa vastata menneisyyttä koskeviin kysymyksiin käyttämällä eri lähteistä saamaansa informaatiota.
T7 ohjata opiskelija tunnistamaan keskeisiä ihmisen elämään ja yhteiskuntaan vaikuttaneita muutoksia sekä esittämään muutoksille syitä	hi1-hi3	Syy- ja seuraussuhteen ja muutoksen selittäminen	Opiskelija osaa kuvailla tärkeitä ihmisen elämään ja yhteiskuntaan vaikuttaneita muutoksia sekä niiden syitä historiallisessa kontekstissa.
T8 ohjata opiskelijaa perehtymään kulttuureissa ja ihmisten ajattelussa tapahtuneisiin muutoksiin	hi1-hi3	Muutoksen ja jatkuvuuden selittäminen	Opiskelija kykenee arvioimaan kulttuurien ja ihmisten ajattelussa tapahtuneiden muutosten syitä ja merkitystä.
T9 auttaa opiskelijaa oivaltamaan nykyisyyteen	hi1-hi3	Kehityksen ja ihmisen toiminnan	Opiskelija osaa kuvailla nykyisyyteen johtanutta

johtanutta kehitystä sekä ihmisten motiiveja		perusteleminen	kehitystä ja ihmisen toiminnan tarkoitusperiä.
T10 ohjata opiskelija tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja ja arvojännitteitä ja näissä tapahtuneita muutoksia	hi1-hi3	Yhteiskunnan arvojen muutokset	Opiskelija osaa kuvailla yhteiskunnassa olevia erilaisia arvoja ja niissä tapahtuneita muutoksia.
T11 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja selittämään suomalaista kulttuuria, identiteettiä ja yhteiskuntaa	hi3	Suomalaisen yhteiskunnan ymmärrys	Opiskelija osaa kuvailla suomalaista kulttuuria ja identiteettiä sekä selittää yhteiskunnan toimintaa.

9.3.7 YHTEISKUNTAOPPI

Oppivelvollisten yhteiskuntaopin opetuksen aloitus varhentui ja tuntimäärä lisääntyi valtioneuvoston asetuksella 422/2012. Tämä muutos vaikuttaa yhteiskuntaopin opetukseen aikuisten perusopetuksessa siten, että yhteiskuntaopin opiskelu alkaa jo alkuvaiheen aikana. Jos opiskelija ei ole suorittanut alkuvaiheen opintoja tai jos hänellä ei ole lainkaan yhteiskuntaopin opintoja Suomessa tai muutoin hankittua yhteiskunnan tuntemusta, alkuvaiheen aineksia tulee integroida yhteiskuntaopin opetukseen varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa.

Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntaopin oppiaineen tarkoitus on vahvistaa opiskelijan ymmärrystä yhteiskunnan toiminnasta, kehittää yhteiskuntataitoja ja edistää opiskelijan valmiuksia toimia vastuuntuntoisena ja aktiivisena kansalaisena. Opiskelija ohjataan arvioimaan ja ymmärtämään suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja ja toimintatapoja sekä toimimaan erilaisuutta ymmärtävänä, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa kunnioittavana yhteiskunnan jäsenenä. Oppiaineen tehtävänä on antaa tiedollinen perusta yhteiskunnan toiminnasta ja erilaisista rakenteista sekä vahvistaa opiskelijan omia tietoja ja taitoja, joita tarvitaan yhteiskunnassa toimimisessa ja vaikuttamisessa sekä oman tulevaisuuden tavoitteellisessa suunnittelussa.

Oppisisällöissä otetaan huomioon ne käytännön tarpeet, joita opiskelijalla on eri elämäntilanteissa. Yhteiskuntataitojen kehittyminen alkaa yhteiskunnan perusrakenteiden ja -palveluiden tuntemisesta. Opinnoissa edetään arkielämän tilanteista kohti laajempia taitoja ja syvempää yhteiskunnan tuntemusta. Opetuksessa harjaannutetaan opiskelijan tieto- ja viestintätekniisiä taitoja sekä seurataan median välittämiä ajankohtaisia aiheita.

Yhteiskuntaopin opiskelu varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Aikuisten perusopetuksessa yhteiskuntaopin tehtävänä on tarjota opiskelijalle perustiedot ja -taidot yhteiskunnan rakenteesta ja kansalaisena toimimisesta. Opetuksessa painotetaan opetettavan asiasisällön merkityksellisyyttä ja avataan yhteyttä arjen tilanteisiin. Tarkoituksena on lisätä paitsi aikuisopiskelijan yhteiskuntataitoja, myös opiskelunvalmiuksia sekä itseymmärrystä oppijana.

Yhteiskuntaopin opetuksen yleiset tavoitteet varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Yhteiskuntataidot		
T1 perehdyttää opiskelija demokraattisiin arvoihin ja toimintatapoihin sekä kannustaa häntä kehittämään vaikuttamistaitojaan	yh1–yh3	L1, L2,
T2 antaa opiskelijalle valmiuksia seurata ajankohtaisia asioita ja tapahtumia mediasta	yh1–yh3	L2, L5, L7
T3 harjaannuttaa opiskelijan taitoja lukea ja ymmärtää erilaisia yhteiskunnallista tietoa sisältäviä aineistoja ja muita tekstejä, kuvia, graafeja, lomakkeita ja esitteitä	yh1–yh3	L4, L5

T4 antaa opiskelijalle riittävät tiedot ja taidot kansalaisen oikeuksista ja velvollisuuksista Suomessa sekä perehdyttää hänet oikeusjärjestelmän perusteisiin	yh2, yh3	L2, L7
T5 tutustuttaa opiskelija yhteiskunnan erilaisiin yhteisöihin ja vähemmistöryhmiin	yh1, yh3	L2, L4, L7
T6 perehdyttää opiskelija työelämässä vaadittaviin tietoihin, taitoihin, oikeuksiin ja velvollisuuksiin sekä antaa hänelle välineitä suunnitella omaa tulevaisuuttaan	yh1, yh2	L1, L3, L6
Osallistuminen ja vaikuttaminen		
T7 ohjata opiskelijaa ymmärtämään oman talouden ja kulutusvalintojen perusteita sekä julkisen talouden perusteita kestävä kehityksen periaatteiden mukaan	yh1	L1, L3
T8 tarjota opiskelijalle tietoa yhteiskunnan tarjoamista osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista sekä kolmannen sektorin toiminnasta	yh1, yh2	L2, L7
T9 tarjota opiskelijalle riittävät tiedot ja taidot käyttää julkisia peruspalveluita sekä yksityisiä palveluita	yh1	L6, L7
T10 perehdyttää opiskelija oikeusvaltion toimintaan ja vallan käyttöön sekä peruslainsäädäntöön	yh1	L1, L2
T11 auttaa opiskelijaa hahmottamaan työelämää ja sen vaatimia valmiuksia kuten koulutus, työkokemus ja kielitaito sekä ohjata häntä tiedostamaan omat oikeutensa ja velvollisuutensa työelämässä	yh2	L6
T12 tarjota opiskelijalle välineitä oman talouden ja elämän suunnitteluun sekä lisätä tietämystä kuluttajan oikeuksista ja velvollisuuksista	yh2	L3
T13 ohjata opiskelijaa perehtymään erilaisiin yhteiskunnallisen vaikuttamisen kanaviin sekä harjaantua käyttämään poliittisia ja muita yhteiskunnallisia vaikutusmahdollisuuksia	yh3	L5, L7
T14 edistää opiskelijan tieto- ja viestintätekniisiä taitoja arjen tilanteissa selviytymisessä sekä yhteiskunnallisen tiedon hankinnassa ja hyödyntämisessä	yh3	L2-L5

Yhteiskuntaopin kurssit varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Kurssien tarkoituksena on vahvistaa opiskelijan tietämystä omaan elämään vaikuttavista asioista kuten kansalaisen oikeuksista ja velvollisuuksista, tarjotuista palveluista sekä yhteiskunnan rakenteesta ja toiminnasta. Lisäksi opiskelijalle annetaan välineitä oman elämän suunnitteluun, vaikuttamiseen ja ympäristön tulkitsemiseen.

yh1 Yhteiskuntajärjestelmä sekä julkiset palvelut (valinnainen) (Painopistealue kurssin YH1 sisältö, ennen kaikkea maahanmuuttajien kannalta tärkeät aihealueet.)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Paneudutaan tärkeimpiin julkisiin palveluihin (kuten Kela, terveyspalvelut, koulutuspalvelut ja TE-toimisto) sekä viranomaisten toimintaan niin, että opiskelija osaa käyttää itselleen tarkoituksenmukaisia palveluita. Perehdytään Suomen yhteiskuntajärjestelmään ja poliittiseen järjestelmään. Tutustutaan talouden peruskäsitteisiin ja ilmiöihin sekä käydään läpi esimerkkejä peruslainsäädännöstä, kuten perustuslaki, tasa-arvolaki, yhdenvertaisuuslaki, lastensuojelulaki sekä yksilön oikeudet ja velvollisuudet.

yh2 Työelämän tuntemus ja oma talous (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Perehdytään oman talouden suunnittelun perusteisiin sekä tutustutaan lähiympäristön yrityksiin ja muihin palveluiden tuottajiin. Tutustutaan yhteiskunnan tarjoamiin kouluttautumis- ja uramahdollisuuksiin sekä yrittäjyyteen. Käydään läpi työelämän perustaitoja ja -tapoja. Perehdytään työtä koskevaan lainsäädäntöön työntekijän näkökulmasta. Tarkastellaan kuluttajan oikeuksia ja velvollisuuksia sekä tutustutaan kestävän kulutuksen periaatteisiin.

yh3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisen vaikuttamisen kanaviin ja keinoihin sekä tarkastellaan kolmannen sektorin järjestöjä opiskelijan kiinnostuksen kohteet huomioiden. Lisäksi opiskelijaa harjaannutetaan esittelemään ja perustelemaan mielipiteitään. Opetuksessa seurataan ja tarkastellaan median kautta välittyviä tietoja sekä harjoitellaan tieto- ja viestintätekniikan käyttöä kansalaisyhteiskunnassa.

Yhteiskuntaopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Perusteissa määriteltyjen sisältöjen opetuksessa korostetaan toiminnallisia ja elämyksellisiä työtapoja, jotka tukevat opiskelijan kehittymistä aktiiviseksi ja oma-aloitteiseksi kansalaiseksi. Opiskelijan itseilmaisu- sekä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja harjaannutetaan kannustamalla häntä kuuntelemaan muita, ilmaisemaan mielipiteitään sekä perustelemaan näkemyksiään. Työmuotojen tavoitteena on vahvistaa opiskelijan taitoja tulkita ympäröivää yhteiskuntaa sekä kannustaa häntä osallistumaan.

Jatkuva ajankohtaisten asioiden ja tapahtumien seuraaminen, analysoiminen ja niistä keskusteleminen on keskeistä. Vuorovaikutus yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa on tärkeää. Opetuksessa käytetään oppiainerajat ylittäviä lähestymistapoja esimerkiksi kielten ja matematiikan opiskelun sekä erilaisten projektien yhteydessä. Median tarkastelulla ja hyödyntämisellä on keskeinen osa opiskelussa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki yhteiskuntaopissa varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Oppiaineen tavoitteiden ja luonteen kannalta keskeistä on rohkaista opiskelija näkemään itsensä kansalaisyhteiskunnan jäsenenä sekä tukea hänen yhteiskunnallisten taitojen kehittymistään. Oppiaineen keskeisten käsitteiden ja tekstien sekä esimerkiksi kuvien, graafien ja tilastojen avaaminen otetaan huomioon opetusjärjestelyissä ja työtavoissa. Opiskelijaa harjaannutetaan ymmärtämään ja soveltamaan yhteiskuntaa, taloutta ja kuluttamista koskevaa tietoa, joka on hyödyksi hänen omassa arjessaan sekä auttaa häntä ymmärtämään laajempia yhteiskunnallisia ilmiöitä. Opiskelijoiden monipuolista kommunikointia, osallisuutta ja yhteistoimintaa pyritään tukemaan käytännön harjoitteilla.

Opiskelijan oppimisen arviointi yhteiskuntaopissa varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Yhteiskuntaopin opetuksessa palautteella pyritään kannustamaan opiskelijaa toimimaan aktiivisesti omassa lähiyhteisössään ja soveltamaan käytännön arjessa yhteiskunnallista ja taloudellista osaamistaan. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoisia toiminnan ja tuottamisen tapoja. Huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen soveltamiseen sekä siihen, miten monipuolisesti ja näkemyksiään perustellen opiskelija on oppinut rakentamaan omaa käsitystään yhteiskunnasta.

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Kurssin arvosanalla kuvataan, miten opiskelija on saavuttanut ko. kurssilla oppiaineen opetukselle asetetut tavoitteet. Opintojen edetessä pidemmälle oppiaineen päättöarvioinnin kriteerien merkitys kasvaa kurssin arvosanaa muodostettaessa.

Päättöarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun opiskelija on opiskellut kaikki opinto-ohjelmaansa kuuluvat pakolliset ja valinnaiset kurssit. Päättöarvosana muodostuu suhteuttamalla opiskelijan päättövaiheen osaamisen taso valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Mikäli opiskelija opiskelee oppiaineessa vain yhden kurssin, kurssin arvosana muodostetaan suhteuttamalla opiskelijan osaamisen taso kyseisen oppiaineen päättöarvioinnin kriteereihin. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Numeroarviointi tämän opetussuunnitelman perusteita soveltaen.

Yhteiskuntaopin päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 perehdyttää opiskelija demokraattisiin arvoihin ja toimintatapoihin sekä kannustaa häntä kehittämään vaikuttamistaitojaan	yh1 - yh3		Ei käytetä arvosanan muodostamisen periaatteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Yhteiskuntataidot			
T2 antaa opiskelijalle valmiuksia seurata ajankohtaisia asioita ja tapahtumia mediasta ja muualta	yh1 - yh3	Valmius seurata ajankohtaisia asioita ja tapahtumia	Opiskelija löytää kanavia ajankohtaisten asioiden ja tapahtumien seuraamiseen.
T3 harjaannuttaa opiskelijan taitoja lukea ja ymmärtää erilaisia yhteiskunnallista tietoa sisältäviä aineistoja sekä muita tekstejä, kuvia, graafeja, lomakkeita ja esitteitä	yh1 - yh3	Yhteiskunnallisen tiedon etsiminen ja tulkinta	Opiskelija osaa etsiä yhteiskunnallista tietoa eri lähteistä ja tulkita sitä.
T4 antaa opiskelijalle riittävät tiedot ja taidot kansalaisen oikeuksista ja velvollisuuksista Suomessa sekä perehdyttää hänet oikeusjärjestelmän perusteisiin	yh2, yh3	Opiskelijan tiedot yhteiskunnan rakenteista ja toiminnasta, keskeisistä laeista sekä yksilön oikeuksista ja velvollisuuksista	Opiskelijalla on perustiedot yhteiskunnan rakenteista, keskeisestä lainsäädännöstä ja yksilön oikeuksista ja velvollisuuksista.
T5 tutustuttaa opiskelija yhteiskunnan erilaisiin yhteisöihin ja vähemmistöryhmiin	yh1, yh3	Erilaiset yhteisöt ja vähemmistöt yhteiskunnan osana	Opiskelija osaa nimetä yhteiskunnan erilaisia yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä.
T6 perehdyttää opiskelija työelämässä vaadittaviin tietoihin, taitoihin, oikeuksiin ja velvollisuuksiin sekä antaa hänelle välineitä suunnitella omaa tulevaisuuttaan	yh1, yh2	Työelämän tuntemus ja oman tulevaisuuden suunnitteleminen	Opiskelija osaa kuvailla työelämän yhteiskunnallista merkitystä, sen tarjoamia mahdollisuuksia ja kykenee suunnittelemaan omaa tulevaisuuttaan.
Osallistuminen ja vaikuttaminen			
T7 ohjata opiskelijaa ymmärtämään oman talouden ja kulutusvalintojen perusteita sekä julkisen talouden perusteita kestävän	yh1	Talouden toimintaa ja kuluttamista koskevat tiedot ja taidot	Opiskelija pystyy antamaan esimerkkejä omakohtaisesta yritteliästä ja vastuullisesta taloudellisesta toiminnasta sekä julkisen talouden

kehityksen periaatteiden mukaan			perusteista.
T8 tarjota opiskelijalle tietoa yhteiskunnan tarjoamista mahdollisuuksista sekä kolmannen sektorin toiminnasta	yh1, yh3	Tietojen ja näkemysten käyttäminen omien käsitysten muodostamisessa ja kansalaisena toimimisessa.	Opiskelija kykenee käyttämään yhteiskunnasta hankkimiaan tietoja ja näkemyksiä muodostaessaan omia käsityksiään ja toimiessaan kansalaisena.
Valinnaiskurssit			
T9 tarjota opiskelijalle riittävät tiedot ja taidot käyttää julkisia peruspalveluita sekä yksityisiä palveluita	yh1	Tiedot ja taidot yhteiskunnan palveluiden käyttämiseen	Opiskelija osaa käyttää keskeisimpiä julkisia peruspalveluita ja yksityisiä palveluita.
T10 perehdyttää opiskelija oikeusvaltion toimintaan ja vallan käyttöön sekä peruslainsäädäntöön	yh1	Oikeusvaltion toiminta ja peruslainsäädäntö	Opiskelija osaa kuvailla oikeusvaltion periaatteita ja antaa esimerkkejä peruslainsäädännöstä.
T11 auttaa opiskelijaa hahmottamaan työelämää ja sen vaatimia valmiuksia kuten koulutus, työkokemus ja kielitaito sekä ohjata häntä tiedostamaan omat oikeutensa ja velvollisuutensa työelämässä	yh2	Työelämäosaaminen	Opiskelija osaa kuvailla työelämää ja sen vaatimia valmiuksia sekä pystyy nimeämään oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan työelämässä.
T12 tarjota opiskelijalle välineitä oman talouden ja elämän suunnitteluun sekä lisätä tietämystä kuluttajan oikeuksista ja velvollisuuksista	yh2	Oman talouden- ja elämänhallinnan suunnittelu sekä kuluttajaosaaminen	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä oman talouden ja arjen hallinnasta sekä kuluttajan oikeuksista ja velvollisuuksista.
T13 ohjata opiskelijaa perehtymään erilaisiin yhteiskunnallisiin vaikuttamisen kanaviin sekä harjaantua käyttämään poliittisia ja muita yhteiskunnallisia vaikutusmahdollisuuksia	yh3	Yhteiskunnallisten vaikutuskanavien ja vaikutusmahdollisuuksien tunteminen	Opiskelija pystyy nimeämään yhteiskunnallisia vaikutuskanavia ja antamaan esimerkkejä omista vaikutusmahdollisuuksistaan
T14 edistää opiskelijan tieto- ja viestintätekniisiä taitoja arjen tilanteissa selviytymisessä sekä yhteiskunnallisen tiedon hankinnassa ja hyödyntämisessä	yh3	Mediaosaaminen	Opiskelija osaa käyttää mediaa arjen tilanteissa, yhteiskunnallisen tiedon ja palveluiden hyödyntämisessä sekä osallistumisessa.

9.3.8 FYSIIKKA

Oppiaineen tehtävä

Fysiikan opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun sekä maailmankuvan kehittymistä. Fysiikan opetus auttaa ymmärtämään fysiikan ja teknologian merkitystä jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Opetus tukee opiskelijoiden valmiuksia keskustella fysiikan ja teknologian asioista ja ilmiöistä. Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestävän tulevaisuuden rakentamisessa: fysiikkaa tarvitaan uusien teknologisten ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa opiskelijoita ottamaan vastuuta ympäristöstään.

Fysiikan opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijoita ilmiöiden ymmärtämisessä ja käsitteiden rakentumisessa. Varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa opiskelun pääpaino on kvalitatiivisella tasolla, mutta opiskelijoiden taitojen kehittyessä laajennetaan työskentelyä joidenkin ilmiöiden osalta kvantitatiiviselle tasolle. Aikaisemmat kokemukset, uudet havainnot ja näkökulmat muokkautuvat opiskelijoiden ja opettajien vuorovaikutuksessa johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaista käsitystä ympäröivästä todellisuudesta. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa.

Fysiikan opetuksen lähtökohtana ovat luonnosta ja teknologisesta ympäristöstä tehdyt havainnot ja tutkimukset. Tutkimusten tekemisellä on oleellinen merkitys käsitteiden omaksumisessa ja ymmärtämisessä, tutkimisen taitojen oppimisessa ja luonnontieteiden luonteen hahmottamisessa. Tutkimusten tekeminen kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa opiskelijoita fysiikan opiskeluun.

Opetuksen tehtävänä on ohjata opiskelijoita hahmottamaan fysiikan osaamisen merkitystä myös jatko-opintojen ja työelämän kannalta. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla opiskelijoille mahdollisuuksia soveltaa fysiikkaa erilaisissa konteksteissa sekä tutustua monipuolisesti ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.

Fysiikan opetuksen tavoitteet varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 kannustaa ja innostaa opiskelijaa fysiikan opiskeluun	fy1–fy3	L1
T2 ohjata ja kannustaa opiskelijaa tunnistamaan omaa fysiikan osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti	fy1–fy3	L1, L6
T3 ohjata opiskelijaa ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	fy1–fy3	L6, L7

T4 ohjata opiskelijaa käyttämään fysiikan osaamistaan kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestäväen käytön kannalta	fy1–fy3	L3, L7
Tutkimisen taidot		
T5 kannustaa opiskelijaa muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi	fy1–fy3	L1, L7
T6 ohjata opiskelijaa toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti	fy1–fy3	L2, L5
T7 ohjata opiskelijaa käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja tutkimusprosessia	fy1–fy3	L2, L5
T8 ohjata opiskelijaa ymmärtämään teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä	fy1–fy3	L2, L3, L5
T9 ohjata opiskelijaa käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea opiskelijan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	fy1–fy3	L5
Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen		
T10 ohjata opiskelijaa käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä	fy1–fy3	L1
T11 ohjata opiskelijaa käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä	fy1–fy3	L1
T12 ohjata opiskelijaa käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla	fy1–fy3	L2, L4
T13 ohjata opiskelijaa hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa	fy1–fy3	L1, L4
T14 ohjata opiskelijaa saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä	fy1–fy3	L1
T15 ohjata opiskelijaa soveltamaan fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä	fy1–fy3	L6

Fysiikan kurssit varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Kaikilla kursseilla sisältöjä valitaan siten, että niissä tulee esiin fysiikan luonne luonnontieteeseen. Kurssin muista sisällöstä ja opiskelijoiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia sisältöjä tarkasti ohjeistettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Tutkimusten eri vaiheissa tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen.

FY1 Fysiikka (pakollinen)

Tavoite	<ul style="list-style-type: none"> opiskelija oppii työskentelemään turvallisesti, ohjeita noudattaen ja yhdessä toisten kanssa ymmärtää fysiikan ja teknologian merkityksen jokapäiväisessä elämässä
---------	---

	<ul style="list-style-type: none"> • oppii havaintojen, mittauksien ja päätelmien tekemistä, vertailua ja luokittelua
Sisältö	<ul style="list-style-type: none"> • liike ja voima • värähdys ja aaltoliike • lämpö • sähkö • luonnon rakenteet
Arviointi	Kurssikoe, numeroarviointi.

fy1 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjä valitaan myös kodin sähköturvallisuuteen liittyen. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö. Joihinkin lämpöilmiöihin syvennyttään kvalitatiivisella tasolla. Tutustutaan energiäkäsitteeseen ja energian säilymisen periaatteeseen. Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. Pohditaan fysiikan osaamisen merkitystä jatko-opinnoissa ja eri ammateissa. Tutkimisen taidoissa pääpaino on havainnoinnissa ja havaintojen esittämisessä.

fy2 Fysiikka maailmankuvan rakentajana (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla käsitellään erilaisia vuorovaikutuksia ja kappaleiden liiketiloja. Tutustutaan myös maailmankaikkeuden rakenteisiin ja mittasuhteisiin. Kahden kappaleen vuorovaikutustilanteista siirrytään yhteen kappaleeseen vaikuttaviin voimiin ja niiden yhteisvaikutukseen, kappaleen liikkeeseen. Liiketilaa kuvataan tasaisen ja muuttuvan liikkeen malleilla myös kvantitatiivisesti. Mekaaninen työ ja teho kytketään kvalitatiivisesti energiaan. Tutkimisen taidoissa pääpaino on mittaamisessa, tulosten koonnissa, käsittelyssä ja arvioinnissa. Sisältöihin kuuluu myös tutustuminen fysiikkaan liittyviin uutisiin ja ajankohtaisiin ilmiöihin.

fy3 Fysiikka yhteiskunnassa (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Fysiikan ilmiöihin ja teknologisiin sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti yhteiskunnan toiminnan ja kehittymisen näkökulmista. Pääpaino on kestävässä energiavarojen käytössä ja energiantuotannossa sekä sähköön liittyvissä ilmiöissä. Virtapiirin tarkastelussa käytetään lähtökohtana jännitteen ja sähkövirran välistä yhteyttä. Sitä tarkastellaan ensin kvalitatiivisesti ilmiöiden ja ominaisuuksien tasolla, sitten kvantitatiivisesti mittaamalla suureiden arvoja ja tutkimalla suureiden välisiä riippuvuuksia. Sisältöjä valitaan myös sähkön käyttöön ja tuottamiseen liittyen. Sähköinen varautuminen ja magnetismi yhdistetään kvalitatiivisesti virtapiirien ilmiömaailmaan. Tutkimisen taidoissa pääpaino on suunnittelussa ja koejärjestelyjen rakentamisessa. Sisältöihin kuuluu myös tutustuminen fysiikkaan liittyviin sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

Fysiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Monipuolisilla työtavoilla ja oppimisympäristöillä tuetaan fysiikan tavoitteiden saavuttamista. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden rakentumista ja tutkimisen taitojen oppimista. Tavoitteiden kannalta keskeistä on opiskelijoiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kokeellisessa työskentelyssä noudatetaan työturvallisuuslainsäädäntöä.

Oppimisympäristöissä käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa luontevalla tavalla. Jotta fysiikan ja teknologian soveltamiseen voidaan tutustua monipuolisesti, koulun tilojen lisäksi hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia kuten lähiympäristöä sekä yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki fysiikassa varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Fysiikan tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata opiskelijoita itsenäiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä tunnistamaan oppimistapojaan. Käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä tuetaan, jotta opiskelijalle muodostuu käsitteistä selkeitä kokonaisuuksia. Kokeellisessa työskentelyssä opiskelijoita ohjataan turvalliseen ja sujuvaan työskentelyyn. Tutkimustehtävillä voidaan eriyttää opetusta, jolloin opiskelijat voivat toimia erilaisissa rooleissa tai edetä yksilöllisesti ajattelutaitojen eri tasoille. Erilaisilla malleilla ja niiden käyttötavoilla tuetaan opiskelijoiden abstraktin ajattelun taitojen kehittymistä. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta, osallisuus toiminnan suunnittelussa sekä onnistumisen kokemukset tukevat opiskelijoiden oppijaminäkuvan vahvistumista.

Opiskelijan oppimisen arviointi fysiikassa varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Kokeellisen työskentelyn arviointi voi edetä hierarkkisesti työskentelyn, havainnoinnin ja mittaamisen perustaidoista ohjeistettuihin tutkimustehtäviin ja lopulta avoimiin tutkimuksiin. Opiskelijoita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten muodossa olevien kehittämishaasteiden avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakuja, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Opiskelijoiden itsearviointia ja vertaispalautetta sekä opettajan ja opiskelijoiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Kurssin arvosanalla kuvataan, miten opiskelija on saavuttanut ko. kurssilla oppiaineen opetukselle asetetut tavoitteet. Opintojen edetessä pidemmälle oppiaineen päättöarvioinnin kriteerien merkitys kasvaa kurssin arvosanaa muodostettaessa.

Päättöarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun opiskelija on opiskellut kaikki opinto-ohjelmaansa kuuluvat pakolliset ja valinnaiset kurssit. Päättöarvosana muodostuu suhteuttamalla opiskelijan päättövaiheen osaamisen taso valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Fysiikassa opiskelijan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Mikäli opiskelija opiskelee oppiaineessa vain yhden kurssin, kurssin arvosana muodostetaan suhteuttamalla opiskelijan osaamisen taso kyseisen oppiaineen päättöarvioinnin kriteereihin. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Fysiikan päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 kannustaa ja innostaa opiskelijaa fysiikan opiskeluun	fy1-fy3		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena.
T2 ohjata ja kannustaa opiskelijaa tunnistamaan omaa fysiikan osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti	fy1-fy3	Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppimisen taidot	Opiskelija osaa asettaa omia tavoitteita pienten kokonaisuuksien osalta ja työskennellä niiden saavuttamiseksi. Opiskelija osaa kuvata omaa osaamistaan opettajan antaman palautteen, vertaispalautteen ja itsearvioinnin perusteella.
T3 ohjata opiskelijaa ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	fy1-fy3	Fysiikan merkityksen arvioiminen	Opiskelija osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikan tietoja ja taitoja tarvitaan erilaisissa tilanteissa. Opiskelija osaa kuvata fysiikan osaamisen merkitystä eri ammateissa ja jatko-opinnoissa.
T4 ohjata opiskelijaa käyttämään fysiikan osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta	fy1-fy3	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot fysiikan kannalta	Opiskelija osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikan osaamista tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi. Opiskelija osaa kuvata erilaisia valintoja energiavarojen kestävän käytön kannalta.
Tutkimisen taidot			
T5 kannustaa opiskelijaa muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi	fy1-fy3	Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu	Opiskelija osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä. Opiskelija osaa tarkentaa kysymyksiä tutkimuksen tai muun toiminnan kohteeksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia.
T6 ohjata opiskelijaa toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti	fy1-fy3	Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen	Opiskelija osaa työskennellä turvallisesti sekä tehdä havaintoja ja mittauksia ohjeiden tai suunnitelman mukaan. Opiskelija osaa toteuttaa yhteistyössä muiden kanssa erilaisia tutkimuksia.
T7 ohjata opiskelijaa käsittelemään, tulkitsemaan ja	fy1-fy3	Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja	Opiskelija osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia. Opiskelija osaa arvioida tulosten

esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja tutkimusprosessia		arviointi	oikeellisuutta ja luotettavuutta sekä osaa kuvata tutkimusprosessin toimivuutta.
T8 ohjata opiskelijaa ymmärtämään teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä	fy1-fy3	Teknologinen osaaminen	Opiskelija osaa kuvata joitakin teknologisia sovelluksia ja niiden toimintaperiaatteita.
T9 ohjata opiskelijaa käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea opiskelijan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	fy1-fy3	Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Opiskelija osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Opiskelija osaa tehdä havaintoja ja päätelmiä simulaatiosta.
Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen			
T10 ohjata opiskelijaa käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä.	fy1-fy3	Käsitteiden käyttö ja jäsentäminen	Opiskelija osaa kuvata ja selittää ilmiöitä fysiikan keskeisten käsitteiden avulla. Opiskelija osaa yhdistää ilmiöön siihen liittyvät ominaisuudet ja ominaisuuksia kuvaavat suureet.
T11 ohjata opiskelijaa käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä	fy1-fy3	Mallien käyttäminen	Opiskelija osaa käyttää yksinkertaisia malleja ja tehdä ennusteita sekä harjoittelee yksinkertaisten mallien muodostamista mittaustuloksista. Opiskelija osaa kuvata mallia ja nimetä mallin rajoituksia tai puutteita.
T12 ohjata opiskelijaa käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla	fy1-fy3	Argumentointitaidot ja tietolähteen käyttäminen	Opiskelija osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Opiskelija osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla.
T13 ohjata opiskelijaa hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja	fy1-fy3	Luonnontieteellisen tiedon luonnetta hahmottaminen	Opiskelija osaa kuvata fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Opiskelija osaa kuvata esimerkkien avulla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.

tuottaa tietoa			
T14 ohjata opiskelijaa saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä	fy1-fy3	Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen	Opiskelija osaa käyttää vuorovaikutuksen ja liikkeen sekä sähköä keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.
T15 ohjata opiskelijaa soveltamaan fysiikan tietojan ja taitojan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä	fy1-fy3	Tietojen ja taitojen soveltaminen eri tilanteissa	Opiskelija osaa käyttää fysiikan tietojan ja taitojan monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa fysiikkaa sovelletaan eri ympäristöissä.

9.3.9 KEMIA

Oppiaineen tehtävä

Kemian opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijoiden luonnontieteellisen ajattelun sekä maailmankuvan kehittymistä. Kemian opetus auttaa ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opetus tukee opiskelijoiden valmiuksia tehdä valintoja sekä käyttää tietoja ja taitoja elämän eri tilanteissa. Opetus välittää kuvaa kemian merkityksestä kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa: kemiaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa opiskelijoita ottamaan vastuuta ympäristöstään.

Kemian opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijoiden käsitteiden rakentumista sekä ilmiöiden ymmärtämistä. Varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa opiskelun pääpaino on makroskooppisella tasolla, mutta opiskelijoiden taitojen kehittyessä yhteyttä submikroskooppisiin ja symbolisiin malleihin vahvistetaan. Opiskelijoiden aikaisemmista kokemuksista ja havainnoista edetään ilmiöiden kuvaamiseen ja selittämiseen sekä aineen rakenteen ja kemiallisten reaktioiden mallintamiseen kemian merkkikielillä. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa.

Kemian opetuksen lähtökohtana on elinympäristöön liittyvien aineiden ja ilmiöiden havainnointi ja tutkiminen. Tutkimusten tekemisellä on oleellinen merkitys käsitteiden sisäistämisessä, tutkimisen taitojen oppimisessa ja luonnontieteiden luonteen hahmottamisessa. Tutkimusten tekeminen kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa opiskelijoita kemian opiskeluun.

Opetuksen tehtävänä on ohjata opiskelijoita hahmottamaan kemian osaamisen merkitystä myös jatko-opintojen ja työelämän kannalta. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla opiskelijoille mahdollisuuksia soveltaa kemiaa erilaisissa konteksteissa sekä tutustua monipuolisesti ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

Kemian opetuksen yleiset tavoitteet varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet		
T1 kannustaa ja innostaa opiskelijaa kemian opiskeluun	ke1-ke3	L1
T2 ohjata ja kannustaa opiskelijaa tunnistamaan omaa kemian osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti	ke1-ke3	L1, L6
T3 ohjata opiskelijaa ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	ke1-ke3	L6, L7
T4 ohjata opiskelijaa käyttämään kemian osaamistaan kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestäväen käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta	ke1-ke3	L3, L7

Tutkimisen taidot		
T5 kannustaa opiskelijaa muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi	ke1-ke3	L1, L7
T6 ohjata opiskelijaa toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti	ke1-ke3	L2, L5
T7 ohjata opiskelijaa käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja tutkimusprosessia	ke1-ke3	L2, L5
T8 ohjata opiskelijaa hahmottamaan kemian soveltamista teknologiassa	ke1-ke3	L2, L3, L5
T9 ohjata opiskelijaa käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea opiskelijan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	ke1-ke3	L5
Kemian tiedot ja niiden käyttäminen		
T10 ohjata opiskelijaa käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä.	ke1-ke3	L1
T11 ohjata opiskelijaa käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä	ke1-ke3	L1
T12 ohjata opiskelijaa käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla	ke1-ke3	L2, L4
T13 ohjata opiskelijaa hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa	ke1-ke3	L1, L4
T14 ohjata opiskelijaa ymmärtämään peruseräitä aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista	ke1-ke3	L1
T15 ohjata opiskelijaa soveltamaan kemian tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä	ke1-ke3	L6

Kemian kurssit varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Luonnontieteellinen tutkimus on jokaisella kurssilla keskeisenä asiana. Turvallisen työskentelyn periaatteet ja perustyötaidot luovat pohjan suljettuihin ja avoimiin tutkimuksiin, joiden aihepiirit valitaan kurssin muista sisällöistä tai opiskelijoiden mielenkiinnon kohteista. Tutkimusten eri vaiheissa tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen.

KE 1: Kemia - pakollinen

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Työturvallisuus, aineen koostumus ja ominaisuudet, kemiallinen reaktio, alkuaineen jaksollinen järjestelmä, pitoisuus, happamuus, ympäristöongelmia.

ke1 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö ja lähiympäristön tila. Tutustutaan kodin kemikaaleihin ja paloturvallisuuteen. Tutkitaan olomuotojen muutoksia. Tutkitaan monipuolisesti seosten ja puhtaiden aineiden ominaisuuksia kuten vesi- ja rasvaliukoisuutta. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista. Sisältöihin kuuluu myös tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin ja ajankohtaisiin ilmiöihin. Tutkimisen taidoissa pääpaino on havainnoinnissa ja havaintojen esittämisessä.

ke2 Kemia maailmankuvan rakentajana (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Alkuaineiden ominaisuuksien pohjalta tutustutaan aineen koostumiseen atomeista, atomin rakenteeseen ja jaksolliseen järjestelmään. Malleja ja simulaatioita käytetään yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa. Tutustutaan hiileen, sen yhdisteisiin ja ravintoaineisiin. Perehdytään johonkin orgaaniseen yhdisteryhmään. Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulee esiin kemian luonne tieteenä, aineen ja energian säilymisen periaatteet sekä luonnon mittasuhteet. Tutkimisen taidoissa pääpaino on työn toteuttamisessa sekä tulosten koonnissa ja käsittelyssä.

ke3 Kemia yhteiskunnassa (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kemian ilmiöihin ja sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti ihmiskunnan hyvinvoinnin ja teknologian näkökulmista. Pääpaino on kestävässä luonnonvarojen käytössä, ja tuotteiden elinkaariajattelu on yhtenä tarkastelutapana. Tutustutaan energian ja aineiden muuttumiseen kemiallisissa reaktioissa. Havainnoidaan reaktionnopeutta ja pohditaan siihen vaikuttavia tekijöitä. Perehdytään hiilen kiertokulkuun ja sen merkitykseen elämälle. Tutustutaan pitoisuuteen ja happamuuteen arkisten esimerkkien yhteydessä. Harjoitellaan kemian merkkikielen ja yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tulkitsemista. Sisältöihin kuuluu myös tutustuminen kemiaan liittyviin sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen. Tutkimisen taidoissa pääpaino on suunnittelussa ja tulosten arvioinnissa.

Kemian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Monipuolisilla työtavoilla ja oppimisympäristöillä tuetaan kemian tavoitteiden saavuttamista. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden rakentumista ja tutkimisen taitojen oppimista. Tavoitteiden kannalta keskeistä on opiskelijoiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kokeellisessa työskentelyssä noudatetaan kemikaali- ja jätelainsäädäntöä sekä työturvallisuuslainsäädäntöä. Nuorille työntekijöille erityisen haitallisista ja vaarallisista töistä annettu asetus koskee alle 18-vuotiaita opiskelijoita, mutta samantapaista harkintaa käytetään kaikkien opiskelijoiden osalta varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa.

Oppimisympäristöissä käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa luontevalla tavalla. Jotta kemian ja teknologian soveltamiseen voidaan tutustua monipuolisesti, koulun tilojen lisäksi hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia kuten lähiympäristöä sekä yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kemiassa varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Kemian tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata opiskelijoita itsenäiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä tunnistamaan oppimistapojaan. Käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä tuetaan, jotta opiskelijoille muodostuu käsitteistä selkeitä kokonaisuuksia. Kokeellisessa työskentelyssä opiskelijoita ohjataan turvalliseen ja sujuvaan työskentelyyn. Tutkimustehtävillä voidaan eriyttää opetusta, jolloin opiskelijat voivat toimia erilaisissa rooleissa tai edetä yksilöllisesti ajattelutaitojen eri tasoille. Erilaisilla malleilla ja niiden käyttötavoilla voidaan myös tukea opiskelijoiden abstraktin ajattelun taitojen kehittymistä. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta, osallisuus toiminnan suunnittelussa sekä onnistumisen kokemukset tukevat opiskelijoiden oppijaminäkuvan vahvistumista.

Opiskelijan oppimisen arviointi kemiassa varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Kokeellisen työskentelyn arviointi voi edetä hierarkkisesti turvallisen työskentelyn periaatteista taitotehtäviin ja suljetuista tutkimustehtävistä aina avoimiin tutkimuksiin asti. Opiskelijaa ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Opiskelijoiden itsearviointia ja vertaispalautetta sekä opettajan ja opiskelijoiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Kurssin arvosanalla kuvataan, miten opiskelija on saavuttanut ko. kurssilla oppiaineen opetukselle asetetut tavoitteet. Opintojen edetessä pidemmälle oppiaineen päättöarvioinnin kriteerien merkitys kasvaa kurssin arvosanaa muodostettaessa.

Päättöarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun opiskelija on opiskellut kaikki opinto-ohjelmaansa kuuluvat pakolliset ja valinnaiset kurssit. Päättöarvosana muodostuu suhteuttamalla opiskelijan päättövaiheen osaamisen taso valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Kemiassa opiskelijan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Mikäli opiskelija opiskelee oppiaineessa vain yhden kurssin, kurssin arvosana muodostetaan suhteuttamalla opiskelijan osaamisen taso kyseisen oppiaineen päättöarvioinnin kriteereihin. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Kemian päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 kannustaa ja innostaa opiskelijaa kemian opiskeluun	ke1-ke3		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena.
T2 ohjata ja kannustaa opiskelijaa tunnistamaan omaa kemian osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti	ke1-ke3	Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppimisen taidot	Opiskelija osaa asettaa omia tavoitteita pienten kokonaisuuksien osalta ja työskennellä niiden saavuttamiseksi. Opiskelija osaa kuvata omaa osaamistaan opettajan antaman palautteen, vertaispalautteen ja itsearvioinnin perusteella.
T3 ohjata opiskelijaa ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	ke1-ke3	Kemian merkityksen arvioiminen	Opiskelija osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemian tietoja ja taitoja tarvitaan erilaisissa tilanteissa. Opiskelija osaa kuvata kemian osaamisen merkitystä eri ammateissa ja jatko-opinnoissa.
T4 ohjata opiskelijaa käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta	ke1-ke3	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot kemian kannalta	Opiskelija osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemian osaamista tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi. Opiskelija osaa kuvata erilaisia valintoja luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.
Tutkimisen taidot			
T5 kannustaa opiskelijaa muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi	ke1-ke3	Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu	Opiskelija osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä. Opiskelija osaa tarkentaa kysymyksiä tutkimuksen tai muun toiminnan kohteeksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia.
T6 ohjata opiskelijaa toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä	ke1-ke3	Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen	Opiskelija hallitsee perustyötaidot, osaa työskennellä turvallisesti sekä tehdä havaintoja

työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti			ohjeiden tai suunnitelman mukaan. Opiskelija osaa toteuttaa yhteistyössä muiden kanssa suljettuja ja avoimia tutkimuksia.
T7 ohjata opiskelijaa käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja tutkimusprosessia	ke1-ke3	Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi	Opiskelija osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia. Opiskelija osaa arvioida tulosten oikeellisuutta ja luotettavuutta sekä osaa kuvata tutkimusprosessin toimivuutta.
T8 ohjata opiskelijaa hahmottamaan kemian soveltamista teknologiassa	ke1-ke3	Teknologinen osaaminen	Opiskelija osaa kuvata joitakin esimerkkejä kemian soveltamisesta teknologiassa.
T9 ohjata opiskelijaa käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea opiskelijan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	ke1-ke3	Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Opiskelija osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Opiskelija osaa tehdä havaintoja ja päätelmiä simulaatiosta.
Kemian tiedot ja niiden käyttäminen			
T10 ohjata opiskelijaa käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä.	ke1-ke3	Käsitteiden käyttö ja jäsentäminen	Opiskelija osaa käyttää kemian keskeisiä käsitteitä oikeassa asiayhteydessä ja yhdistää niitä toisiinsa. Opiskelija osaa kuvata ja selittää ilmiöitä kemian keskeisten käsitteiden avulla.
T11 ohjata opiskelijaa käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä	ke1-ke3	Mallien käyttäminen	Opiskelija osaa kuvata aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä malleilla tai kuvauksilla.
T12 ohjata opiskelijaa käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia	ke1-ke3	Argumentointitaidot ja tietolähteiden käyttäminen	Opiskelija osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Opiskelija osaa ilmaista ja

näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla			perustella erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla.
T13 ohjata opiskelijaa hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa	ke1-ke3	Luonnontieteellisen tiedon luonteen hahmottaminen	Opiskelija osaa kuvata kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Opiskelija osaa kuvata esimerkkien avulla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.
T14 ohjata opiskelijaa ymmärtämään peruseriäotteita aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista	ke1-ke3	Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen	Opiskelija osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutoksien keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa tilanteissa.
T15 ohjata opiskelijaa soveltamaan kemian tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä	ke1-ke3	Tietojen ja taitojen soveltaminen eri tilanteissa	Opiskelija osaa käyttää kemian tietojaan ja taitojaan monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa kemiaa sovelletaan eri ympäristöissä.

9.3.10 BIOLOGIA

Oppiaineen tehtävä

Varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa laajennetaan aiemmin opittuja biologisia tietoja ja taitoja sekä ohjataan opiskelijaa kestävään elämäntapaan.

Biologian opetuksen tehtävänä on auttaa ymmärtämään elämää ja sen kehittymistä, kartuttaa opiskelijan luonnontuntemusta sekä ohjata ymmärtämään ekosysteemien toimintaa, ihmisen elintoimintoja sekä perinnöllisyyden ja evoluution perusteita.

Biologian opetuksessa pyritään työskentelemään myös luonnossa ja ohjataan opiskelijaa tutkivan oppimisen avulla tutustumaan biologisen tiedonhankinnan luonteeseen. Luonnon tutkimisessa pyritään käyttämään sekä maasto- että laboratoriotyömenetelmiä. Elämyksellinen ja kokemuksellinen oppiminen virittää oppimisen iloa ja herättää kiinnostusta tarkkailla elinympäristön tilaa ja siinä tapahtuvia muutoksia. Opiskelussa hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa. Teknologian käyttö edistää opiskelijoiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa biologian opetuksessa.

Biologian opetuksessa vahvistetaan oppimaan oppimista ja itsenäistä työskentelyä. Opetuksessa tuetaan myös ongelmanratkaisu- ja yhteistyötaitojen sekä yhteisöllisyyden kehittymistä ja annetaan valmiuksia biologiaa hyödyntävien alojen opiskeluun sekä työelämään.

Biologian opetus auttaa opiskelijaa ymmärtämään, miten biologian tietoja ja taitoja voidaan soveltaa ja hyödyntää omassa elämässä, eettisissä pohdinnoissa, ajankohtaisten biologiaan liittyvien uutisten seurannassa sekä siinä, kuinka yhteiskunnalliseen päätöksentekoon voidaan vaikuttaa. Biologian opetus kehittää opiskelijan ympäristötietoisuutta ja halua vaalia luonnon monimuotoisuutta. Opiskelijaa ohjataan kestävään elämäntapaan ja globaalin vastuun ymmärtämiseen.

Biologian opetuksen yleiset tavoitteet varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Biologinen tieto ja ymmärrys		
T1 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä vertailemaan erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja	bi2	L4, L5
T2 auttaa opiskelijaa kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta	bi1	L4, L5
T3 ohjata opiskelijaa ymmärtämään eliöiden sopeutumista elinympäristöihin ja erilaisten elinympäristöjen merkitystä luonnon monimuotoisuudelle	bi1, bi2	L4,L7

T4 auttaa opiskelijaa ymmärtämään perinnöllisyyden ja evoluution peruseräitä	bi1, bi3	L1
T5 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ihmisen kehitystä ja elimistön perustoimintoja	bi3	L3
T6 ohjata opiskelijaa arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön sekä ymmärtämään ekosysteemipalvelujen merkitys	bi2	L1, L7
Biologiset taidot		
T7 ohjata opiskelijaa kehittämään luonnontieteellistä ajattelutaitoa sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä	bi1- bi3	L1
T8 ohjata opiskelijaa tekemään pienimuotoisia tutkimuksia ja käyttämään biologista tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa	bi1- bi3	L1, L4
T9 auttaa opiskelijaa soveltamaan biologian tietoja ja taitoja omassa elämässä sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa	bi1- bi3	L2, L3, L7
Biologian asenne- ja arvotavoitteet		
T10 ohjata opiskelijaa syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistamaan opiskelijan luontosuhdetta ja ympäristötietoutta	bi1, bi2	L7
T11 ohjata opiskelijaa tekemään eettisesti perusteltuja valintoja	bi1- bi3	L7
T12 innostaa opiskelijaa vaikuttamaan ja toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi	bi1- bi3	L7

Biologian kurssit varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

bi1 Mitä elämä on? (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla keskitytään tutkimaan elämän perusilmiöitä biologialle tyypillisin tutkimusmenetelmin. Eliökunnan rakenteeseen ja monimuotoisuuteen perehdytään vertailemalla eliöiden rakenteita, elintoimintoja ja elinympäristöjä. Tutustutaan myös perinnöllisyyden ja evoluution perusteisiin ja tarkastellaan bioteknologian mahdollisuuksia ja haasteita kestävän tulevaisuuden kannalta.

bi2 Kaupunkiekologia ja kestävä tulevaisuus (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla keskitytään suomalaisen kaupunkiekosysteemin rakenteeseen ja toimintaan. Tutustutaan lajien ekologiaan ja niiden välisiin vuorovaikutussuhteisiin. Kurssilla painotetaan ekosysteemien

monimuotoisuuden tärkeyttä. Lisäksi käsitellään perustietoja metsä-, suo- ja vesiekosysteemeistä sekä vahvistetaan arkielämän kannalta hyödyllistä lajintuntemusta.

Tutustutaan lähiympäristön tilaan ja siinä tapahtuneisiin muutoksiin. Pohditaan ympäristöongelmia, eläinten hyvinvointia ja ravinnontuotannon eettisiä periaatteita. Harjoitellaan ympäristövastuullisia tekoja sekä osallistumista ja vaikuttamista omassa lähiympäristössä. Käsitellään biotalouden mahdollisuuksia ja ekosysteemipalvelujen mahdollisuuksia kestävän tulevaisuuden kannalta. Tutustutaan myös luonnonsuojelun tavoitteisiin, keinoihin ja saavutuksiin.

Turun iltalukion perusopetuksen biologian kurssi on bi3.

Numeroarviointi tämän opetussuunnitelman perusteita soveltaen.

bi3 Ihminen (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla keskitytään tutkimaan ihmiskehon toimintaa ja syvennetään tietämystä ihmisen rakenteesta, elintoiminnoista ja säätelyjärjestelmistä. Tarkastellaan kasvuun, kehitykseen ja terveyteen vaikuttavien biologisten tekijöiden perusteita. Tutustutaan myös, miten perimä ja ympäristö vaikuttavat ihmisen eri ominaisuuksien kehittymiseen.

Biologian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Tavoitteena on, että biologian opetuksessa opiskelijalla on mahdollisuus työskennellä erilaisissa oppimisympäristöissä. Biologian työtapoja valittaessa painotetaan vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä ottaen huomioon erilaisten opiskelijoiden tarpeet. Monipuolisten työtapojen kuten maasto- ja laboratoriotyöskentelyn sekä sähköisten oppimisympäristöjen käytön avulla opiskelija pystyy omaksumaansa luonnontieteelle luonteenomaisia tutkimusmenetelmiä ja harjaantuu tekemään johtopäätöksiä sekä raportoimaan ja soveltamaan oppimaansa. Biologian opetuksen tavoitteiden mukaisesti elämyksellisyys, kokemuksellisuus ja toiminnallisuus kehittävät opiskelijan taitoa pohtia omia arvovalintojaan. Lisäksi opiskelijalle kehittyy taito tarkastella kriittisesti ilmiöitä ja erilaisia tietolähteitä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki biologiassa varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Biologian opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata opiskelijaa omakohtaiseen havainnointiin ja tutkimiseen itsenäisesti ja ryhmissä sekä erilaisissa oppimisympäristöissä. Opiskelijan yksilöllisen tuen tarpeet huomioidaan erilaisten työmenetelmien valinnassa. Biologian tavoitteiden kannalta on keskeistä tiedostaa opiskelijoiden vaikeudet laboratorio- ja maastotyöskentelyssä. Opiskelijaa tuetaan työskentelyssä hänen omien vahvuksiensa pohjalta sekä tarvittaessa vahvistamalla opiskelijan taitoja tuen eri keinoja hyödyntäen. Maasto- ja laboratoriotyöskentely toteutetaan siten, että turvallisuuskysymykset otetaan huomioon.

Opiskelijan oppimisen arviointi biologiassa varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Biologian opetuksessa kannustava ja rakentava palaute opintojen aikana tukee opiskelijan motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa opiskelijaa löytämään omat vahvuutensa. Palautteen avulla opiskelijaa rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa biologista tietoa. Biologian arvioinnissa opiskelijalla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä opiskelijan tiedolliseen osaamiseen että biologisiin taitoihin erilaisissa oppimistilanteissa ja -ympäristöissä. Arviointiin kuuluu opiskelijan kyky tehdä havainnot, kerätä, käsitellä, tulkita, arvioida ja esittää erilaisia aineistoja. Lisäksi arvioidaan taitoa käyttää biologialle ominaista välineistöä sekä tieto- ja viestintäteknologiaa. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää opiskelijan työskentelytaitoja. Arvioinnin kohteena eivät ole opiskelijan arvot, asenteet tai temperamentti.

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Kurssin arvosanalla kuvataan, miten opiskelija on saavuttanut ko. kurssilla oppiaineen opetukselle asetetut tavoitteet. Opintojen edetessä pidemmälle oppiaineen päättöarvioinnin kriteerien merkitys kasvaa kurssin arvosanaa muodostettaessa.

Päättöarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun opiskelija on opiskellut kaikki opinto-ohjelmaansa kuuluvat pakolliset ja valinnaiset kurssit. Päättöarvosana muodostuu suhteuttamalla opiskelijan päättövaiheen osaamisen taso valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Mikäli opiskelija opiskelee oppiaineessa vain yhden kurssin, kurssin arvosana muodostetaan suhteuttamalla opiskelijan osaamisen taso kyseisen oppiaineen päättöarvioinnin kriteereihin. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Biologian päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Biologinen tieto ja ymmärrys			
T1 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä vertailemaan erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja	bi2	Ekosysteemin rakenteen ja toiminnan ymmärtäminen	Opiskelija osaa kuvata kaupunkiekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä tunnistaa erilaisia ekosysteemejä ja niiden ravintoverkkojen lajeja. Opiskelija ymmärtää monimuotoisuuden merkityksen ekosysteemien toiminnalle.
T2 auttaa opiskelijaa kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta	bi1	Eliökunnan rakenteen sekä eliöiden rakenteen ja elintoimintojen ymmärtäminen	Opiskelija osaa kuvata eliökunnan luokittelun periaatteita, osaa nimetä eliöiden rakenteita sekä osaa kuvata eliöiden elintoimintoja. Opiskelija osaa vertailla eri eliöryhmien sukulaisuutta rakenteellisten ja toiminnallisten sopeutumien pohjalta sekä tunnistaa, luokitella ja vertailla eliöryhmiä.
T3 ohjata opiskelijaa ymmärtämään eliöiden sopeutumista elinympäristöihin ja erilaisten elinympäristöjen merkitys luonnon monimuotoisuudelle	bi1, bi2	Eliöiden sopeutumisen ja elinympäristöjen monimuotoisuuden ymmärtäminen	Opiskelija osaa tehdä havaintoja lajien esiintymisestä ja osaa kuvata lajien sopeutumista eri elinympäristöihin. Opiskelija tunnistaa lähiympäristön tyypillisiä eliölajeja ja ymmärtää niiden merkityksen luonnon monimuotoisuudelle.
T4 auttaa opiskelijaa ymmärtämään perinnöllisyyden ja evoluution peruseräiteitä	bi1, bi3	Perinnöllisyyden ja evoluution peruseräiteiden hahmottaminen	Opiskelija ymmärtää ja osaa kuvata perimän ja ympäristön vaikutuksen eliöiden yksilönkehityksessä. Opiskelija osaa kuvata, miten elämä ja luonnon monimuotoisuus ovat kehittyneet maapallolla evoluution tuloksena.
T5 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ihmisen kehitystä ja elimistön perustoimintoja.	bi3	Ihmiselimistön rakenteen ja toiminnan ymmärtäminen	Opiskelija osaa kuvata ihmiselimistön perusrakenteita ja elintoimintoja sekä osaa selostaa ihmisen kasvun ja kehittymisen pääperiaatteita.

T6 ohjata opiskelijaa arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön sekä ymmärtämään ekosysteemipalvelujen merkitys	bi2	Luonnonympäristössä tapahtuvien muutosten havainnointi	Opiskelija osaa tehdä havaintoja ja pieniä tutkimuksia lähiympäristössä tapahtuvista luonnollisista ja ihmisen toiminnan aiheuttamista muutoksista. Opiskelija ymmärtää maapallon luonnonvarojen rajallisuuden, ja ekosysteemipalveluiden merkityksen sekä tuntee kestävän elämäntavan perusteet ja jokamiehenoikeudet ja -velvollisuudet.
Biologiset taidot			
T7 ohjata opiskelijaa kehittämään luonnontieteellistä ajattelutaitoa sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä	bi1- bi3	Luonnontieteellinen ajattelutaito	Opiskelija osaa esittää mielekkäitä kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä, osaa käyttää biologialle ominaisia peruskäsitteitä ja tutkimus- ja tiedonhankintamenetelmiä. Opiskelija osaa esittää perusteltuja luonnontieteellisiä käsityksiä ja päätelmiä.
T8 ohjata opiskelijaa tekemään pienimuotoisia tutkimuksia ja antaa mahdollisuus käyttää biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa	bi1- bi3	Biologisen tutkimuksen tekeminen	Opiskelija osaa tehdä ohjatusti pienimuotoisen biologisen tutkimuksen ja osaa raportoida sen tuloksia. Opiskelija osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti biologian tutkimusvälineistöä sekä tieto- ja viestintäteknologiaa.
T9 auttaa opiskelijaa soveltamaan biologian tietoja ja taitoja omassa elämässä sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa	bi1- bi3	Biologisten tietojen ja taitojen soveltaminen arjessa.	Opiskelija ymmärtää, miten biologisia tietoja ja taitoja voi hyödyntää omassa arjessa ja yhteiskunnassa sekä osaa perustella näkemyksiä biologisen tietämyksen pohjalta.
Biologian asenne- ja arvotavoitteet			
T10 ohjata opiskelijaa syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistamaan opiskelijan luontosuhdetta ja ympäristötietoutta	bi1, bi2	Luontosuhteen ja ympäristötietoisuuden merkityksen ymmärtäminen	Opiskelija osaa perustella esimerkkien avulla miten luonnossa toimitaan kestävällä ja luonnon monimuotoisuutta säilyttävällä tavalla.

T11 ohjata opiskelijaa tekemään eettisesti perusteltuja valintoja	bi1- bi3	Eettisten kysymysten pohdinta	Opiskelija osaa hyödyntää biologian tietoja ja taitoja ihmiseen ja ympäristöön liittyvien vastuukysymysten arvioinnissa ja osaa esittää perusteluja eettisesti kestäville valinnoille.
T12 innostaa opiskelijaa vaikuttamaan ja toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi	bi1- bi3	Kestävän tulevaisuuden rakentamisen tiedot ja taidot	Opiskelija osaa kuvata, miten toimitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi.

9.3.11 MAANTIETO

Oppiaineen tehtävä

Varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa laajennetaan aiemmin opittuja maantieteellisiä tietoja ja taitoja sekä tuetaan opiskelijan maailmankuvan rakentumista. Opiskelijaa ohjataan seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä ja koko maailmassa sekä autetaan opiskelijaa sijoittamaan uutiset maailman tapahtumista maantiedon opetuksessa saamaansa alueelliseen kehikkkoon.

Maantieto on monitieteinen ja eri tiedonaloja integroiva oppiaine, jossa tutkitaan maapalloa ja sen alueita, luontoa, ihmisen toimintaa sekä erilaisia kulttuureita. Maantiedon opetuksessa otetaan huomioon luonnontieteiden, ihmistieteiden ja yhteiskuntatieteiden näkökulmat. Näin rakennetaan eheää kokonaiskuvaa monimuotoisesta maailmasta ja sen toiminnasta.

Maantiedon opetuksessa käsitellään luonnon ja ihmisen toiminnan vuorovaikutusta ja sen yhteyttä ympäristön tilaan sekä luodaan perustaa ymmärtää erilaisia alueellisia näkökulmia ja ristiriitoja maapallolla. Maantieteellisten syy- ja seuraussuhteiden sekä ympäristömuutosten ymmärtäminen ja analysointi aktivoivat opiskelijaa toimimaan vastuullisesti omassa arjessa. Teknologian käyttö edistää opiskelijoiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa maantiedon opetuksessa.

Maantiedon opetuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden oma elämismaailma. Opetus tarjoaa toiminnallisia kokemuksia erilaisissa oppimisympäristöissä, joissa opiskelijat tekevät havaintoja ja tutkimuksia. Maantiedon opetuksessa vahvistetaan opiskelijoiden valmiuksia kestävästä kehityksestä edistävään toimintatapaan. Opetus harjaannuttaa opiskelijoiden osallistumis- ja vaikuttamistaitoja ja antaa opiskelijoille keinoja aktiiviseen kansalaisuuteen ja kestävästä tulevaisuudesta rakentamiseen.

Maantiedon opetuksen yleiset tavoitteet varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät kurssit	Laaja-alainen osaaminen
Maantieteellinen tieto ja ymmärrys		
T1 tukea opiskelijan jäsentyneen karttakuvan rakentumista maapallosta	ge1 - ge3	L1, L4, L5,
T2 ohjata opiskelijaa tutkimaan luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä sekä vertailemaan luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla	ge1, ge3	L4, L5
T3 ohjata opiskelijaa tutkimaan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtämään erilaisia kulttuureita, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla	ge2	L2, L4
T4 kannustaa opiskelijaa pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävästä käytöstä merkitys	ge2, ge3	L7
Maantieteelliset taidot		
T5 ohjata opiskelijaa kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä	ge1 - ge3	L1
T6 ohjata opiskelijaa kehittämään tilatajua sekä symboleiden,	ge1 - ge3	L4, L5

mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä		
T7 ohjata opiskelijaa harjaannuttamaan arkielämän geomeediataitoja sekä lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä	ge1 - ge3	L5, L6
T8 ohjata opiskelijaa kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja	ge1 - ge3	L1
T9 harjaannuttaa opiskelijaa havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä aktivoida opiskelijaa seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa	ge1 - ge3	L4 L5, L7
T10 tukea opiskelijaa kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja sekä argumentoimaan ja esittämään selkeästi maantieteellistä tietoa	ge1 - ge3	L2
T11 ohjata opiskelijaa vaalimaan luontoa ja rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta, vahvistamaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä kasvamaan globaaliin vastuuseen	ge1 - ge3	L7
Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet		
T12 tukea opiskelijaa kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi	ge1 - ge3	L7
T13 ohjata opiskelijaa arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta sekä kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa	ge1 - ge3	L3, L7

Maantiedon kurssit varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Turun iltalukion perusopetuksen maantiedon valinnainen kurssi on ge1.

ge1 Toimiva maapallo (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Kurssilla tutustutaan elämän perusedellytyksiin maapallolla. Tarkastellaan planetaarisuutta ja sen vaikutuksia maapallolla. Käsitellään vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelua sekä ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeitä. Tutustutaan maapallon kivi-, vesi- ilma- ja elonkehään sekä niiden erityispiirteisiin Suomessa.

Numeroarviointi tämän opetussuunnitelman perusteita soveltaen.

ge2 Maapallo ihmisen elinympäristönä (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan eri kulttuureihin, ihmisten elämään, asumiseen ja elinkeinoin Suomeen, Euroopassa ja eri puolilla maailmaa. Tarkastellaan puhdasta ilmaa, vettä ja ravintoa, niiden esiintymistä ja kestävästä käytöstä. Tarkastellaan esimerkkien avulla, miten ympäristö vaikuttaa elinkeinoin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan. Pohditaan ihmisoikeuksia ja hyvän elämän edellytyksiä maapallon eri osissa.

ge3 Muuttuva maapallo ja kestävä tulevaisuus (valinnainen)

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tarkastellaan oman kotiseudun erityispiirteitä sekä Suomen maisema-alueita. Pyritään tekemään kenttätutkimuksia omassa lähiympäristössä. Osallistutaan oman lähiympäristön viihtyisyyden ja turvallisuuden suunnitteluun ja parantamiseen. Tutkitaan esimerkkien avulla maailman eri alueiden luonnon- ja kulttuurimaisemia. Pohditaan luonnonvarojen riittävyttä ja kestävää käyttöä sekä biotekniikan mahdollisuuksia Suomessa ja maailmalla. Tutkitaan tuotteiden elinkaaria sekä pohditaan omia kulutusvalintoja ja toimintaa vastuullisena kansalaisena. Perehdytään ympäristömuutoksiin kuten ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen. Pohditaan esimerkkien avulla globalisaation vaikutuksia ja alueellisia kehityskysymyksiä.

Maantiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Maantiedon opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on käyttää monipuolisia oppimisympäristöjä sekä koulussa että koulun ulkopuolella. Maastotyöskentely, kenttäretket luonnossa ja rakennetussa ympäristössä sekä sähköisten oppimisympäristöjen ja paikkatiedon käyttö ovat olennainen osa maantiedon opetusta. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee maantieteellisen ajattelun sekä ongelmanratkaisu- ja tutkimustaitojen kehittymistä sekä edistää yhteisöllistä ja vuorovaikutteista työskentelyä.

Opetuksessa seurataan ajankohtaisia tapahtumia ja ilmiöitä lähiympäristössä ja muualla maailmassa. Työtapoja valittaessa otetaan huomioon opiskelijoiden elämaailma, kansainvälisyys ja yhteistyö koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Opetuksessa annetaan aikaa opiskelijan ajattelulle, luovuudelle ja toiminnalle.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki maantiedossa varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Maantiedon opetuksessa autetaan opiskelijaa hahmottamaan ympäröivää maailmaa ja ymmärtämään sen ilmiöitä. Ajankohtaisella uutisseurannalla tuetaan opiskelijan maailmankuvan rakentumista. Kenttäopetuksessa lähiympäristöä tulkitaan kaikkia aisteja hyväksi käyttäen ja jaetaan kokemuksia opiskelijoiden ja opettajan välillä. Maantiedon tavoitteiden kannalta tuen järjestämisessä on keskeistä tiedostaa opiskelijoiden spatiaalisen hahmottamisen vaikeudet ja erityisesti vaikeudet kartanluvussa ja karttatulkinnassa. Opiskelijoita ohjataan ja tuetaan käyttämään paikkatietoa ja muuta geomediala arjen tilanteissa. Opiskelijan taitoja hahmottaa lähiympäristöä ja maailmaa harjaannutetaan tukemalla ja kannustamalla opiskelijaa hänen omien vahvuksiensa pohjalta sekä tarvittaessa vahvistamalla opiskelijan taitoja tuen eri keinoja hyödyntäen. Eriyttämistä voi toteuttaa tutkimustehtävissä, joissa opiskelija voi toimia erilaisissa rooleissa sekä harjoituksissa, joissa hän voi edetä yksilöllisesti ajattelun taitojen eri tasoille.

Opiskelijan oppimisen arviointi maantiedossa varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Maantiedon opetuksessa kannustava ja rakentava palaute opintojen aikana tukee opiskelijan motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa opiskelijaa löytämään omat vahvuutensa. Opiskelijalle annetaan tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin maantiedon tavoitteisiin. Palautteen avulla opiskelijaa rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa tietoa. Maantiedon arvioinnissa opiskelijalla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä

opiskelijan tiedolliseen osaamiseen että maantiedon taitoihin kuten geomediataitoihin ja tiedon kriittiseen arviointitaitoon. Lisäksi arvioidaan opiskelijan taitoa käyttää maantiedolle ominaista välineistöä sekä tieto- ja viestintäteknologiaa. Arvioinnin kohteena eivät ole opiskelijan arvot, asenteet tai temperamentti.

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Kurssin arvosanalla kuvataan, miten opiskelija on saavuttanut ko. kurssilla oppiaineen opetukselle asetetut tavoitteet. Opintojen edetessä pidemmälle oppiaineen päättöarvioinnin kriteerien merkitys kasvaa kurssin arvosanaa muodostettaessa.

Päättöarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun opiskelija on opiskellut kaikki opinto-ohjelmaansa kuuluvat pakolliset ja valinnaiset kurssit. Päättöarvosana muodostuu suhteuttamalla opiskelijan päättövaiheen osaamisen taso valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Mikäli opiskelija opiskelee oppiaineessa vain yhden kurssin, kurssin arvosana muodostetaan suhteuttamalla opiskelijan osaamisen taso kyseisen oppiaineen päättöarvioinnin kriteereihin. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Maantiedon päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Maantieteellinen tieto ja ymmärrys			
T1 tukea opiskelijan jäsenyteen karttakuvan rakentumista maapallosta	ge1–ge3	Maapallon karttakuvan hahmottaminen ja keskeinen paikannimistö	Opiskelija hahmottaa maapallon karttakuvan peruspiirteet sekä tietää keskeisten kohteiden sijainnin ja nimistön.
T2 ohjata opiskelijaa tutkimaan luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä sekä vertailemaan luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla	ge1, ge3	Luonnonmaantieteellisten ilmiöiden ymmärtäminen	Opiskelija osaa selittää esimerkkien avulla Maan planetaarisuuden, vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelun sekä hahmottaa maapallon kehät ja vyöhykkeisyyden. Opiskelija osaa tunnistaa ja kuvailla luonnonmaisemia Suomessa ja maapallolla sekä osaa tuoda esille joitakin näiden syntyyn vaikuttaneita tekijöitä.
T3 ohjata opiskelijaa tutkimaan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtämään erilaisia kulttuureja, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla	ge2	Ihmismaantieteellisten ilmiöiden ymmärtäminen	Opiskelija osaa kuvata ihmisten elämän ja kulttuurien piirteiden sekä kulttuurimaisemien vaihtelua Suomessa ja muualla maailmassa.
T4 kannustaa opiskelijaa pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävä käytön merkitys	ge2, ge3	Luonnon ja ihmisen toiminnan välisen vuorovaikutuksen ymmärtäminen sekä luonnonvarojen kestävä käyttö	Opiskelija osaa kuvata, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisten elämään ja elinkeinoihin sekä millaisia vaikutuksia ihmisen toiminnalla on luonnonympäristön tilaan Suomessa ja eri puolilla maapalloa. Opiskelija osaa kertoa, miksi luonnonvarojen kestävä käyttö on tärkeää.
Maantieteelliset taidot			
T5 ohjata opiskelijaa kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä	ge1–ge3	Maantieteellinen ajattelutaito	Opiskelija osaa selittää, että maantiedossa tutkitaan alueita ja alueiden välisiä eroja sekä hahmottaa

esittää maantieteellisiä kysymyksiä			kartoilta eri aluetasot: oma lähiympäristö, kunta, kaupunki, Suomi, Eurooppa ja koko maailma. Opiskelija osaa esittää maantieteellisiä kysymyksiä ja pohtia vastauksia niihin.
T6 ohjata opiskelijaa kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä	ge1–ge3	Tilatajun kehittyminen	Opiskelija osaa mitata sekä jana- että suhdelukumittakaavan avulla etäisyyksiä kartalla, suunnata kartan todellisuuden mukaisesti ja liikkua maastossa kartan avulla.
T7 ohjata opiskelijaa harjaannuttamaan arkielämän geomediataitoja sekä lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä	ge1–ge3	Geomediataidot	Opiskelija osaa käyttää kuvia, karttoja, karttapalveluja ja muuta geomediaa maantiedon sisältöjen opiskelussa sekä arkielämässä. Opiskelija osaa laatia yksinkertaisia karttoja, diagrammeja sekä muita maantieteellisiä malleja.
T8 ohjata opiskelijaa kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja	ge1– ge3	Tutkimustaidot	Opiskelija osaa toteuttaa pienimuotoisen maantieteellisen tutkimuksen. Opiskelija osaa havainnollistaa tutkimustuloksia geomedian avulla sekä esittää tutkimustulokset suullisesti.
T9 harjaannuttaa opiskelijaa havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä aktivoida opiskelijaa seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa	ge1–ge3	Ympäristönlukutaito ja ympäristön muutosten arvioiminen	Opiskelija osaa havainnoida lähiympäristön muutoksia, osaa antaa esimerkkejä Suomessa ja muualla maailmassa tapahtuvista ympäristön muutoksista ja osaa nimetä keskeisiä muutoksia aiheuttavia tekijöitä. Opiskelija osaa tuoda esille maantieteellisiin ilmiöihin liittyvää ajankohtaista uutisointia ja osaa selittää tapahtumien taustoja.

T10 tukea opiskelijaa kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmäytaitoja sekä argumentoimaan ja esittämään selkeästi maantieteellistä tietoa	ge1–ge3	Ryhmätyöskentely- ja argumentointitaidot	Opiskelija osaa toimia ryhmän jäsenenä ja arvioida omaa toimintaansa ryhmässä. Opiskelija osaa esittää mielipiteitä maantieteellisistä asioista sekä kuunnella ja suhtautua rakentavasti erilaisiin näkemyksiin.
T11 ohjata opiskelijaa vaalimaan luontoa ja rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta, vahvistamaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä kasvamaan globaaliin vastuuseen	ge1–ge3	Osallistumisen ja vaikuttamisen taidot	Opiskelija toimii projektissa, jossa yhdessä muiden kanssa vaikutetaan lähiympäristön viihtyisyyden parantamiseen tai ympäristön monimuotoisuuden säilyttämiseen. Opiskelija ymmärtää ja osaa kuvata globaalin vastuun merkitystä omassa toiminnassaan.
Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet			
T12 tukea opiskelijaa kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi	ge1 - ge3		Asenne- ja arvotavoitteisiin liittyvä arviointi ei vaikuta arvosanan muodostukseen.
T13 ohjata opiskelijaa arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta ja kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa	ge1 - ge3		Asenne- ja arvotavoitteisiin liittyvä arviointi ei vaikuta arvosanan muodostukseen.

LIITE 1 AIKUISTEN PERUSOPETUSTA TÄYDENTÄVÄN OPISKELIJAN OMAN ÄIDINKIELEN OPETUKSEN TAVOITTEET, SISÄLLÖT JA OPPIMISEN ARVIOINTI

Aikuisten perusopetusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tehtävä

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Erillisrahoitettuna, aikuisten perusopetusta täydentävänä opetuksena opiskelijan omaa äidinkieltä voivat opiskella kaikki ne opiskelijat, joiden äidinkieli tai jokin perheen kielistä on muu kuin suomi, ruotsi tai saame. Lisäksi opiskelijan oman äidinkielen oppimäärän mukaan voivat opiskella ne suomen-, ruotsin- tai saamenkieliset opiskelijat, jotka osallistuvat ulkomailla hankitun kielitaidon ylläpito-opetukseen. Opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijan aktiivisen monikielisyyden kehittymistä sekä herättää kiinnostus kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Oman äidinkielen oppiminen tukee myös kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

Oman äidinkielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -opetuksen ja suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen kanssa sekä muiden aineiden opetuksen kanssa. Yhteisen kielikasvatuksen tehtävänä on lisätä opiskelijoiden ymmärrystä kieli- ja kulttuuritaustan merkityksestä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle sekä ohjata heitä arvostamaan omaa äidinkieltään ja muita kieliä. Lähtökohtana on opiskelija aktiivisena toimijana, jolloin opiskelijoiden kielitaitoa ja muuta osaamista hyödynnetään opetuksessa. Lisäksi koko koulun toiminnassa hyödynnetään koulun kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta.

Opetuksessa hyödynnetään opiskelijoiden mahdollisuutta kehittää kielitaitoaan koulun ulkopuolella. Opetus tukee ja rohkaisee opiskelijoita käyttämään omaa kieltään monipuolisesti eri oppiaineiden tunneilla ja muussa koulun toiminnassa. Näin oman äidinkielen oppiminen ja käyttö tukevat eri oppiaineiden sisällön omaksumista ja opiskelijat oppivat viestimään koulun oppiainesisällöistä omalla äidinkielellään. Opiskelijoiden omat valinnat, osallisuuden kokemukset sekä opittavien asioiden merkityksellisyys ovat keskeisiä motivaatiotekijöitä. Kielen opetuksessa painotetaan vuorovaikutusta ja viestinnällisyyttä.

Nämä opetussuunnitelman perusteet on laadittu kaikille niille kielille, joita opetetaan opiskelijan omana äidinkielenä. Opetussuunnitelman perusteiden tavoitteet ja sisällöt on määritelty koko aikuisten perusopetuksen ajan annettavaa kahden vuosiviikkotunnin laajuista opiskelijan oman äidinkielen opetusta varten. Opetuksen järjestäjä laatii perusteiden pohjalta paikallisen opetussuunnitelman, jossa voidaan hyödyntää aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden äidinkielen ja kirjallisuuden kuvauksia oppiaineen tehtävästä, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvistä tavoitteista sekä ohjauksesta, eriyttämisestä, tuesta ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Opetuksen järjestäjän opetussuunnitelma voi olla myös kielikohtainen. Kielikohtaisessa opetussuunnitelmassa opetuksen tavoitteet määritellään, sisällöt valitaan ja arviointikriteerit asetetaan huomioiden opetettavan kielen erityispiirteet, muun muassa kirjoitusjärjestelmä. Kielikohtaiset opetussuunnitelmat voidaan laatia myös opetuksen järjestäjien yhteistyönä. Aikuisten perusopetuksessa saavutettu opiskelijan osaaminen voi vaihdella kielittäin.

Alkuvaiheen opetuksen täydentävät näkökulmat opetuksen tehtävästä

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa opetuksen erityisenä tehtävänä on oppia toimimaan aktiivisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa omalla äidinkielellä. Opiskelija syventää taitoaan lukea erilaisia

lukemistapoja käyttäen, oppii jäsentämään lukemaansa ja jakamaan lukukokemuksiaan sekä kehittää kirjoitusjärjestelmän hallintaansa. Opiskelija tutustuu kielen keskeisiin ominaispiirteisiin ja oppii hyödyntämään kielitietoaan. Tavoitteena on myös oppia arvioimaan ja ohjaamaan omaa oppimista. Opiskelija oppii vertailemaan kieliä ja hyödyntämään kielitaitoa erilaisissa oppimisympäristöissä hankkimalla äidinkielen avulla tietoa eri oppiaineissa. Tavoitteena on syventää suhdetta omaan kieleen ja oppia arvostamaan eri kielten taitoa.

Aikuisten perusopetusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 ohjata opiskelijaa kehittämään yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojaan, arvioimaan omaa toimintaansa ja vastaanottamaan ja antamaan palautetta siitä	S1	L1, L2
Tekstien tulkitseminen		
T2 auttaa opiskelijaa luomaan positiivista suhtautumista omakielisiin teksteihin ja kannustaa lukemiseen kielitaidon mukaan	S2	L2, L4
T3 rohkaista opiskelijaa kehittämään peruslukutaitoaan ja sen sujuvoitumista sekä tekstien ymmärtämistaitoja ja lukemisen strategiataitoja kielitaidon mukaan	S2	L1, L4
T4 ohjata opiskelijaa käyttämään lukutaitoaan ja tekstejä elämysten saamiseksi, tiedon hankkimiseksi ja arvioimiseksi sekä keskustelemaan teksteistä	S2	L1, L2, L4,
Tekstien tuottaminen		
T5 auttaa opiskelijaa vahvistamaan ilmaisuaan sekä positiivista suhtautumista kirjoittamiseen kielitaidon mukaan	S3	L2
T6 ohjata opiskelijaa tutustumaan oman äidinkielen kirjoitusjärjestelmään sekä edistämään kirjoittamisen perustaitoja ja niiden sujuvoitumista	S3	L1, L2, L5
T7 rohkaista opiskelijaa harjoittelemaan tekstin tuottamista sekä ilmaisemaan kirjallisesti ajatuksiaan ja havaintojaan kielitaidon mukaan	S3	L1, L2, L4
Taito ymmärtää kieltä, kirjallisuutta ja kulttuuria		
T8 ohjata opiskelijaa havainnoimaan omaa ja oman kieliyhteisön kielenkäyttöä	S4	L1, L2
T9 rohkaista opiskelijaa pohtimaan oman äidinkielen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä	S4	L1, L2
T10 ohjata opiskelijaa hankkimaan tietoa oman äidinkielen keskeisistä rakennepiirteistä ja ohjata analysoimaan niitä	S4	L1, L2
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena		
T11 ohjata opiskelijaa hyödyntämään oman äidinkielen taitoa kaikessa oppimisessa ja kehittämään eri tiedonalojen kieltä	S4	L1, L4, L6
T12 tarjota välineitä omakielisen tiedon etsimiseen, pohtimiseen ja arviointiin sekä ohjata opiskelijaa omaksumaan itseohjautuva tapa opiskella omaa äidinkieltään	S4	L1, L2, L4,

Aikuisten perusopetusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Opiskelijan oman äidinkielen kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu kielenkäyttötilanteissa sekä monipuolisessa työskentelyssä kielen avulla. Sisällöt valitaan siten, että opiskelija voi laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä opiskelijoiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia.

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Harjoitellaan yhteistyötaitoja, kuten kuuntelemista ja aloitteiden tekemistä sekä pienimuotoisten esitysten tekemistä.

S2 Tekstien tulkitseminen: Syvennetään lukemisen ja tekstien tulkinnan taitoa tutustumalla erilaisiin suullisiin ja kirjallisiin teksteihin, kuten arkielämässä tarvittaviin teksteihin, sanomalehtiteksteihin ja muihin mediateksteihin, tietoteksteihin ja kaunokirjallisiin teksteihin kielitaidon mukaan. Harjoitellaan tekstin ymmärtämisen strategioita, muun muassa kysymistä, silmäilyä ja tiivistämistä. Harjoitellaan lukemista sekä kysymysten tekemistä ja niihin vastaamista tekstien pohjalta. Keskustellaan teksteistä ja jaetaan lukukokemuksia.

S3 Tekstien tuottaminen: Tutustutaan kirjoitusjärjestelmän ominaispiirteisiin ja harjoitellaan tuottamaan niitä. Harjoitellaan kirjoittamisprosessin vaiheita sekä tekstin rakennetta. Harjoitellaan oman kielen oikeinkirjoituksen erityispiirteitä ja niiden hallintaa omassa tekstissä.

S4 Taito ymmärtää kieltä, kirjallisuutta ja kulttuuria: Tutustutaan oman äidinkielen keskeisiin rakennepiirteisiin. Tutustutaan eri oppiaineiden käsitteisiin ja tekstikäytänteisiin ja vertaillaan tiedonalojen tekstejä. Harjoitellaan omakielisen tiedon hakua, syvennetään median käytön hallintaa ja harjoitellaan eri lähteiden kriittistä tarkastelua.

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena: Tutustutaan eri oppiaineiden käsitteisiin ja tekstikäytänteisiin sekä vertaillaan tiedonalojen tekstejä. Harjoitellaan omakielisen tiedon hakua ja median käyttöä. Esitellään ja harjoitellaan erilaisia kielenoppimisen strategioita.

Aikuisten perusopetusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Tavoitteena on monimediaisten oppimisympäristöjen avulla hyödyntää omakielistä tarjontaa esimerkiksi internetissä sekä rikastaa ja monipuolistaa oman kielen hallintaa ja käyttöä. Opiskelijoiden kielitaito sekä opetettavien kielten erilaisuus tulee huomioida oppimisympäristöjen ja työtapojen valinnassa. Opiskelijan oman äidinkielen opiskelu nivotaan osaksi koulun muiden kieliaineiden ja oppiaineiden opiskelua sekä koulun toimintakulttuuria.

Opiskelijan ohjaus ja eriyttäminen aikuisten perusopetusta täydentävässä opiskelijan oman äidinkielen opetuksessa aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa

Tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen kehittämisessä on tukea opiskelijan kielellistä kehittymistä ottamalla huomioon opiskelijan kielitaito ja oppimisvalmiudet. Opiskelijaa ohjataan toimimaan turvallisesti mediamaailmassa. Opetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja opiskelijan arvioinnissa otetaan

huomioon opiskelijan yksilölliset tarpeet. Opiskelijaa ohjataan riittävän haasteellisten tehtävien ja materiaalien äärelle ja löytämään mieluisia työtapoja ja oppimisympäristöjä.

Arviointi aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa annettavassa aikuisten perusopetusta täydentävässä opiskelijan oman äidinkielen opetuksessa

Opiskelijan oppimisen arviointi ja siihen perustuva palaute on monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävä. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin siitä, miten opiskelijoiden laajenevat kielelliset taidot ja tekstien tuottaminen sekä tulkinta kehittyvät ja mitkä ovat heidän tietonsa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista.

Opiskelijoita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuotoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla opiskelijoita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen.

Arviointia tehdessään opettaja arvioi opiskelijoiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Arvioinnilla määritellään, miten opiskelija on edistynyt suhteessa tavoitteisiin. Arvioinnin tueksi on määritelty oppimisen edistymisen kannalta keskeiset arvioinnin kohteet.

Aikuisten perusopetusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen arvioinnin kohteet aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen päättyessä

Opetuksen tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen		
T1 ohjata opiskelijaa kehittämään yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojaan, arvioimaan omaa toimintaansa ja vastaanottamaan ja antamaan palautetta siitä	S1	Vuorovaikutustaidot
Tekstien tulkinta		
T2 auttaa opiskelijaa luomaan positiivista suhtautumista omakielisiin teksteihin ja kannustaa lukemiseen kielitaidon mukaan	S2	Lukeminen ja omakielisten tekstien käyttö
T3 rohkaista opiskelijaa kehittämään peruslukutaitoaan ja sen sujuvoitumista sekä tekstien ymmärtämistaitoja ja lukemisen strategiataitoja kielitaidon mukaan	S2	Peruslukutaidon sekä tekstin ymmärtämistaitojen kehittyminen
T4 ohjata opiskelijaa käyttämään lukutaitoaan ja tekstejä elämysten saamiseksi, tiedon hankkimiseksi ja arvioimiseksi sekä keskustelemaan teksteistä	S2	Lukutaidon hyödyntäminen tiedonhankinnassa
Tekstien tuottaminen		
T5 auttaa opiskelijaa vahvistamaan ilmaisuaan sekä positiivista suhtautumista kirjoittamiseen kielitaidon mukaan	S3	Ilmaisu tekstien tuottamisessa
T6 ohjata opiskelijaa tutustumaan oman äidinkielen kirjoitusjärjestelmään sekä edistämään kirjoittamisen perustaitoja ja niiden sujuvoitumista	S3	Kirjoittamisen perustaitojen kehittyminen
T7 rohkaista opiskelijaa harjoittelemaan tekstin tuottamista sekä ilmaisemaan kirjallisesti ajatuksiaan ja havaintojaan kielitaidon mukaan	S3	Tekstien tuottaminen
Taito ymmärtää kieltä ja kulttuuria		

T8 ohjata opiskelijaa havainnoimaan omaa ja oman kieliyhteisön kielenkäyttöä	S4	Oman ja kieliyhteisön kielenkäytön havainnointi
T9 rohkaista opiskelijaa pohtimaan oman äidinkielen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä	S4	Oman äidinkielen ja kulttuurisen identiteetin havainnointi
T10 ohjata opiskelijaa hankkimaan tietoa oman äidinkielen keskeisistä rakennepiirteistä ja ohjata analysoimaan niitä	S4	Keskeisten rakennepiirteiden tuntemus
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena		
T 11 ohjata opiskelijaa hyödyntämään oman äidinkielen taitoa kaikessa oppimisessa ja kehittämään eri tiedonalojen kieltä	S4	Oman äidinkielen käyttö oppimisessa ja eri tiedonalojen kielen kehittyminen
T 12 tarjota välineitä omakielisen tiedon etsimiseen, pohtimiseen ja arviointiin sekä ohjata opiskelijaa omaksumaan itseohjautuva tapa opiskella omaa äidinkieltään	S4	Omakielisen tiedonhankinnan taidot

Aikuisten perusopetusta täydentävä opiskelijan oma äidinkieli varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa erityisenä tehtävänä on oppia toimimaan aktiivisesti omalla äidinkielellä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Opiskelija oppii lukemaan erilaisia lukemistapoja käyttäen, jäsentämään lukemaansa ja jakamaan lukukokemuksiaan sekä kehittää kirjoitusjärjestelmän hallintaansa. Opiskelija tutustuu kielen keskeisimpiin ominaispiirteisiin. Opiskelija oppii vertailemaan kieliä ja hyödyntämään kielitaitoa erilaisissa oppimisympäristöissä hankkimalla äidinkielen avulla tietoa eri oppiaineissa. Tavoitteena on syventää suhdetta omaan kieleen ja oppia arvostamaan eri kielten taitoa. Tavoitteena on myös oppia arvioimaan ja ohjaamaan omaa oppimista. Opiskelijan opiskelumotivaatiota vahvistetaan yhteistyössä kieliyhteisön kanssa.

Aikuisten perusopetusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Opetuksen tavoitteet	Laaja-alainen osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
T1 ohjata opiskelijaa kehittämään vuorovaikutustaitojaan, erittelevää ja kriittistä lukutaitoa sekä erilaisten tekstien ymmärtämistä ja tulkitsemista erilaisissa viestintäympäristöissä	L2, L4, L5
Tekstien tulkitseminen	
T2 rohkaista opiskelijaa vahvistamaan taitoaan käyttää tekstejä ja lukutaitoaan tiedon hankkimiseksi ja elämysten saamiseksi sekä keskustelemaan teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä	L2, L4, L5
Tekstien tuottaminen	
T3 ohjata opiskelijaa sujuvoittamaan ja monipuolistamaan kirjoittamisen taitoa sekä syventämään tekstilajien tuntemusta	L1, L2
T4 kannustaa opiskelijaa tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, kantaa ottavia ja	L1, L2

pohtivia tekstejä	
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	
T5 ohjata opiskelijaa pohtimaan oman äidinkielen käyttöä, merkitystä ja asemaa osana erilaisia kieliyhteisöjä sekä hyödyntämään erikielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa	L1, L2, L7
T6 ohjata opiskelijaa tunnistamaan kielen erilaisia rekistereitä, esimerkiksi puhutun ja kirjoitetun kielen eroja ja kielen käyttöä eri tilanteissa	L1, L2, L4
T7 rohkaista opiskelijaa syventämään tietoaan oman äidinkielen keskeisistä rakennepiirteistä ja ohjata analysoimaan niitä	L1, L2
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena	
T8 ohjata opiskelijaa käyttämään äidinkieltään tiedonhaussa ja tiedonkäsittelyssä eri oppiaineissa ja ympäristöissä	L1, L4, L5

Aikuisten perusopetusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen kurssit varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Opiskelijan oman äidinkielen kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitojen oppiminen tapahtuu kielenkäyttötilanteissa sekä monipuolisessa työskentelyssä kielen avulla. Sisällöt valitaan siten, että opiskelija voi laajentaa omaan kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin liittyvää osaamistaan monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä opiskelijoiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia.

oäi1 Tekstitaitojen kurssi

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Syvennetään vuorovaikutustaitoja ja tekstin ymmärtämisen strategioita. Harjoitellaan lähteiden luotettavuuden arviointia. Tutustutaan myös pohtiviin, kantaa ottaviin ja ohjaaviin teksteihin. Jaetaan tulkintoja teksteistä ja lukukokemuksia erilaisissa viestintäympäristöissä. Harjoitellaan erilaisten tekstilajien tuottamista erilaisia tarkoituksia varten sekä syvennetään kirjoittamisprosessin vaiheiden hallintaa. Syvennetään oman kielen oikeinkirjoituksen erityispiirteitä ja niiden hallintaa omassa tekstissä sekä tarkastellaan eri sanojen ja ilmaisujen merkitysten ja sävyjen vaikutusta tekstiin. Kirjoitetaan tekstejä yksin ja yhdessä sekä keskustellaan ja annetaan palautetta niistä.

oäi2 Kielen käyttö oppimisen tukena

Tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet:

Tutustutaan omakieliseen mediaan ja kulttuuritarjontaan ja harjoitellaan niiden kriittistä tarkastelua. Syvennetään oman äidinkielen keskeisten piirteiden tuntemusta ja vertaillaan niitä suomen kieleen. Syvennetään eri oppiaineiden käsitteiden ja tekstikäytänteiden tuntemusta. Laajennetaan omakielisen tiedonhaun käyttöä kaiken oppimisen tukena.

Aikuisten perusopetusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Tavoitteena on monimediaisten oppimisympäristöjen avulla hyödyntää omakielistä tarjontaa esimerkiksi internetissä ja rikastaa ja monipuolistaa oman kielen hallintaa ja käyttöä. Opiskelijoiden kielitaito sekä opettavien kielten erilaisuus tulee huomioida oppimisympäristöjen ja työtapojen valinnassa sekä tekstilajien valinnassa. Opiskelijan oman äidinkielen opiskelu nivotaan osaksi koulun muiden kieliaineiden ja oppiaineiden opiskelua sekä koulun toimintakulttuuria.

Aikuisten perusopetusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen ohjaus, eriyttäminen ja tuki varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa

Opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen järjestämisessä on antaa tukea opiskelijalle sopivien opiskelustrategioiden kehittämisessä ja omien vahvuuksien tunnistamisessa ja niiden avulla oppimisessa. Opiskelijaa ohjataan löytämään ja valitsemaan itseään kiinnostavaa ja omalle lukutaidolle ja -tavalle soveltuvia tekstejä niiden monikanavaisuutta hyödyntäen. Opiskelijaa ohjataan myös turvalliseen ja eettisesti vastuulliseen mediaympäristössä toimimiseen. Opiskelijaa kannustetaan kirjallisuuden ja muiden tekstien omaehtoiseen lukemiseen. Vuorovaikutustaitojen ja tekstien tuottamistaitojen kehittämiseksi annetaan yksilöllistä palautetta. Opiskelijan omaa äidinkieltä hyödynnetään myös muiden oppiaineiden käsitteiden oppimisessa ja ajatusten ilmaisemisessa. Opiskelijoita rohkaistaan löytämään itselleen parhaiten soveltuvat työtavat. Opetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja opiskelijan arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan yksilölliset tarpeet.

Arviointi varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa annettavassa aikuisten perusopetusta täydentävässä opiskelijan oman äidinkielen opetuksessa

Opiskelijan oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee opiskelijoiden motivaation rakentumista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa opiskelijoita löytämään omat vahvuutensa. Opiskelijoille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla opiskelijoita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa kaikki tavoitealueet ovat opiskelijan oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu monipuolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoihin erilaisissa kielenkäyttö- ja tekstianalyysitilanteissa. Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearvioinnin lisäksi harjoitellaan vertaisarviointia.

Opiskelijan opiskelema kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Kurssin arvosanalla kuvataan, miten opiskelija on saavuttanut ko. kurssilla oppiaineen opetukselle asetetut tavoitteet. Opintojen edetessä pidemmälle oppiaineen päättöarvioinnin kriteerien merkitys kasvaa kurssin arvosanaa muodostettaessa.

Opiskelijan osaamisen arviointi varsinaisen aikuisten perusopetuksen päättyessä tehdään taulukossa esitettyjen kriteerien mukaisesti. Hyvän osaamisen ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Aikuisten perusopetusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen hyvä osaaminen aikuisten perusopetuksen päättyessä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 ohjata opiskelijaa kehittämään vuorovaikutustaitojaan, erittelevää ja kriittistä lukutaitoa sekä erilaisten tekstien ymmärtämistä ja tulkitsemista erilaisissa viestintäympäristöissä	oäi1	Vuorovaikutustaidot, lukutaito sekä tekstien ymmärtäminen ja tulkinta	Opiskelija osaa toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Opiskelija osaa lukea ja tulkita tekstejä.
Tekstien tulkitseminen			
T2 rohkaista opiskelijaa vahvistamaan taitoaan käyttää tekstejä ja lukutaitoaan tiedon hankkimiseksi ja elämysten saamiseksi sekä keskustelemaan teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä	oäi1	Tekstien hyödyntäminen ja tulkinta	Opiskelija osaa käyttää erilaisia lähteitä tiedon hankkimiseksi sekä keskustella erilaisista teksteistä kysyen, tiivistäen, kommentoiden ja pohtien tekstien yhteyttä omiin kokemuksiinsa.
Tekstien tuottaminen			
T3 ohjata opiskelijaa sujuvoittamaan ja monipuolistamaan kirjoittamisen taitoa sekä syventämään tekstilajien tuntemusta	oäi1	Kirjoittamisen perustaitojen hallinta sekä tekstien tuottaminen	Opiskelija osaa kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin ja hän on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja.
T4 kannustaa opiskelijaa tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä	oäi1	Taito tuottaa eri tekstilajeja edustavia tekstejä	Opiskelija osaa tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia, pohtia ja kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyyppillisiä ilmaisutapoja.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T5 ohjata opiskelijaa pohtimaan oman äidinkielen käyttöä, merkitystä ja asemaa osana erilaisia kieliyhteisöjä sekä hyödyntämään erikielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa	oäi2	Oman äidinkielen käytön, merkityksen ja aseman havainnointi	Opiskelija osaa kuvailla kielellisen ja kulttuurisen identiteetin sekä äidinkielten merkitystä ja oman äidinkielen asemaa.
T6 ohjata opiskelijaa tunnistamaan kielen erilaisia rekistereitä, esimerkiksi puhutun ja kirjoitetun kielen eroja ja kielen käyttöä eri tilanteissa	oäi2	Kielitietoisuuden kehittyminen	Opiskelija tunnistaa kielen eri rekistereitä, puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen tilanteista käyttöä.
T7 rohkaista opiskelijaa syventämään tietoaan oman äidinkielen keskeisistä rakennepiirteistä ja ohjata analysoimaan niitä	oäi2	Keskeisten rakenteiden tuntemus ja käyttö	Opiskelija tuntee oman äidinkielen keskeiset rakenteet ja osaa käyttää niitä.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena			
T8 ohjata opiskelijaa käyttämään äidinkieltään tiedonhaussa ja tiedonkäsittelyssä eri oppiaineissa ja ympäristöissä	oäi2	Omakielinen tiedonhaku	Opiskelija käyttää omaa äidinkieltään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa.

TODISTUKSET

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus aikuisten perusopetusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opiskeltu kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista. Myös aikuisten perusopetuksen päättyessä opiskelijalle annetaan erillinen osallistumistodistus.